

Kansallinen metsästrategia 2025 -seuranta

Sisällys

Tiivistelmä	2
1 Johdanto	6
2 Katsaus toimintaympäristöön	7
3 Mittarit	15
4 Kansallisen metsästrategian strategiset hankkeet	21
Strateginen hanke A. Tulevaisuuden metsätieto ja sähköiset palvelut.....	21
Strateginen hanke B. Metsäalaa tukeva kaavoitus.....	22
Strateginen hanke C. Uudistuvan metsäalan tilastointi	24
Strateginen hanke D. Aktiivisen metsätalouden, puun markkinoille tulon ja metsänomistusrakenteen kehittäminen	25
Strateginen hanke E. Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä ja resurssitehokas metsänhoito.....	26
Strateginen hanke F. Metsäalan tutkimusstrategia	27
Strateginen hanke G. Metsäalaa tukeva liikenneinfrastruktuuri.....	27
Strateginen hanke H. Uudet työelämän ja koulutuksen yhteistyön toimintamallit.....	28
Strateginen hanke I. Talousmetsien luonnonhoito.....	29
Strateginen hanke J. Muut kuin puuntuotannolliset ekosysteemipalvelut - turvaaminen ja markkinoiden kehittyminen.....	31
Strateginen hanke K. Suomalaisten metsien arvostus	33
5 Metsästrategian toteuttaminen muiden strategioiden ja ohjelmien sekä metsähallinnon kautta	35
5.1 Liiketoiminnan edistäminen	35
5.2 Energia- ja ilmastopoliittiset linjaukset	37
5.3 Metsäluonnon monimuotoisuutta turvaavat ohjelmat ja strategiat.....	38
5.4 Metsätalouden vesiensuojelua tukevat ohjelmat ja strategiat.....	41
5.5 Maaseutupoliittiset linjaukset.....	44
5.6 Alueelliset metsäohjelmat	45
5.7 EU:n ja kansainvälinen metsäpolitiikka.....	46
6 Hallinnon joustavuuden kehittäminen	47
7 Vuoden 2018 keskeiset toimenpiteet ja kehitysehdotukset.....	50
LIITTEET	52
Kansallinen metsästrategia 2025 – Tavoitteet	52
Tuotoksen arvon, arvonlisäyksen ja investointien kehitys 2013–2016	54
Esimerkkejä alueellisten metsäohjelmien priorisoiduista toimenpiteistä.....	56

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen Kansallisesta metsästrategiasta 12.2.2015. Metsästrategian visio on Metsien kestävä hoito ja käyttö on kasvavan hyvinvoinnin lähde. Metsästrategiaa toteutetaan strategisten hankkeiden sekä muiden strategioiden ja ohjelmien kautta. Strategisia hankkeita on alkuvaiheessa määriteltä yhteensä 11. Suunnitelma hankkeista löytyy MMM:n verkkosivuilta www.mmm.fi/kms. Maa- ja metsätalousministeriö koordinoi metsästrategian toimeenpanoa ja seurantaa. Alla on esitetty strategisten hankkeiden keskeisimmät toteumat vuodelta 2017.

Strateginen hanke A. Tulevaisuuden metsätieto ja sähköiset palvelut

Hanketta on toimeenpantu osana hallituksen Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä - kärkihankkeen toteutusta. Vuonna 2017 hankkeen toteuttamiseen oli käytettävissä 5 milj. euroa. Kehittämissuunnitelman toteuttamiseksi osa kärkihankkeen rahoituksesta ohjattiin Suomen metsäkeskukselle ja Luonnonvarakeskukselle toiminnan ja tietojärjestelmien kehittämiseen, ja osa rahoituksesta jaettiin hankehaun pohjalta tulevaisuuden metsätiedon tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Uusina tietotuotteina julkaistiin muun muassa puunkorjuun suunnittelua helpottavat korjuukelpoisuuskartat.

Eduskunta hyväksyi metsätietolain muutoksen joulukuussa 2017. Lakimuutos tulee voimaan 1.3.2018.

Strateginen hanke B. Metsäalaa tukeva kaavoitus

Maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli voimaan toukokuussa 2017. Muutos muun muassa selkeytti metsälain ja maankäyttö- ja rakennuslain välistä rajapintaa siten, että maisematyölupaa ei voida edellyttää yleiskaavan maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulla alueella. Lisäksi Suomen metsäkeskus on vahvistanut asemaansa maankäytön suunnittelussa ja maakunnalliset metsäneuvostot ovat ottaneet kantaa maankäytön suunnitteluun alueillaan.

Strateginen hanke C. Uudistuvan metsäalan tilastointi

Vuoden 2017 aikana tilastoinnin kehittämisen painopiste oli metsien tarjoamien ekosysteemipalveluiden tilastoinnin kehittämisessä sekä pientalojen lämmitysenergian käyttötutkimuksessa. Marraskuussa Luonnonvarakeskuksen tilastotietokantaan lisättiin muun muassa valtakunnalliseen metsien inventointiin perustuvia seurantatietoja metsien kehityksestä.

Strateginen hanke D. Aktiivisen metsätalouden, puun markkinoille tulon ja metsänomistusrakenteen kehittäminen

Maa- ja metsätalousministeriö kartoitti yhdessä Metsäteollisuus Ry:n kanssa toimenpideehdotuksia kuolinpesien metsänomistuksen vähentämiseksi. Toimenpiteiden jatkovalmistelu oikeusministeriön osalta edellyttää kuitenkin poliittista tahtotilaa.

Verotuksessa toteutettiin vuoden 2017 alusta sukupolvenvaihdoksia edistävä metsälahjavähennys ja vuoden 2018 alusta voimaan tullut varainsiirtoverolain muutos, joka helpottaa siirtymistä osakeyhtiömuotoiseen metsänomistukseen.

Suomen Puukauppa Oy lanseerasi onnistuneesti metsänomistajille ja alan toimijoille tarkoitettua sähköistä puumarkkinapaikkaa Kuutio.fi -palvelun, joka auttaa kysynnän ja tarjonnan

kohtaamista puumarkkinoilla sekä parantaa puumarkkinoiden läpinäkyvyyttä. Maa- ja metsätalousministeriö myönsi 100 000 euron avustuksen palvelun lanseeraamiseen ja käyttöönottoon maaliskuussa 2017.

Strateginen hanke E. Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä ja resurssitehokas metsänhoito

Maa- ja metsätalousministeriö jatkoi metsätalouden uuden kannustejärjestelmän valmistelua toteuttamalla muun muassa metsäalan sidosryhmille suunnatun alueellisen kuulemiskierroksen. Sidosryhmien näkemysten mukaisesti valmistelua on jatkettu siten, että uusi kannustejärjestelmä perustuisi pääsääntöisesti nykyisen kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain mukaisiin rakenteisiin ja työläjehin.

Resurssitehokas metsänhoito- osahankkeen osalta vuonna 2017 aloitti verkosto, jonka tavoitteena on valmistella toimenpiteitä metsien kasvun lisäämiseksi ja metsänhoidon laadun parantamiseksi nopealla aikataululla.

Strateginen hanke F. Metsäalan tutkimusstrategia

Metsäalan tutkimusstrategia valmistui vuoden 2015 lopulla. Strategian linjauksia on viety käytäntöön muun muassa tulostulohjauksen kautta.

Strateginen hanke G. Metsäalaa tukeva liikenneinfrastruktuuri

Yksityistielain uudistamista koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2017. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2020 alusta.

Liikenneväylien korjausvelkaohjelman toimeenpanoa jatkettiin. Vuonna 2017 ohjelman kautta oli käytettävissä noin 200 miljoonan euron rahoitus. Ohjelman tavoitteena on pysäyttää korjausvelan kasvu ja käännetään velka laskuun. Rahoituksella vastataan erityisesti elinkeinoelämän ja työmatkaliikenteen tarpeisiin. Yksityistiedien korjausvelan vähentämiseksi ELY-keskuksilla oli vuonna 2017 käytettävissään 13 miljoonaa euroa yksityistiedien valtionavustuksiin. Toimenpiteet eivät ole riittäviä alemmanasteisen tieverkon korjausvelan poistamiseksi. Linkki korjausvelkaohjelmaan:

<https://www.liikennevirasto.fi/liikennejarjestelma/korjausvelkaohjelma#.Wp0C00-pV3A>

Tapio Oy:ssä on valmistunut metsäteiden ja vastaavien yksityistiedien kunnossapidon ohje- ja työkalupaketti metsänomistajille, tiekunnille sekä metsätalouden ja maanrakennuksen ammattilaisille.

<http://tapio.fi/julkaisut-ja-raportit/metsatien-kunnossapito-oppaat>

Strateginen hanke H. Uudet työelämän ja koulutuksen yhteistyön toimintamallit

Eduskunta hyväksyi kesäkuussa 2017 ammatillisen koulutuksen lainsäädännön reformin, joka tuli voimaan tammikuussa 2018. Reformin keskeistä sisältöä on työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisääminen, tutkintönäyttöjen antaminen todellisissa työoloissa sekä lakisääteinen yhteistyövelvoite. Metsätalouden työpaikat ovat lähinnä pienissä kone- ja kuljetusyrityksissä ja muissa melko pienissä organisaatioissa. Niiden osalta reformiin sisältyvä koulutus sopimus ilman korvausmahdollisuutta vaikeuttaa työssäoppimisen järjestämistä.

Työtehoseura TTS jatkoi metsäalan koulutuksen laatua, koulutuksessa saavutettuja oppimistuloksia ja niiden työelämävastaavuutta mittaavan laatumittariston kehittämistä jokaiselle tutkintotasolle. TTS toteutti myös hanketta, jossa kartoitetaan metsäalan henkilöstön lisä-

täydennys - ja muuntokoulutustarpeet ja selvitetään ei-tutkintotavoitteinen muunto- ja täydennyskoulutus tarjoama. Lisäksi selvitetään oppilaitosten ja työelämän välinen nykyinen yhteistyö ja sen muodot.

Metsäkoulutus Ry:n toimintaa vakiinnutettiin vuonna 2017 luomalla sille strategia vuosille 2018–2022.

Strateginen hanke I. Talousmetsien luonnonhoito

Monimetsä-hankkeessa valmisteltiin vuonna 2016 luonnonhoidon jalkauttamisen pullonkaloja koskeva selvitys. Selvityksen perusteella valittiin vuonna 2017 toteutettavat kehittämiskokeilut. Vuonna 2018 toteutetaan laaja koulutuskiertä. Monimetsä-hankkeen materiaalit löytyvät Suomen metsäkeskuksen Internet-sivuilta <https://www.metsakeskus.fi/monimetsa-hanke>.

Ministerit Tiilikainen ja Leppä vetävät ns. pyöreän pöydän metsäkeskusteluprosessia, jossa käsitellään metsätalouden kestävyttä erityisesti metsäluonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Osana prosessia on käsitelty myös talousmetsien luonnonhoitoa koskevia hankkeita, mukaan lukien Monimetsä sekä toimijoiden omat hankkeet. Vuonna 2017 toteutettiin Luontolahjani satavuotiaalle -kampanja, jonka tuloksena syntyi yksityisiä luonnonsuojelualueita 3064 hehtaaria. Valtio suojelee vastaavan pinta-alan. Lisäksi vuonna 2017 kehitettiin uusia metsätalouden vesiensuojelumenetelmiä ja paikkatiedon hyödyntämistä metsätalouden vesiensuojelussa.

Maa- ja metsätalousministeriö kokosi metsäkultuuriryhmän syksyllä 2017 työstämään metsäkultuuria osana kansallista metsäpolitiikkaa. Lisäksi Tapio Oy:ssä valmisteltiin taustaineistoja metsäkultuuriohjelmalle.

Strateginen hanke J. Muut kuin puuntuotannolliset ekosysteemipalvelut - turvaaminen ja markkinoiden kehittyminen

Tapio Oy toteutti Ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen -hanketta, jossa keskityttiin metsänomistajan ansaintalogiikan ja sopimuksellisuuden näkökulmiin. Hankkeessa on tuotettu muun muassa sopimusmalli palvelutoiminnasta metsäalueella, sekä opas sopimiseen ja tuotteistamiseen sekä konseptikuvaus yksityismetsien käyttöä edistävästä palvelusta. Hankkeesta löytyy lisätietoa sivulta <http://tapio.fi/metsatietoa/kaynnissa-olevat-hankkeet/ekosysteemipalvelujen-tuotteistaminen/>.

Osana valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoimintaa (VN TEAS) toteutettiin Luken, SYKE:n ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyönä VirKein -hanketta, jossa etsittiin kokonaisnäkemystä luontomatkailualan kehittämiseen Suomessa. [Hankkeen](http://tietokayttoon.fi/hankkeet/hankkeesittely/-/asset_publisher/uudet-keinot-metsa-ja-vesialueiden-kestavan-virkistys-ja-matkailukayton-kehittamiseksi-ja-turvaamiseksi-virkein-) loppuseminaari pidettiin 19.1.2018 ja raportit löytyvät sivulta http://tietokayttoon.fi/hankkeet/hankkeesittely/-/asset_publisher/uudet-keinot-metsa-ja-vesialueiden-kestavan-virkistys-ja-matkailukayton-kehittamiseksi-ja-turvaamiseksi-virkein-.

Luke koordinoi EAKR-rahoitteista Uusia tuotteita metsästä (UUTU) -hanketta yhteistyönä Lapin ammattikorkeakoulun, Suomen metsäkeskuksen, Oulun ammattikorkeakoulun sekä Itä-Suomen yliopiston kanssa (2016–2019). Hankkeessa edistetään metsien kestävä ja monipuolista käyttöä. Vuonna 2017 hankkeessa on tuotettu metsäkasvillisuusmalleja, jotka sisällytetään kehitteillä olevaan Metsämittari-skenaariopalveluun, joka visualisoi metsien käsittelyn vaikutuksia ekosysteemipalveluihin. Lisäksi on tuotettu tuotantofunktioita ja kannattavuuslaskelmia luonnontuotteille.

Strateginen hanke K. Suomalaisten metsien arvostus

Metsään liittyvien toimijoiden metsäsuhteiden kartoitus ([Karhunkorva, Kärkkäinen ja Paasikoski 2017, Metsäsuhteiden kenttä](#)) valmistui alkuvuodesta. Sen pohjalta käynnistettiin Kestävästi metsäsuhteessa – hanke. Sitä toteuttavat Suomen Metsämuseo Lusto ja Suomen Metsäyhdistys yhteistyössä Metsähallituksen kanssa.

Metsäala kasvaa ja monipuolistuu metsäpoliittisten tavoitteiden mukaisesti. Puuta käyttävän teollisuuden tuotannon kasvu korostaa kuitenkin edelleen monimuotoisuuden turvaamista edistävien toimenpiteiden tarvetta. Samanaikaisesti metsänhoitoa tulisi harjoittaa aikaisempaa aktiivisemmin, jotta metsävarat kasvavat myös jatkossa ja jotta esimerkiksi ilmastopoliittiset tavoitteet metsien hiilensidonnalle saavutetaan.

Vaikka metsäala on sopeutunut esimerkiksi metsäteollisuuden rakennemuutokseen suhteellisen hyvin ja viime ajan kehitys on ollut suotuisaa, yhteisen kehittämisen tulee jatkua myös tulevaisuudessa. Metsäalan yhteisen kehittämisen suurin haaste lienee se, onnistutaanko merkittäviä edistysaskelia toteuttamaan niin sanottuina parempina aikoina.

Kansallisen metsästrategian toimeenpanossa vuonna 2018 tulisi keskittyä erityisesti talousmetsien luonnonhoidon edistämiseen ml. MONIMETSÄ-hankkeen jalkauttamiseen sekä metsänhoidon laadun ja määrän lisäämiseen tähtäävän Resurssitehokas metsänhoito -hankkeen toimeenpanoon sekä metsätalouden uuden kannustejärjestelmän jatkovalmisteluun. Metsänomistusrakenteen kehittämisessä tulee keskittyä hallitusohjelman mukaisesti kuolinpesien elinkaaren nopeuttamiseen.

Digitalisaatio kehityy nopeasti ja metsätietolain muutos antaa merkittäviä mahdollisuuksia sähköisten palveluiden kehittämiseen. Vaikka esimerkiksi puukaupassa hyödynnetään jo paljon digitalisaation mahdollisuuksia ja Metsätieto ja sähköiset palvelut -hanke on mahdollistanut erinomaista kehitystä metsävaratiedon hyödyntämisen lisäämiseksi, kehityksen jatko tulee turvata. Siten yksi vuoden 2018 tärkeimmistä painopistealueista on turvata digikehityksen jatkuminen kärkihankerahoituksen loppuessa.

Metsien monikäytön edistäminen on myös yksi vuonna 2018 priorisoitavista teemoista. Muiden kuin puuntuotantoon liittyvien ekosysteemipalveluiden kaupallistaminen edellyttää nykyistä suurempaa panostusta, jotta asiaan saadaan aidosti kehitystä.

Kokonaisuudessaan metsästrategian toimeenpanossa tulisi erityisesti keskittyä vuoden 2018 aikana seuraaviin teemoihin:

- Talousmetsien luonnonhoito ja MONIMETSÄ-hankkeen jalkautus
- Metsien kasvun lisääminen ja Resurssitehokas metsänhoito -hankkeen jatko
- Uuden kannustejärjestelmän jatkovalmistelu
- Kuolinpesien elinkaaren nopeuttaminen
- Ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen ja tarvittavat kannusteet
- Metsätieto ja sähköiset palvelut -hanke ja kehityksen jatkon turvaaminen

1 Johdanto

Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen Kansallisesta metsästrategiasta 12.2.2015. Se valmisteltiin Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050:n ja eduskunnan siihen antaman kannanoton perusteella. Kansallinen metsästrategia 2025:ssa priorisoidaan tavoitteet ja yksityiskohtaisemmat toimenpiteet metsäpoliittisessa selonteossa asetettujen strategisten päämäärien saavuttamiseksi.

Kansallinen metsästrategia valmisteltiin laajan sidosryhmäyhteistyön pohjalta maa- ja metsätalousministeriön johdolla ja kansallisen metsäneuvoston tuella. Metsästrategian visio on *Metsien kestävä hoito ja käyttö on kasvavan hyvinvoinnin lähde*.

Visioon pohjautuen on metsäpoliittisessa selonteossa asetettu strategisiksi päämääriksi:

1. Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille.
2. Metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat.
3. Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä ja monipuolisessa käytössä.

Metsästrategiassa on 28 tavoitetta, jotka on ryhmitelty seitsemäksi kokonaisuudeksi.

- 1.1 Metsäala kasvaa, alan yritykset uudistuvat sekä uusia ja kasvavia yrityksiä kehittyä
- 1.2 Raaka-aineiden saatavuus mahdollistaa metsien käytön lisäämisen ja uudet investoinnit
- 1.3 EU:n ja kansainvälinen metsäpolitiikka edistävät metsien ja puun kestävästä käyttöä, hyväksyttävyyttä ja kilpailukykyä
- 2.1 Metsäalan osaaminen on monipuolista ja vastaa muuttuvia tarpeita
- 2.2 Hallinto on joustava, vaikuttava ja asiakaslähtöinen
- 3.1 Metsätalous on aktiivista ja yritysmäistä
- 3.2 Metsäluonnon monimuotoisuus sekä ekologinen ja sosiaalinen kestävyys vahvistuvat

Maa- ja metsätalousministeriö koordinoi metsästrategian toimeenpanoa ja seurantaa. Toimeenpanoa edistävät myös metsäneuvosto, sen alainen työvaliokunta sekä strategisten hankkeiden ympärille kootut ohjausryhmät ja verkostot. Metsästrategian tavoitteiden toteutuminen edellyttää strategisten hankkeiden lisäksi muiden strategioiden ja ohjelmien toimeenpanoa sekä niiden tavoitteiden edistämistä osana normaalia virkamiestyötä.

Metsästrategiaa toimeenpanevat useat ministeriöt ja metsäalan toimijat. Metsäneuvosto tarkastelee vuosittain strategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä strategisten hankkeiden etenemistä.

Metsäneuvoston aloitteesta maa- ja metsätalousministeriö päätti toteuttaa kesällä 2017 Kansallinen metsästrategia 2025:n itsearviointin. Itsearvioinnissa kartoitettiin kyselytutkimuksella metsästrategian toteutukseen osallistuneiden 146 henkilöltä näkemyksiä metsästrategian edistymisestä, toteutuksesta ja mahdollisista muutostarpeista.

Vaikka vastausjoukko jäi melko suppeaksi, itsearviointin johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että nykyinen Kansallinen metsästrategia ja sen strategiset hankkeet ovat edelleen relevantteja ja että metsästrategiaa pidetään tarpeellisena työkaluna metsäpolitiikan ohjaukseen ja toimenpiteiden priorisointiin.

Havaintona kuitenkin nousi, että metsästrategian viestinnässä ja eri hallinnonalojen sitouttamisessa metsästrategian toteuttamiseen on kehitettävää.

Tässä raportoidaan Kansallisen metsästrategian tuloksia vuodelta 2017.

2 Katsaus toimintaympäristöön

Suomen metsäsektori muuttuvassa toimintaympäristössä

Globaalit megatrendit, muutokset maailmantalouden painopisteissä, luonnonvarojen niukkeneminen, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden muuttuminen heijastuvat kotimaan metsäalaan metsäteollisuustuotteiden viennin, metsien käytön ja metsiin liittyvän kansainvälisen politiikan kautta. Väestönkasvu, keskiluokkaistuminen, kaupungistumisen jatkuminen ja kulutustapojen muutokset ovat tärkeitä globaaleja muutosvoimia. Kulutuksen kasvu elintason nousun myötä on syventämässä maailmalaajuista kestävyyskriisiä. Ongelmiin pyritään vastaamaan bio- ja kiertotalouden keinoin, jolloin Suomen metsäalalle avautuu uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Myönteisiä metsäalan viennin kasvuun vaikuttaneita tekijöitä ovat olleet viime vuonna talouskasvun kiihtyminen Euroopassa, kysynnän kasvu Aasiassa ja vuonna 2016 Suomessa tehty kilpailukykysojimus sekä kilpailijamaita maltillisemmat palkkaratkaisut vuosina 2017–2018. Suomessa on myös investoitu metsäteollisuuteen, suurimpina hankkeina sellu- ja bioenergiateollisuuden laitokset. Kansainvälisessä toimintaympäristössä viime aikoina lisääntyneet poliittiset ja taloudelliset epävarmuudet korostavat kuitenkin tarvetta turvata politiikkatoimilla myös jatkossa kotimaan metsäalan toimintaympäristön vakaa kehitys. Pitkän aikavälin kilpailukykyyn vaikuttaa uusien tuotteiden ja palveluiden kehittäminen.

Aasia on noussut merkittäväksi tekijäksi maailmataloudessa ja metsäteollisuustuotteiden markkinoilla kulluttajana, tuottajana ja viejänä ja siten kilpailijana. Elintaso nousee Aasiassa, keskiluokka kasvaa ja kulutustottumukset muuttuvat edelleen nopeasti. Suomeen tämä on heijastunut Kiinan osuuden nousuna metsäviennissä sekä kiinalaisten matkailijoiden määrän kasvuna. Kiinassa on myös herätty ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja korvaamaan uusiutumattomia raaka-aineita uusiutuvilla, mikä on osaltaan vauhdittanut Suomen havusellun, kartongin ja sahatavaran vientiä Kiinaan. Vapaa-ajan lisääntyminen ja kulutustapojen muutokset kasvattavat myös metsien virkistys-, terveys- ja muiden palveluiden kysyntää.

Ympäristötietoisuuden yleinen kasvu on näkynyt useissa maissa, mistä yhtenä käytännön esimerkkinä on muovikassien käytön rajoittaminen. Myös EU:lla on muovijätteen vähentämistavoitteita, joiden tiukentaminen lisäisi merkittävästi myös muovia korvaavien, uusiutuviin materiaaleihin perustuvien pakkaustuotteiden kysyntää. Uusien teknologioiden kehitystyö on tuottanut Suomessa jo ratkaisuja muun muassa muovien korvaamiseen sellupohjaisella pinnoitteella esimerkiksi kertakäyttöastioissa. Vaikka uudet selluun pohjautuvat tuotteet sekä bioenergia kattavat vielä melko pienen osan yritysten liikevaihdosta, teknologian kehittyessä osuus voi merkittävästi kasvaa. Puutuoteteollisuudessa uudet rakennepuutuotteet, kuten CLT- ja LVL-tuotteet, valtaavat alaa. Kerrostalorakentamisessa, jonka ennakoitaan Euroopassa lisääntyvän kaupungistumisen myötä, käytetään yhä enenevässä määrin puuta. Uusia tuotteita syntyy yhä useammin perinteisen metsäsektorin ja muiden toimialojen rajapinnoilla.

Digitalisaation laaja omaksuminen, sen mahdollisuuksien käyttäminen sekä big datan kasvava hyödyntäminen ovat edellytys bio- ja kiertotalouden kehittymiselle. Metsäalalla muun muassa puunkorjuussa ja puukaupassa hyödynnetään jo paljon digitalisaation mahdollisuuksia, ja kehitteillä on useita muita sähköisiin palveluihin liittyviä hankkeita. Avoin data ja kehittynyt standardointi on edellytys myös uuden verkostomai-

sen liiketoiminnan syntyemiselle luonnontuotealalla, jossa yritystoiminta on usein pienimuotoista. Syväliikkeen digiosaamisen koulutukseen on tärkeää panostaa, jolloin voidaan vastata myös muuttuneisiin osaamisen tarpeisiin metsäalan eri ammattiteissa. Kielteistä kehitystä toimintaympäristössä ovat kuitenkin koulutuksen ja julkisen tutkimus- ja kehittämisrahoituksen edelleen jatkuneet säästötoimet.

Kansainvälinen politiikka ja EU:ssa valmistelussa oleva energia- ja ilmastopoliittinen säätely vaikuttavat yritysten toimintaedellytyksiin ja investointipäätöksiin Suomessa. Ilmastopoliittikan osalta saavutettiin LU-LUCF-asetuksesta sopu vuoden 2017 lopussa. Asetus määrittelee muun muassa, miten hiilinielujen tasoa tarkastelevat metsien vertailutasot asetetaan ja kuinka maankäytöstä aiheutuvat päästöt otetaan huomioon EU:n ilmastotavoitteissa vuoteen 2030 saakka. Näillä on vaikutus metsien käyttöön metsäteollisuuden raaka-ainelähteenä ja energiateollisuuden polttoainelähteenä. Euroopan komission vuonna 2016 tekemässä ehdotuksessa kiinteän biomassan kestävyyskriteereistä Suomen metsistä saatava biomassa lasketaan edelleen päästöttömäksi, koska Suomen nähdään kuuluvan tiukan metsänhoitosääntelyn maihin. Ilmastopoliittikan ja energiapolitiikan toteutuksessa korostuu metsien eri käyttötarkoitusten yhteensovittamisen tarve: metsät ovat hiilen varasto ja nielu, mutta samalla uusiutuvan energian ja uusiutuvien materiaalien lähde.

Muutokset yhteiskunnan arvoissa ja asenteissa vaikuttavat metsiin liittyviin toimintatapoihin ja luonnonvarojen käyttöön. Metsiin ja puuhun perustuvien elinkeinojen merkityksen rinnalla korostuvat tulevaisuuden biotaloudessa metsien tuottamat hyvinvointi- ja ympäristöpalvelut, kuten metsien virkistyskäyttö, hiilen sidonta sekä biodiversiteetin ja puhtaan veden säilyttämisen merkitys. Nykyinen metsälaki antaa metsänomistajille aiempaa enemmän vapautta metsiensä käytössä. Tulevaisuudessa metsien käytössä saattaa tapahtua eriytymistä intensiivisen puuntuotannon ja muiden käyttömuotojen alueisiin. Muutokset tuovat haasteita politiikalle ja metsäsektorin kehittämiselle. Talouden ja työllisyyden tavoitteet pitää yhdistää ja sovittaa kestävästi muihin tavoitteisiin metsien käytössä. Metsien hyödyntämiseen liittyvien sektoreiden yhteistoiminta ja niiden politiikan yhteensovittaminen on välttämätöntä metsien ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväälle käytölle.

Metsäala on viime vuosina sopeutunut metsäteollisuuden rakennemuutokseen, useisiin organisaatiomuutoksiin sekä hallinnon ja lainsäädännön muutoksiin. Vaikutukset ovat ulottuneet tutkimuslaitoksiin, tutkimuksen ja metsätalouden rahoitukseen sekä metsäorganisaatioiden liiketoimintaan. Perinteinen metsäsektori on laajentumassa metsien käytön monipuolistuessa ja aiemmin valtion tukemaa palvelua on muutettu metsätaloudessa markkinaehtoiseen suuntaan julkisen rahoituksen pienentyessä. Valmistelussa oleva maakuntauudistus tulee myös vaikuttamaan suomalaisen metsäalan toimintaympäristöön, vaikkei metsäalan hallintoa uudistettaisikaan prosessin yhteydessä.

Talousokehitys

Maailmantalouden kasvu kiihtyi vuonna 2017 pitäen Suomen metsäteollisuustuotteiden kysynnän hyvällä tasolla. Euroalueella talouskasvu kiihtyi Saksan ja Ranskan johdolla, Ruotsissa kasvu pysyi vahvana ja Kiinan sekä Japanin taloudet jatkoivat kasvuaan. Venäjänkin talous kääntyi nousuun useamman vuoden supistumisen jälkeen, ja Yhdysvalloissa nousu vauhdittui entisestään. Ainoastaan Britannian talous hidastui brexitiin liittyvien epävarmuuksien vuoksi.

Vuonna 2018 maailmantalouden ennakoitaan kasvavan viime vuoden vauhtia, mikä ennakoii kysynnän jatkuvan hyvänä myös metsäteollisuustuotteiden markkinoilla. Venäjän talouskasvu näkyy esimerkiksi metsäalaan kytkeytyvän konepajateollisuuden viennissä. Euroalueella luottamusindikaattorit ovat lähes ennätystasolla, ja talouden kasvun odotetaan jopa hieman kiihtyvän ja pysyvän maittain sekä sektoreittain laajalajaisena. Yhdysvalloissa tehdyt verouudistukset tukevat yksityisen kulutuksen ja talouden kasvua. Japanissa ja Kiinassa kasvu hieman hidastuu viime vuodesta.

Suomessa talouskasvu pääsi vauhtiin vuonna 2017. Viennin piristymistä on tukenut myös yksityisen kuluksen ja investointien kasvu. Tuoreimpien suhdannekyselyjen perusteella Suomen talous kasvaa vuonna 2018 edellisen vuoden vauhtia ja kasvu hidastuu vasta vuoden 2019 aikana. Työllisyysaste on nousussa ja on saavuttamassa hallituksen asettaman tavoitteen 72 %. Työllisyysasteen nousu vähentää julkisen talouden menopainetta.

Metsäteollisuuden myönteisten markkinanäkymien taustalla epävarmuus maailmantalouden hyvän suhdanteen jatkumisesta on kasvanut. Yhdysvallat elää suhdannehuippua ja varallisuusarvojen nopea aleneminen esimerkiksi osakemarkkinoilla tapahtuvien nopeiden muutosten myötä heikentäisi kuluttajien luottamusta, supistaisi kulutusta ja vaikuttaisi koko maailmantalouteen. Myös Kiinan velkaantumisen aiheuttamien ongelmien kärjistyminen on mahdollista. Euroopassa brexit-neuvottelut jatkuvat ja niihin liittyvä epävarmuus voi vaikuttaa erityisesti Britannian talouteen. Inflaation kiihtyminen ja keskuspankkien rahapoliittiset kiristystoimet yhdessä geopoliittisten jännitteiden ohessa voivat vaikuttaa maailmantalouden kehitykseen. Epävarmuutta on myös kauppapolitiikassa. Kanadan ja Yhdysvaltojen väliset neuvottelut havusahataravaa koskevista tulleista jatkuvat ja lopputuloksena tulliratkaisut voivat kääntää sahatavaran globaaleja kauppavirtoja, mikä puolestaan voi lisätä kilpailua Suomen keskeisillä vientimarkkinoilla. Kiinan tavoitteet rajoittaa joidenkin kierrätyspaperilaatujen tuontia ympäristösyistä voisivat laajentuessaan tuoda merkittävää epävarmuutta maailman sellu- ja kierrätyspaperimarkkinoille.

Metsäalan markkinakehitys ja lähitulevaisuuden näkymät

Suomen metsäsektorin viennin kokonaisarvo kasvoi vuonna 2017 ennakkoarvion mukaan 4 prosenttia 12 miljardiin euroon. Tämä on viidesosa koko Suomen tavaraviennin arvosta. Kiina nousi viime vuonna Saksan jälkeen Suomen metsäteollisuuden toiseksi tärkeimmäksi vientimaaksi viennin arvolla mitattuna. Sahatavaran viennissä Kiinasta tuli tärkein kohdema. Metsäteollisuustuotteiden vienti kattaa Suomen tavaraviennin kokonaisarvosta Kiinaan noin kolmanneksen. Vienti Kiinaan painottuu kuitenkin alhaisen jalostusasteen tuotteisiin, lähinnä sahatavaraan ja selluun.

Massa- ja paperiteollisuuden viennin arvo kasvoi vuonna 2017 vajaa 3 prosenttia ja oli 9 miljardia euroa. Kasvu johtui sellun ja kartongin vientimäärien kasvusta ja yksikköhintojen noususta. Sellun yksikköhinta nousi noin 5 prosenttia, mutta paperin vientihinta aleni. Sellun tuotanto kasvoi vuonna 2017 uusien investointien ja viennin kasvun myötä 3,3 prosenttia ollen 7,7 miljoonaa tonnia. Kartongin tuotanto kasvoi 8,6 prosenttia. Paino- ja kirjoituspaperin tuotanto puolestaan jatkoi rakennemuutoksen jälkeistä supistumistaan 1,6 prosenttia edellisvuodesta, noin 5,4 miljoonaan tonniin. Paperin osuus metsäteollisuuden viennin arvosta oli vuonna 2017 enää reilu kolmannes.

Puutuoteteollisuuden viennin arvo kasvoi viime vuonna yli 11 prosenttia ja oli 2,9 miljardiin euroa. Kasvu tuli etupäässä vientimäärien lisäyksestä, kun hintakehitys jäi useissa tuotteissa edellisvuoden tasolle. Hyvä kysyntä vientimarkkinoilla ja kotimaassa vetivät sahatavaran tuotannon Suomessa 5 prosentin kasvuun ja sahausmäärä nousi 11,9 miljoonaan kuutiometriin. Kuusisahatavaraa tuotettiin 6,2 ja mäntysahatavaraa 5,7 miljoonaa kuutiometriä. Havusahatavaran vienti kasvoi lähes 9 miljoonaan kuutiometriin. Syksyllä alkaneesta vientihintojen piristymisestä huolimatta mäntysahatavaran keskimääräinen vientihinta jäi vuoden 2016 tasolle. Kuusisahatavaran keskimääräinen vientihinta sen sijaan nousi hieman. Vanerin tuotanto kasvoi 9 prosenttia, mutta viennin keskihinta säilyi edellisen vuoden tasolla. Rakentamisen ja erityisesti omakotirakentamisen kasvun myötä sahatavaran kotimainen kulutus, varastojen muutos huomioiden, kasvoi 3,8 miljoonaan kuutiometriin, mikä vastasi 0,70 kuutiometriä asukasta kohden. Edelliseen vuoteen verrattuna sahatavaran kotimainen kulutus kasvoi lähes viidenneksellä. Kotimaan kulutuksessa on edelleen kasvupotentiaalia, koska esimerkiksi 2000-luvun alkuvuosina kulutus oli 1,00 kuutiometriä/asukas.

Vuoden 2018 metsäteollisuustuotteiden markkinanäkymät ovat hyvät ja ennakoivat puutuotteiden, sellun ja kartongin tuotanto- ja vientimäärien kasvavan edelleen, mutta viennin keskimääräisissä yksikköhinnoissa

ei sellua lukuun ottamatta arvioida tapahtuvan merkittäviä muutoksia. Vaikka kysyntänäkymät ovat hyvät, kansainvälinen kilpailu pysyy kovana. Paperin tuotanto ja vienti Suomesta vähenevät kuitenkin edelleen, kun painopaperin kulutus Euroopan päävientimarkkinoilla pienenee. Kapasiteetin arvioidaan vähenevän myös jatkossa. Kuitupohjaisten pakkausmateriaalien kysyntä maailmalla sen sijaan lisääntyy maailmantalouden ja -kaupan kasvun myötä sekä pyrkimyksenä korvata pakkaamisessa muovia ekologisimmilla vaihtoehtoilla. Kartongin sekä sellun tuotanto- ja vientimäärien Suomesta ennakoidaan kasvavan, kun kotimaan investoinnit saadaan täysimääräisesti käyttöön. Kiinan merkitys Suomen metsäteollisuudelle kasvaa vuosi vuodelta ja sen osuus markkinasellun vientimäärästä on jo kolmannes. Havu- ja lehtisellun tuotannon kasvu maailmalla rajoittaa kuitenkin sellun vientihinnan kehitystä. Vastaavasti kartongin tuotantokapasiteetin kasvu päämarkkinoilla Euroopassa rajoittaa hintojen nousua.

Metsäteollisuuden tuotanto- ja vientimäärien kasvu nosti ainespuun hakkuut ennakkotilastojen mukaan vuonna 2017 yhteensä 63,9 miljoonaan kuutiometriin, josta tukkipuuta oli 27,5 ja kuitupuuta 36,4 miljoonaa kuutiometriä. Runkopuun hakkuukertymä oli ennakkotietojen mukaan ennätyksellinen 72,3 miljoonaa kuutiometriä. Vaikka sateinen vuosi ja syksy haittasivat korjuuta, tukkipuun hakkuukertymä kasvoi viisi prosenttia ja kuitupuun hakkuukertymä noin kaksi prosenttia. Puun tuonti laski ja puunhankinnassa korostui kotimainen puukauppa, joka kävi vuonna 2017 vilkkaana. Koko vuoden aikana puukauppoja kertyi tilastoon 43 miljoonaa kuutiometriä, mikä oli viisi prosenttia edellisvuotta enemmän. Havupuutavaralajien kantohinnat nousivat muutaman prosentin edellisvuodesta. Myös koivun kantohinnat nousivat. Raakapuun tuontimäärä supistui ennakoarvioiden mukaan noin miljoona kuutiometriä edellisvuodesta vajaaseen 9 miljoonan kuutiometriin.

Kiinteiden puupolttoaineiden käyttö kasvaa hitaasti sivutuotteiden tarjonnan lisääntyessä, mutta etenkin metsähakkeen käyttö vaihtelee vuosittain paljon sääolosuhteiden mukaan. Kokonaisenergiankulutuksen laskiessa tavallista leudompina talvien myötä ei metsähakkeen kulutuskaan kasva. Kivihien alhainen maailmanmarkkinahinta, päästöoikeuksien matala hintataso sekä epävarmuudet EU:n energiapolitiikassa ovat hidastaneet uusia investointipäätöksiä ja jarruttaneet kiinteiden puupolttoaineiden käytön kasvua. Uusien tuotantolaitosten käyttöönoton myötä metsäenergian käyttöön ennakoidaan kuitenkin lievää kasvua. Myös pellettien kotimaisen kulutuksen odotetaan hieman kasvavan uusien laitosinvestointien myötä.

Suomeen suuntautuvassa kansainvälisessä matkailussa lyötiin viime vuonna kaikki ennätykset. Ulkomaiset yöpymiset kasvoivat 813 000 yöpymisellä ennätykselliseen 6,6 miljoonaan. Kuten matkailu yleensä, myös luontomatkailu kasvoi. Luontoon perustuvan matkailun näkymät ovat positiiviset. Suomi sai vuonna 2017 paljon näkyvyyttä kansainvälisessä mediassa, joka vaikuttanee positiivisesti myös matkailussa.

Työllisyys

Metsäteollisuuden ja metsätalouden työllisyys on ollut pitkällä aikavälillä laskussa, kun työvoiman tarvetta on vähentänyt automaatio ja puunkorjuun koneellistuminen. Vuonna 2017 metsäteollisuus ja metsätalous työllistivät yhteensä 59 000 henkilöä. Laskua oli 6 prosenttia edellisvuodesta, vaikka tuotantomäärät kasvoivat paperia lukuun ottamatta. Massa- ja paperiteollisuudessa, jossa on tehty uusia investointeja kartongin ja sellun tuotantokapasiteettiin, työvoima kokonaisuudessaan supistui vähemmän kuin puutuoteteollisuudessa. Metsätaloudessa työpanoksen arviointi on metsäteollisuutta vaikeampaa, koska töille on ominaista suuri kausivaihtelu, ja vuoden aikana on paljon lyhytaikaisia työkaksoja. Lisäksi metsätaloudessa työkentelee etenkin manuaalisissa metsätöissä ulkomaista työvoimaa, josta ei ole saatavissa luotettavaa tilastotietoa. Ennakoarvion mukaan metsätalous työllisti 21 000 henkilöä vuonna 2017 eli hieman vähemmän kuin edellisvuonna. Vaikka markkinahakkuut kasvoivat, energianpuun korjuu väheni.

Luonnonvarakeskus arvioi luontomatkailun ja metsien virkistyskäytön työllistävän noin 33 800 henkilöä vuonna 2016. Luontomatkailun kasvu näkyy myös työllisyydessä. Vuodesta 2013 luontomatkailun työlliset ovat kasvaneet noin viisi prosenttia.

Suorien työpaikkojen lisäksi metsäala työllistää merkittävästi myös välillisesti. Ernst&Young arvioi, että vuonna 2014 ainoastaan metsäteollisuus ja metsätalous työllisti suoraan ja epäsuoraan yhteensä Suomessa noin 139 000 henkilöä.

Metsä- ja bioenergiasektoreilla runsaasti investointisuunnitelmia

Metsäteollisuuden investoinnit kohosivat kansantalouden tilinpidon mukaan vuonna 2016 runsaaseen 900 miljoonaan euroon, mikä merkitsi noin 40 prosentin lisäystä vuoteen 2015 verrattuna. Metsäteollisuuden investointien kasvunopeus oli tehdasteollisuuden toimialoista suurin vetäen samalla koko tehdasteollisuuden investoinnit nousuun. EK:n tammikuun 2018 investointitiedustelun mukaan metsäteollisuuden investoinnit kasvoivat hieman myös vuonna 2017. Vuosina 2009–2015 metsäteollisuuden investoinnit ovat kuitenkin olleet aikaisempiin vuosiin verrattaessa alhaisella tasolla, joten investointimäärien kasvu on siten paluuta kohti globaalia talouskriisiä edeltävää aikaa.

Vuosien 2016 ja 2017 metsäteollisuuden investointien kasvun suurin yksittäinen selittäjä on Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtas, joka otettiin käyttöön elokuussa 2017. Äänekosken biotuotetehtaan päätuotteita ovat havu- ja lehtisulfaattisellu. Sellun tuotannon sivuvirroista valmistetaan sekä kehitetään uusia biotuotteita, kuten ensivaiheessa tuotekaasua, rikkihappoa ja biopolttoainepellettejä sekä myöhemmin mahdollisesti erilaisia ligniinijalosteita, tekstiilikuituja ja biokomposiitteja. Tehtaan odotetaan saavuttavan täyden tuotantotason kuluvaan vuoden puolivälissä. Sen sellun tuotanto on 800 000 tonnia suurempaa ja puunkäyttö 4,1 miljoonaa kuutiometriä suurempaa kuin Äänekosken puretun, vanhan sellutehtaan.

Sellun tuotantokapasiteettia vuonna 2017 kasvatti myös UPM:n investointi Kymin sellutehtaaseen Kouvolassa. Yhtiö on myös tehnyt päätöksen vuonna 2018 toteutettavasta Kaukaan sellutehtaan laajennuksesta Lappeenrannassa. Myös Stora Enso on päättänyt investoida massan tuotantoon. Enocellin sellutehdas Joensuussa muutetaan tuottamaan pelkästään liukosellua ja Imatran tehtailla parannetaan kemihierteen saatavuutta sekä tuetaan mikrokuitusellun kaupallistamista.

Massa- ja paperiteollisuuden investoinnit ovat painottuneet voimakkaasti sellun tuotannon lisäykseen. Viime vuosien merkittävimmät investoinnit jatkojalostukseen ovat kohdistuneet kartongintuotantoon. Stora Enson Varkauden tehtaan hienopaperikone muutettiin kraftlineria valmistavaksi kartonkikoneeksi, joka pääsi täyteen tuotantoon vuonna 2017. Stora Enso jatkoi kartonki-investointejaan myös vuonna 2017 kasvattamalla Heinolan tehtaan fluting-kapasiteettia. Kotkamillsin tehtaalla käynnistyi puolestaan uusi kuluttajakauskartonkikone syksyllä 2016. Koneella tuotetaan muovittamatonta taivekartonkia, josta pystytään valmistamaan täysin kierrätettäviä kertakäyttöastioita. UPM ei tuota kartonkia, mutta tammikuussa 2018 se ilmoitti investoivansa erikoispaperien tuotantoon Jämsänkoskella.

Massa- ja paperiteollisuuden investointien suuntautuminen tiettyihin tuotteisiin heijastelee markkinakysynnän kehitystä ja kehitysodotuksia. Vuoden 2017 loppupuolella ja kuluvaan vuoden alussa sellun maailmanmarkkinahinnat olivat voimakkaassa nousussa, mikä heijastui suomalaisten metsäteollisuuskonsernien hyviin tuloksiin. Pitkään suotuisena jatkunut markkinatilanne on kannustanut havuselluinvestointeihin Suomen lisäksi esimerkiksi Ruotsissa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Lehtisellun tuotantoon on puolestaan investoitu erityisesti Etelä-Amerikassa.

Sellun maailmamarkkinakysynnän kasvu on syynä myös poikkeuksellisen moneen eri asteilla olevaan hankkeeseen havusellun tuotannon kasvattamiseksi Suomessa. Toteutuessaan kaikki investointisuunnitelmat paisuttaisivat havusellun tuotantoa runsaat 2,5 miljoonaa tonnia ja puunkäyttöä lähes 14 miljoonaa kuu-

tiometriä. Pelkästään Suomen metsistä ei tätä puunkäytön lisäystä voida kestävästi kattaa ilman merkittävää ja nopeaa metsien kasvun tason lisäystä tai puun tuonnin kasvua. Kaikkien investointisuunnitelmien toteutuminen on kuitenkin epätodennäköistä.

Puutuoteteollisuudessa sahat investoivat vuonna 2017 muun muassa kuivauskapasiteettiin, lajitteluun sekä tukinsyöttöön. Nämä niin sanotut pullonkaulainvestoinnit jatkuvat myös vuonna 2018, ja niillä pyritään sahatavaran tuotannon kasvuun vientikysynnän tyydyttämiseksi. Sahat ovat myös investoineet sekä ilmoittaneet investoivansa pellettien tuotantoon. Lisäksi rakennepuutuotteiden tuotantoon on investoitu runsaasti. Suomen toinen CLT-tehdas käynnistyi Alajärvellä 2017 ja kolmannen CLT-tehtaan odotetaan käynnistyvän Kauhajoella kuluvan vuoden aikana. Stora Enson Varkauden LVL-tehtaan odotetaan saavuttavan täyden tuotannon kuluvan vuoden aikana. Metsä Group puolestaan uusi vuonna 2017 Lohjan tehtaiden LVL-tuotantoa sekä ilmoitti rakentavansa uuden vuonna 2019 käynnistyvän LVL-linjan Punkaharjulle. CLT- ja LVL- investoinnit heijastelevat puunkäytön kasvua kerrostalo- ja liikerakentamisessa. Puutuoteteollisuuden investoinnit lisäävät tukkipuun käyttöä, mikä on tärkeää puumarkkinoiden toiminnan kannalta tilanteessa, jossa kuitupuun kysyntä on kasvussa jo toteutettujen selluinvestointien vuoksi.

Puunkäyttöä osaltaan kasvattavat investoinnit puupohjaisen bioenergian tuotantoon. Suomen suurin pellettivoimalaitos valmistui kuluvan vuoden alussa Helsingin Salmisaareen, Naantalin monipolttoainevoimalaitos vihittiin käyttöön joulukuussa 2017, Lahteen on päätetty rakentaa biolämpölaitos ja Ouluun biovoimalaitos. Lisäksi Helsinkiin suunnitellaan rakennettavaksi kolme biolämpölaitosta. Lämpö- ja voimalaitosinvestoinnit kasvattavat puunkäyttöä, mutta kysyntä ei kohdistu pelkästään kotimaiseen puuhun vaan esimerkiksi hakkeen tuontimahdollisuuksia Baltian maista kartoitetaan aktiivisesti. Kokonaan oma lukunsa ovat lukuisat eri asteilla olevat investointisuunnitelmat toisen sukupolven biopolttoaineiden tuotantoon Suomessa. Biojalostamohankkeiden etenemistä ovat jarruttaneet EU:n ilmasto- ja energiapolitiikkaan liittyvät epävarmuudet.

EK:n investointitiedustelun mukaan Äänekosken biotuotetehtaan valmistuttua metsäteollisuuden investointien taso puolittuu vuonna 2018. Toisaalta yhdenkin suuren suunnitellun hankkeen toteutuminen voi muuttaa tilanteen. Viime vuosina toteutetuissa sekä yhä suunnitelma-asteella olevissa investoinneissa pääpaino on alhaisen jalostusasteen tuotteissa, mutta useiden hankkeiden tavoitteena on kehittää ja tuottaa sivuvirroista myös uusia korkean arvonlisän tuotteita esimerkiksi kemian- tai lääketieteellisuuden raaka-aineiksi. Vaikka uusien tuotteiden merkitys yritysten kassavirrasta on vielä pitkään pieni, liittyy niihin suuria tulevaisuuden odotuksia.

Biotalous lisää metsiin liittyvää palveluiden kysyntää

Biotalous korostuvat hallitusohjelman linjausten mukaan energia, ruoka, metsätalous ja luontomatkailu. Puuraaka-aineen rinnalla metsiin perustuvia muita aineellisia ja aineettomia ekosysteemipalveluja ovat virkistys, matkailu, luonnontuotteet, hiilen sidonta sekä biodiversiteetti ja vesi. Metsien monet palvelut tarjoavat mahdollisuuksia uudelle metsiin perustuvalla liiketoiminnalla.

Metsien virkistyskäytön ja luontomatkailun kysyntä on kasvussa kaupungistumisen jatkuessa. Luonnosta haetaan terveyttä ja hyvinvointia. Lisäksi luomu ja matkailu kiinnostavat yhä enemmän kuluttajia. Kiinalaisten matkailijamäärien kasvu Suomeen ennakoi myös luontomatkailun kansainvälistymisen tarvetta ja sen myötä lisämahdollisuuksia metsiin perustuvalla matkailuyrittäjyydelle. Suomella on matkailumaana useita etuja liittyen turvallisuuteen, puhtaaseen luontoon ja eri vuodenaikoihin. Alalla tarvitaan kuitenkin profiilin nostamista, uusien toimintatapojen kehittämistä sekä tilastoinnin parantamista.

Myös luonnontuoteala tarjoaa mahdollisuuksia yrittäjyyteen, mutta siinäkin tarvitaan uusia toimintamalleja. Yritystoiminta on pienimuotoista ja markkinat voivat puuttua. Metsien luonnontuotteet ovat pääosin jokamiehenoikeuksin kerättäviä sieniä ja marjoja. Tuottoa metsistä voisi saada myös jokamiehenoikeuden

ulkopuolelle jäävistä tuotteista, kuten esimerkiksi pakurista, koivunmahlasta, lääkepihkasta, jne. Tehdyn selvityksen mukaan metsänomistajilla olisi myös kiinnostusta antaa metsiään palveluntarjoajien käyttöön. Tuloa metsänomistaja voi saada myös metsien säätelypalveluiden tuottamisesta, kuten biodiversiteetin suojelusta METSO-ohjelman kautta.

Metsien monikäytön kasvaessa tarvitaan käytön yhteensovittamista. Esimerkiksi metsien hakkuut vaikuttavat hiilensidontaan ja voivat vähentää metsien biodiversiteettiä, virkistyskäyttö- ja matkailuarvoa tai metsistä saatavien luonnontuotteiden määrää. Metsiin perustuville toimialoille metsien käytön kestävyys on toiminnan edellytys ja se voi myös tuoda niille kilpailuetua. Esimerkkinä kilpailuetua tuovasta brändäyksestä on luomusertifiointi, jonka jota hyödynnetään luonnontuotealalla.

Suomen metsät ja metsätalous

Suomen maapinta-alasta metsätalousmaa kattaa 86 prosenttia eli 26,2 miljoonaa hehtaaria, josta valtaosa - 20,3 miljoonaa hehtaaria - on pääosin puuntuotantoon käytettävissä olevaa metsämaata. Puuston kokonaistilavuus on 2,5 miljardia kuutiometriä ja vuotuinen kokonaiskasvu on noussut 109,9 miljoonaan kuutiometriin VMI12:n mukaan. Puuston poistuma on kolmen edellisen vuoden aikana noussut keskimäärin noin 82,4 miljoonaan kuutiometriin vuodessa, jolloin puuvaranto on lisääntynyt vuosittain noin 28 miljoonaa kuutiometriä.

Metsäalan kasvu heijastuu myös metsätalouteen. Yksityismetsätaloudessa bruttokantorahatulot nousivat ennakkotietojen mukaan vuonna 2017 lähes kahteen miljardiin euroon ja lievän kasvun odotetaan jatkuvan myös kuluvana vuonna. Yksityismetsien hehtaarikohtainen liiketulos nousi 126 euroon vuonna 2017 ja ennustetaan nousevan 129 euroon vuonna 2018. Hyvä suhdannetilanne näkyi myös metsätalouden kannattavuudessa. Ennakkotietojen mukaan yksityismetsien puuntuotannon reaalin sijoitustuotto nousi 6,3 prosenttiin. Tuotto nousi 2 prosenttiyksikköä edellisvuodesta ja oli yli 4 prosenttiyksikköä korkeampi kuin viitteenä edellisenä vuonna keskimäärin

Vuonna 2017 Kiira-myrsky elokuussa aiheutti merkittäviä myrskytuhoja eteläisessä Suomessa. Kevään ja kesän sääolosuhteiden vaikutuksesta kirjanpainajien kannan arvioidaan vähentyneen edelliseen vuoteen verrattuna. Hyönteistuhoja esiintyi kuitenkin jonkin verran painottuen etenkin Kaakkois-Suomeen.

Yksityishenkilöillä oli vuoden 2013 lopussa omistuksessaan 376 000 vähintään yhden hehtaarin metsätilakokonaisuutta, joiden keskimääräinen pinta-ala oli noin 28 hehtaaria. Metsänomistajien lukumäärä ylsi kuitenkin 685 000 henkilöön, koska yhdellä metsätilakokonaisuudella on tavallisesti useita omistajia. Muiden metsänomistajaryhmien kuin yksityishenkilöiden hallussa metsätilakokonaisuuksia oli 7 500. Yksityisten metsänomistajien osuus puuston kokonaistilavuudesta on 65 prosenttia (puuntuotannon metsissä 71 %), mikä on enemmän kuin omistajaryhmän osuus metsätalousmaasta

Joulukuun lopussa 2017 Suomessa oli 421 yhteismetsää. Uusien perustaminen ja olemassa oleviin yhteismetsiin liittyminen on yleistynyt 2010-luvulla. Yhteismetsien kokonaispinta-ala kasvaa hitaasti ja on nyt noin 650 000 hehtaaria, mikä on noin viisi prosenttia yksityismetsiemme pinta-alasta. Maamme yhteismetsissä on noin 25 000 osakasta.

Yksityismetsätalouden investoinneista vuonna 2016 on käytössä puutteelliset tilastotiedot, mutta arvion mukaan investoinnit olisivat nousseet noin 218 miljoonaan euroa metsänomistajien oma työ mukaan luetuna. Investointien arvioidaan kasvavan myös vuosina 2017 ja 2018 hakkuiden kasvun ja taimikoiden sekä nuorten metsien hoitotarpeen vuoksi. Uuden Kemera -lain toimeenpanon aikana investoinnit yksityismetsiin ovat jääneet jälkeen aikaisemmista vuosista.

Uusi Kemera tuli voimaan kesäkuussa 2015. Juurikäävän torjunta säädettiin pakolliseksi metsätuholaisissa vuonna 2016 ja tukea ei enää myönnetä juurikäävän torjuntaan. Puuntuotannon Kemera -tukia käytettiin

vuonna 2017 yhteensä noin 52,8 miljoonaa euroa eli käyttö oli samansuuruista kuin vuonna 2016. Käyttöprosentti oli hieman yli 78 %. Pääosa Kemera -tuesta on käytetty taimikon varhaishoitoon ja nuoren metsän hoitoon. Lisäksi Kemera -tukea on käytetty metsäluonnon hoitoon ympäristötukena sekä luonnonhoitohankkeisiin noin 3,6 miljoonaa euroa eli noin 0,6 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2016.

Metsien hyödyntämisen ja puun käytön kasvaessa metsätalouden kestävyys ja monimuotoisuuden turvaaminen ovat jatkossa entistäkin tärkeämpää metsätaloudessa. METSO- ohjelman toteutukseen lisättiin rahoitusta hieman vuonna 2017. Toimenpiteitä monimuotoisuuden turvaamiseksi entistä paremmin on kuitenkin käynnissä. Myös muutokset metsäsertifiointissa vaikuttavat osaltaan metsätalouden kestävyteen. Elleivät konkreettiset toimet monimuotoisuuden turvaamiseksi ole riittäviä, metsien ja puun käytön kasvu ja luonnonsuojelumäärärahojen niukkuus voivat johtaa luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Metsäluonnon hitaan dynamiikan vuoksi monimuotoisuuteen vaikuttavat sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset näkyvät viiveellä.

3 Mittarit

1 Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille			
<p>1.1 Metsäala kasvaa, alan yritykset uudistuvat sekä uusia ja kasvavia yrityksiä kehittyy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poliittiset päätökset ja uusi lainsäädäntö parantavat metsäalan yritysten uudistumisen ja kasvun edellytyksiä. • Jalostusarvo kasvaa ja resursseja hyödynnetään tehokkaasti. • Kotimaisen puupohjaisen energian tuotanto lisääntyy. • Metsiin perustuva monipuolinen palveluliiketoiminta sekä luonnontuoteala kasvavat. 			
Mittari (tavoitetaso v. 2025 ja lähtötilanne v. 2013)	Toteuma 2016/2017 (viimeisin tieto)	Toteutuminen	Kommentti
<p>Metsäalan arvonlisäyksen kehitys toimialoittain käypinä hintoina (Kasvaa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsätalous (3,3 mrd. €) • Puutuoteteollisuus (1,2 mrd. €) • Massa- ja paperiteollisuus (3,3 mrd. €) • Biotalouteen laskettava kemianteollisuus (0,6 mrd. €) • Luontomatkailu ja virkistys (1,3 mrd. €) 	<p>Vuonna 2016 (ennakkotieto):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsätalous (3,5 mrd. €) • Puutuoteteollisuus (1,2 mrd. €) • Massa- ja paperiteollisuus (3,1 mrd. €) • Biotalouteen laskettava kemianteollisuus (0,7 mrd. €) • Luontomatkailu ja virkistys (1,4 mrd. €) 		<p>Toimialojen luokittelua muutettu vastaamaan Luonnonvarakeskuksen tilastointia</p>
<p>Metsäalan tuotoksen kehitys toimialoittain käypinä hintoina (Kasvaa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsätalous (4,7 mrd. €) • Puutuoteteollisuus (5,7 mrd. €) • Massa- ja paperiteollisuus (14,6 mrd. €) • Biotalouteen laskettava kemianteollisuus (2,6 mrd. €) • Luontomatkailu ja virkistys (3,0 mrd. €) 	<p>Vuonna 2016 (ennakkotieto):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsätalous (4,9 mrd. €) • Puutuoteteollisuus (5,8 mrd. €) • Massa- ja paperiteollisuus (13,7 mrd. €) • Biotalouteen laskettava kemianteollisuus (2,4 mrd. €) • Luontomatkailu ja virkistys (3,3 mrd. €) 		<p>Toimialojen luokittelua muutettu vastaamaan Luonnonvarakeskuksen tilastointia</p>
<p>Käytetty puuraaka-ainepanos /puuta käyttävän teollisuuden arvonlisäys (Pienenee)</p> <p>(Puun kokonaiskäyttö 45 milj. tonnia / metsäteollisuuden arvonlisäys 3 863 milj. € (Luke) + energiateollisuus x € ja kemianteollisuus 434 milj. €)</p>			<p>Tietoa ei saatavissa</p>
<p>Puupohjaisen energian osuus kokonaiskulutuksesta (Energia ja ilmasto-tavoitteiden mukainen) (25 %)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 26 % (2016) 		

<p>Kiinteiden puupolttoaineiden energiakäyttö, josta metsähake (Metsähakkeen tavoitetaso 15 milj. m³ v. 2025.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kiinteät puupolttoaineet 19,4 milj. m³ (38,8 TWh). • Metsähake 8,7 milj. m³ (17,4 TWh) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kiinteät puupolttoaineet 19,4 milj. m³. (2016) • Metsähake 8,3 milj. m³ (16,6 TWh) (2017e) 		<p>Fossiilisten polttoaineiden ja sähkön alhainen hinta, epävarmuus tukijärjestelmästä ja energia- ja ilmastostrategian auki olevat linjaukset tuovat epävarmuutta.</p>
<p>1.2 Raaka-aineiden saatavuus mahdollistaa metsien käytön lisäämisen ja uudet investoinnit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsävarat ovat runsaat, terveet, hyväkasvuiset ja vastaavat biotalouden lisääntyviin tarpeisiin. • Puu- ja metsäpalveluiden markkinat ovat tasapainoiset ja kilpailulliset. • Kuljetus- ja tietoliikenneväylien palvelukyky, tehokkuus ja toimivuus paranevat. 			
<p>Mittari (tavoitetaso v. 2025 ja lähtötilanne v. 2013)</p>	<p>Toteuma 2016/ 2017 (viimeisin tieto)</p>	<p>Toteutuminen</p>	<p>Kommentti</p>
<p>Puuston vuotuinen kasvu talousmet- sissä (100–110 milj. m³)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Runkopuu (99 milj. m³) 	<ul style="list-style-type: none"> • 100 milj. m³, Lähde: Luke/VMI11 (2009–2013) 		<p>Puuston vuotuinen kasvu kokonaisuudessaan 109,9 milj. m³</p>
<p>Vuotuiset puun korjuumäärät (run- kopuu 80 milj. m³, oksat, kannot ja juurakot 8 milj. m³)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Runkopuun hakkuukertymä (65 milj. m³) • Oksat, kannot ja juurakot (4 milj. m³) 	<ul style="list-style-type: none"> • 72,3 milj. m³ (2017 e) • 3,3 milj. m³ (2016) 		<p>Tavoitteeseen pääseminen edellyttää investointien toteutumista ja nykyisen tuotannon kilpailukyyn säilymistä.</p>
<p>Julkinen rahoitus infrastruktuuriin (Väyläverkosto on käyttötarkoituksen mukaisessa kunnossa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alemman asteinen tieverkko (yksityis- ja paikallistiet) • Puukuljetuksia tukeva rautatieverkko 	<ul style="list-style-type: none"> • Korjausvelkaohjelma 600 milj. €, 2016–2018 		<p>Korjausvelkaohjelman jatko epävarmaa</p>
<p>Investoinnit puuraaka-aineen käyt- töön käypinä hintoina (Investoinnit ylittävät poistot)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsätalous (444 milj. €) • Puutuoteteollisuus (119 milj. €) • Massa- ja paperiteollisuus (616 milj. €) • Biotalous laskettava kemianteollisuus (138 milj. €) • Luontomatkailu ja virkistys (168 milj. €) 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsätalous (433 milj. €) • Puutuoteteollisuus (170 milj. €) • Massa- ja paperiteollisuus (755 milj. €) • Biotalous laskettava kemianteollisuus (167 milj. €) • Luontomatkailu ja virkistys (219 milj. €) 		<p>Investointien taso nousussa metsätaloutta lukuun ottamatta</p>

2. Metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat			
2.1 Metsäalan osaaminen on monipuolista ja vastaa muuttuvia tarpeita			
<ul style="list-style-type: none"> • Julkisin varoin rahoitettava T&K-toiminta ja rakenteet tukevat erityisesti metsiin liittyvän biotalouden liiketoiminnan kehittämistä, tuotteiden ja palveluiden kaupallistamista, kokeiluhankkeita sekä markkinoiden ja muiden toimintaympäristön muutosten ennakointia. • Koulutuksen ja työelämän yhteistyö vahvistuu. • Eri koulutusasteilta valmistuneiden määrä ja osaaminen vastaa metsäalan rekrytointitarvetta ja osaamisvaatimuksia. • Metsäalan tutkimusstrategia ohjaa tutkimustoimintaa biotalouden tarpeiden mukaisesti. • Henkilöstön osaaminen on ajanmukaista ja sen työhyvinvointi paranee. 			
Mittari (tavoitetaso v. 2025 ja lähtötilanne v. 2013)	Toteuma 2017 (viimeisin tieto)	Toteutuminen	Kommentti
<p>Julkisen T&K-rahoituksen määrä ja laadullinen arviointi (Säilyy vähintään nykytasolla, Vastaa tarvetta)</p> <p>Metsäsektorin julkisen T&K – rahoituksen suuruus arviolta noin 140 miljoonaa euroa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tieto puuttuu kokonaisuudesta 		Hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat leikanneet yliopistojen ja tutkimuslaitosten rahoitusta.
<p>Ensisijaisten hakijoiden määrä ja osuus (Ensisijaisten hakijoiden osuus kasvaa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutusasteet ja -alat erikseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Korkeakoulut (metsätieteet): 173 ensisijaista hakijaa, osuus 36 % (2017) • Ammattikorkeakoulut: 530 ensisijaista hakijaa, osuus 36 % (2017) • Ammatillinen peruskoulutus: 496 ensisijaista hakijaa, osuus 34 % (2017) 		Maisteriopintoihin sisäänotto yhteensä 112 ja metsätalousinsinöörien sisäänotto yhteensä 284.
<p>Tutkinnon suorittaneiden määrä ja työllistyminen yksi vuosi valmistumisen jälkeen sekä laadullinen arviointi (Vastaa tarvetta)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korkeakoulut (190 tutkinnon suorittanutta, päätoimisia työllisiä 37 %, työttömiä 5 %) • Ammatillinen koulutus (608 tutkinnon suorittanutta, päätoimisia työllisiä 56 %, työttömiä 21 %) • Ammattikorkeakoulut (221 tutkinnon suorittanutta, päätoimisia työllisiä 70 %, työttömiä 15 %) 	<ul style="list-style-type: none"> • Korkeakoulut (metsätieteet): kandeja 81, maistereita 87, tohtoreita 15. Lisäksi Itä-Suomen yliopistosta valmistui metsäopinnoista 16 filosofian maisteria. (2017) • ammatillinen koulutus 745 (v. 2015) • ammattikorkeakoulut 198 (v. 2014) 		Puutavara-autonkuljettajia valmistuu tarpeeseen nähden liian vähän.
2.2 Hallinto on joustava, vaikuttava ja asiakaslähtöinen			
<ul style="list-style-type: none"> • Hallinto, sen yhteistyö ja palvelut tukevat alan kilpailukykyä ja vastaavat asiakkaan tarpeisiin. • Metsiin liittyvän tiedon ja tilastoinnin avoimuus, kattavuus ja ajantasaisuus tukevat niiden laajaa hyödyntämistä. • Ympäristöhallinnon lupaprosessit ovat joustavia ja nopeita sekä tukevat investointihankkeiden toteutumista ja ylläpitävät korkean ympäristönsuojelun tasoa. • Kaavoitusjärjestelmä tukee metsätalouden ja monipuolisen liiketoiminnan mahdollisuuksia. 			

Mittari (tavoitetaso v. 2025 ja lähtötilanne v. 2013)	Toteuma 2017 (viimeisin tieto)	Toteutuminen	Kommentti
Suomen metsäkeskuksen, Metsähallituksen ja Luonnonvarakeskuksen asiakastytyvyyden kehittyminen (Asiakastytyvyys paranee)	<ul style="list-style-type: none"> SMK:n asiakaspalautteet: <ul style="list-style-type: none"> Koulutus metsänomistajat - suosittelemiseksi 69 % -4,3 (1-5) Koulutus, toimijat - suosittelemiseksi 53 % -4,1 (1-5) Asiakastyö metsänomistajat - suosittelemiseksi 71 % Asiakastyö yritykset ja yhteisöt - suosittelemiseksi 45 % (2017) Metsähallitus: Metsähallituksen kokonaismaine on hyvä sidosryhmätutkimuksen mukaan. Tulos on pysynyt suhteellisen vakaana viime vuodet, mutta vuoden 2017 tulos laskee hieman vuoteen 2016 verrattuna (2017) 		<p>Suomen metsäkeskuksen suosittelemukset ovat nousussa metsänomistajien luokkaan ottamatta.</p> <p>Metsähallitusta pidetään luotettavana ja yhteistyötä sen kanssa tuloksellisena. Joustavuudessa, muutostaloustaloudessa ja tehtävän selkeydessä on edelleen parannettavaa, vaikka pientä kehitystä parempaan suuntaan on jo tapahtunut. Korkeimmat mainearviot antoi media. Kansalaisjärjestöt ja matkailualan toimijat antoivat edellisvuosien tapaan matalimmat arviot.</p>
Toimijoiden käytettävissä olevan metsävaratiedon osuus (Kasvaa merkittävästi) 15,5 % kerätystä metsävaratiedosta	32,2 % (2017)		Mittari koskee SMK:n metsävaratietoa. Metsätietolain muutos voimaan 1.3.2018. VMI-pohjainen tieto on 100 % toimijoiden käytettävissä.
3. Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä sekä monipuolisessa käytössä			
3.1 Metsätalous on aktiivista ja yritysmaista			
<ul style="list-style-type: none"> Aktiivinen ja yritysmaainen metsätalous lisääntyvät, tilakoko kasvaa ja metsänomistusrakenne tukee metsien aktiivista käyttöä. Metsätalouden kannustejärjestelmä on metsänomistajien kannalta vaikuttava ja aktivoiva. Metsänomistajien ansaintamahdollisuudet lisääntyvät ekosysteemipalveluita kaupallistamalla. 			
Mittari (tavoitetaso v. 2025 ja lähtötilanne v. 2013)	Toteuma 2016/ 2017 (viimeisin tieto)	Toteutuminen	Kommentti
Yli 50 ha:n yksityisten metsätilojen ja yhteismetsien pinta-alaosuus (yhteensä 70 %) 56 % yksityisomistus, 2,2 % yhteismetsät	ei uutta tietoa		Seurataan jatkossa 3-5 vuoden välein.
Sukupolvenvaihdoksille on luotu kannustejärjestelmä.	Metsälahjavähennys tuloverolakiin 1.1.2017.		

Sukupolvenvaihdosikä (kun järjestelmä olemassa).			
Pinta-ala, johon metsänkäyttöilmoitukset kohdistuvat	<ul style="list-style-type: none"> • 611 088 ha (2015) • 653 000 ha (2016) • 692 792 ha (2017) 		Huom! Vuosien 2013 ja 2014 tiedot poikkeavat alaspäin siitä, mitä aiemmin on tilastoissa esitetty. Vuonna 2015 ja 2016 kannassa olevat päällekkäiset ilmoitukset on pyritty poistamaan.
Yksityismetsien puuntuotannon sijoitustuotto (Kasvaa)	<ul style="list-style-type: none"> • 4,3 % (ei huomioi kantohintojen muutosta) • 4,7 % (huomioi kantohintojen muutokset) 	<ul style="list-style-type: none"> • 4,2 % (ei huomioi kantohintojen muutosta) (2017e) • 6,3 % (huomioi kantohintojen muutokset) (2017e) 	
VMI:n mukainen taimikonhoitotarve on tulevalle 5 vuotiskaudelle 1,9 miljoonaa hehtaaria eli 375 000 hehtaaria vuodessa.	Taimikon varhishoidon ja nuoren metsän hoidon tukea 147 334 ha		VMI:n mukaan taimikonhoitorästit ovat 795 000 ha. Taimikonhoitorästeistä noin 400 000 hehtaaria on nuorissa kasvatusmetsissä eli voidaan toteuttaa nuorenmetsänhoitona.
<p>3.2 Metsäluonnon monimuotoisuus sekä ekologinen ja sosiaalinen kestävyys vahvistuvat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy vuoteen 2020 mennessä ja luonnon monimuotoisuudelle suotuisa tila on varmistettu vuoteen 2050 mennessä. • Metsätalouden aiheuttamat vesistöhaitat on minimoitu käyttämällä parhaita käytettävissä olevia menetelmiä. • Metsien monipuolistuva hoito ja käyttö tukee ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. • Metsien virkistyskäyttö ja terveysvaikutukset kasvavat ja metsät ovat kaikkien saavutettavissa. • Metsien käytön ja metsäympäristön arvostus vahvistuu. 			
Mittari (tavoitetaso v. 2025 ja lähtötilanne v. 2013)	Toteuma 2016/ 2017 (viimeisin tieto)	Toteutuminen	Kommentti
Uhanalaisten metsälajien aidot luokkamuutokset (Myönteistä kehitystä on kaksi kertaa useammalla lajilla kuin kielteistä kehitystä)	Ei uutta tietoa. Seuraava kaikkien lajiryhmien uhanalaisuusarvio valmistuu vuonna 2019.		Vuosien 2010 ja 2015 arviointien välillä yhdeksän metsiä ensisijaisena elinympäristönään käyttävän lajin tilanne muuttui uhanalaiseksi ja vastavasti kahdeksan lajin tilanne parani. Metsiä toissijaisena elinympäristönään käyttävillä lajeilla tilanne huononi seitsemällä lajilla ja parani viidellä.
Kuolleen puuston keskitilavuus metsämaalla (E-S 5 m ³ /ha, P-S 10-11 m ³ /ha)	<ul style="list-style-type: none"> • Etelä-Suomi (3,8 m³/ha) • Pohjois-Suomi (8,0 m³/ha) 	<ul style="list-style-type: none"> • Etelä-Suomi (4,3 m³/ha) • Pohjois-Suomi (7,3 m³/ha) 	

<p>METSON toteutus (ha) (YM: 96 000 ha MMM: 82 000 ha)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 57 427 ha, josta YM 28 798 ha ja MMM 28 629 ha 	<ul style="list-style-type: none"> • MMM (kumulatiivinen 2008–2017): ympäristötuki ja luonnonhoito 42 720 ha • YM (2008–2017): 64 521 ha <p>Lähde: Suomen metsäkeskus ja YM 2018)</p>		<p>Rahoituksen pieneneminen vaikeuttaa ohjelman toteutusta. Kohteita on tarjolla enemmän kuin niiden rahoittamiseen on mahdollisuuksia.</p>
<p>Kiintoainekuormitus kunnostusojituksessa (Pienenee)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 57 000 tn/vuosi 	<ul style="list-style-type: none"> • 49 020 tonnia (2016) <p>Lähde: Luke</p>		<p>Kunnostusojitusmäärä on laskenut.</p>
<p>Metsien puuston ja maaperän vuotuinen hiilinielu ja puutuotteiden varanto (Hiilinielu v. 2025 10–17 milj. t CO₂ ekv)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hiilinielu 29 milj. t CO₂ ekv 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsämaa -34,1 milj. t. CO₂ ekv • Puutuotteet -3,6 milj. t. CO₂ ekv <p>Lähde: Tilastokeskus (2016)</p>		
<p>Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijämäärät sekä valtion maille kohdistuva eräpäivien lukumäärä ja asiakastytyväisyys (Kasvaa, säilyy)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metsähallituksen luontopalvelujen hoidossa olevilla alueilla 5,4 milj. käyntiä, josta kansallispuistot ja retkeilyalueet 2,6 milj. käyntiä. • Retkeilijöiden asiakastytyväisyys 4,3 (asteikolla 1–5). (Metsähallitus) • 400 000 – 500 000 päivää noin 150 000 eräluvan perusteella 	<ul style="list-style-type: none"> • 6,7 milj. käyntiä • 3,1 milj. käyntiä • Lupametsästäjien asiakastytyväisyys 3,7 (2016) • Kalastajien asiakastytyväisyys 3,8 (2016) • Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastytyväisyys 4,34 • Metsästys- ja kalastusasiakaiden eräpäivät 205 170 (2017) 		
<p>Lähiulkoilukertojen määrä (LVVI) (Kasvaa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 156 kertaa / vuosi 	<p>ei uutta tietoa, valmistuu seuraavan kerran 2020</p>		
<p>Metsällisiin tapahtumiin osallistuneet lapset ja nuoret (Kasvaa)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapset ja nuoret: 308 843 • Opettajat: 13 378 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapset ja nuoret: noin 300 000 • Opettajat ja varhaiskasvattajat: 15 000 (2016) 		

4 Kansallisen metsästrategian strategiset hankkeet

Kansallisen metsästrategian strategiset hankkeet on koottu hankesalkuksi. Siihen on valittu hankkeita, jotka toteutetaan metsästrategian tavoitteiden saavuttamiseksi ja joita ei toteuteta muiden strategioiden ja ohjelmien toimesta. Vuosittain tarkastellaan, onko tarpeen perustaa uusia hankkeita. Suunnitelma hankkeista löytyy MMM verkkosivuilta www.mmm.fi/kms.

Seuraavassa raportoidaan, mitä hankkeissa on tehty vuoden 2017 aikana.

Strateginen hanke A. Tulevaisuuden metsätieto ja sähköiset palvelut

Hankkeessa kehitetään seuraavan sukupolven metsätietojärjestelmä sekä prosessi tietovarannon ajan tasalla pitämiseen. Metsään.fi -palvelusta kehitetään avoin tiedonvälitys- ja asiointiportaali, joka tukee metsätalousyrittäjyyttä, kustannustehokasta toimintaa ja metsäpalvelumarkkinoiden kasvua sekä metsätiedon ajan tasalla pitämistä. Palvelusta muodostetaan eurooppalainen edelläkävijä metsien käytön hallintaan ja siihen, miten paikkatietoa voidaan hyödyntää monimuotoisuuden, kulttuuriperinnön sekä ekosysteemipalveluiden turvaamisessa.

Hanke on käynnissä ja etenee pääasiallisesti suunnitelmien mukaan osana hallitusohjelman Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihankkeen toteutusta. Suunnitelmassa on esitetty kolme alahanketta, joista ensimmäisessä luodaan tavoitetila kehittämistyölle ja kehittämissuunnitelma tavoitetilaan pääsemiseksi. Kehittämissuunnitelma valmistui joulukuussa 2015. Kehittämissuunnitelmaa toteutetaan vuosina 2016–2018 Metsätieto ja sähköiset palvelut -kärkihankkeen rahoituksella. Hankekokonaisuuteen kuuluu myös metsätietolain muutos.

Esiselvitys: Metsätieto 2020-hanke

Metsätieto 2020 -hankkeen tavoitetila valmistui kesäkuussa 2015. Kehittämissuunnitelma esiteltiin metsäneuvostolle 2.12.2015 ja se valmistui joulukuussa 2015. Kehittämissuunnitelma on luettavissa: <http://mmm.fi/documents/1410837/1956004/Mets%C3%A4tieto+2020+Kehitt%C3%A4missuunnitelma.pdf/b11a8080-6243-4374-92e4-f9504e65ec27>

Kehittäminen

Vuonna 2017 Metsätieto ja sähköiset palvelut hankkeen toteuttamiseen oli käytettävissä 5 milj. euroa. Kehittämissuunnitelman toteuttamiseksi osa kärkihankkeen rahoituksesta ohjattiin Suomen metsäkeskukselle ja Luonnonvarakeskukselle näiden organisaatioiden toiminnan ja tietojärjestelmien kehittämiseen, osa rahoituksesta jaettiin hankehaun pohjalta tulevaisuuden metsätiedon tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Vuonna 2017 rahoitusta saivat aikaisemmin alkaneiden hankkeiden lisäksi myös kolme uutta hanketta: Biotalous-tietojärjestelmä, Metsien inventoinnin kustannus-hyöty-analyysi ja Nykypuuston runkomuotoa kuvaavat tilavuuden laskentamallit hankkeet.

Kehittämissuunnitelmaan sisältyvästä kansallisesta ilmakehuohjelmasta on päästy sopimukseen Maanmittauslaitoksen, Maaseutuviraston ja Suomen metsäkeskuksen kesken. Ilmakehuohjelmassa Suomi jaetaan ennalta määriteltyihin alueisiin, jotka ilmakehutaan aina viiden vuoden välein. Pohjoisimmassa Lapissa ilmakehuohjelmalla on kymmenen vuotta. Kansalliseen ilmakehuohjelman toteuttaminen aloitettiin 2016.

Hankkeen tuloksena Metsään.fi -palvelu on kehittynyt tiedonvälitys- ja asiointiportaalkiksi. Metsään.fi -palveluun on tuotu metsävaratietojen lisäksi paljon luontotietoa mm. tietoa liito-oravista, muinaisjäännöksistä, luonnonsuojelualueista ja pohjavesialueista. Metsää.fi -palvelussa on mahdollista tehdä metsäkäyttöilmoitus ja taimikonvarhaishoitoon ja nuoren metsän hoitoon liittyviä kemera hakemuksia ja ilmoituksia. Sähköinen puukauppapaikka Kuutio otettiin käyttöön toukokuussa 2017. Toimijoiden välistä tiedonsiirtoa tukemaan on virallistettu useita metsätietostandardeja mm. puukauppaan, viranomaisasiointi ja tilastotiedon keruuseen liittyen. Hankkeessa on myös tuotettu toimijoiden toivomia korjuukelpoisuuskarttoja operatiiviseen käyttöön. Lisäksi hankkeissa on saatu lupaavia tuloksia muun muassa satelliittikuvien muutostulokinnasta metsälakien valvontaan.

Metsätietolain muutos

Eduskunta hyväksyi mm. ympäristötietojen luovuttamista koskevan metsätietolain muutoksen joulukuussa 2017. Muutos tuli voimaan 1.3.2018. Suomen metsäkeskus tulee jakamaan avointa metsätietoa Metsään.fi -verkkosivulla uudessa kaikille avoimessa osiossa, jossa voi selailta ja ladata julkisia ympäristötietoja eli metsävaratietoja sekä metsäkäyttöilmoituksia ja kemera-hakemuksia ja ilmoituksia koskevia tietoja. Metsätietolain muutoksen yhteydessä sovittu Metsähallituksen hilamuotoisten metsävaratietojen siirto Suomen metsäkeskukseen toteutui vuoden 2017 aikana.

Strateginen hanke B. Metsäalaa tukeva kaavoitus

Selkeytetään metsälain ja maankäyttö- ja rakennuslain rajapinnat niin, että päällekkäinen ohjaus poistuu. Selkeytetään maisematyölupamenettelyjä ja kaavamääräyksiä. Lisäksi organisoidaan kaavojen saatavuus paikkatietona.

Hanke on käynnissä ja etenee suunnitelman mukaan. Hanketta on laajennettu vaikutusten arvioinnin kehittämiseen.

Asiantuntemuksen ja yhteistyön lisääminen

Yhteistyö ja vuorovaikutus hallinnonalojen välillä on lisääntynyt. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat lisänneet yhteistyötä metsäalueiden kaavoituskysymyksissä sekä maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisessa. Suomen metsäkeskus on vahvistanut asemaansa alueellisessa metsiä koskevassa päätöksenteossa lisäämällä omaa kaavoitusasioiden asiantuntemustaan ja tekemällä aikaisempaa aktiivisemmin yhteistyötä kuntien ja maakuntaliittojen kanssa kaavoitusasioissa. Maakunnalliset metsäneuvostot ovat ottaneet kantaa maankäytön suunnitteluun alueillaan. Kaavoitusasioiden kehittäminen nousi esille muun muassa Uudenmaan alueelliseen metsäohjelmaan.

Tapio tuotti vuonna 2016 Metsänomistajan kaavoitusapu -esitteen (<http://tapio.fi/metsanomistajan-kaavoitusapu/>). Esitteen tavoitteena on kannustaa metsänomistajia osallistumaan ja vaikuttamaan kaavoitusprosessissa. Vuonna 2017 Tapio tuotti kaavoittajille ja kuntien päätöksentekijöille Kaavoituksen metsäapu -esitteen (<http://tapio.fi/konsultointi/kaynnissa-olevat-hankkeet/metsatalous-ja-kaavoitus/kaavoituksen-metsaapu/>).

Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut metsätalouden huomioiminen Kuhmalahden kaavoissa -pilotihanketta. Hankkeen tavoitteena oli kehittää kaavamääräyksiä ja kaavaprosessia metsätalouden näkökulmasta. Hankkeen havainnot on koottu loppuraporttiin:

[http://www.kangasala.fi/@Bin/8569148/MMM Metsätalouden+huomioiminen+Kuhmalahden+kaavoissa_2017-12-18 VALMIS+HANKERAPORTTI.pdf](http://www.kangasala.fi/@Bin/8569148/MMM_Metsätalouden+huomioiminen+Kuhmalahden+kaavoissa_2017-12-18_VALMIS+HANKERAPORTTI.pdf).

Selkeytetään maisematyölupamenettelyjä ja kaavamääräyksiä

Metsäsektorin näkemyksen esilletuomiseksi Tapio on tuottanut vuonna 2015 kirjallisen raportin: Metsätalouden näkökulmia yleiskaavamerkintöihin ja määräyksiin sekä maisematyölupaan (<http://tapio.fi/julkaisut-ja-raportit/tapio-raportteja-nro-2-metsatalouden-nakokulmia-yleiskaavamerkintoihin-ja-maarayksiin-seka-maisematyolupaan/>) Tapion raportti toimitettiin kaikkiin Suomen kuntiin ja metsäsektorin toimijoille.

Ympäristöministeriön Metsämaa kaavoituksessa (MEKA) -hankkeessa kehitettiin kaavoitusta ja sen ohjausta metsämaanhan kohdistuvan suunnittelun osalta. Hankkeessa päähuomio oli yleiskaavoissa. Kesäkuussa 2016 valmistuneessa selvityksessä (http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75152/YMra_22_2016.pdf?sequence=1) esitettiin neljä kehittämissuositusta: maisematyölupamenettelyn kehittäminen, kaavamerkintöjen ja määräysten kehittäminen, vaikutusten arvioinnin kehittäminen ja MRL:n mukainen korvauskäytäntö.

Ympäristöministeriön Kaavoituksen ja rakentamisen lupien sujuvoittaminen -työryhmä käsitteli puiden kaatamista yleiskaava-alueella rajoittavan toimenpiderajoituksen soveltamiseen liittyviä ongelmia ja niiden ratkaisemista. Maisematyölupaa koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli voimaan 1.5.2017.

Yleiskaavojen saatavuus paikkatietona

Suomen ympäristökeskus on avannut vuoden 2015 alussa Liiteri -palvelun, joka tarjoaa valtakunnallisen yleiskaavayhdistelmän rasterimuodossa sekä yleiskaavojen rajaukset vektorimuodossa. Viimeksi mainittuun on sidottu ko. yleiskaavojen merkinnät ja määräykset. Aineistoa päivitetään neljä kertaa vuodessa. Aineisto tarjotaan käyttöön sekä Liiterin käyttöliittymän että rajapintojen kautta. Yleiskaava-aineistot on otettu käyttöön Suomen metsäkeskuksen tietojärjestelmissä. Aineisto tullaan tarjoamaan metsänomistajien ja toimijoiden käyttöön Metsään.fi -palvelun kautta.

Pitkän aikavälin tavoitteena on saada yleiskaavat vektorimuotoisena paikkatietoaineistona metsäalan käyttöön. Vektorimuotoisten aineistojen saatavuutta on edistetty rahoittamalla Kuntaliiton rajapintapalvelu -hanketta. Hankkeessa on laadittu yleiskaavojen tietopalveluskeema WFS-palvelua varten.

Vaikutusten arvioinnin kehittäminen

Metsätieto ja sähköiset palvelut -hankkeeseen sisältyy 'Työvälineitä kaavojen vaikutusten arviointiin'. Luonnonvarakeskuksen hankkeen tavoitteena on kehittää osaksi kansallista palveluarkkitehtuuria maankäytön suunnittelua ja -suunnittelijoita palveleva avoin ja läpinäkyvä laskentamalli, joka tarjoaa nykyistä paremman kuvauksen metsävaroista, niiden käytöstä ja käyttömahdollisuuksista sekä erilaisten maankäyttöä koskevien suunnitelmien vaikutuksista niihin.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö rahoittivat vuonna 2017 yhdessä kolmea pilotti-hanketta, joiden tavoitteena on kehittää metsävaikutusten arviointia. Pilotti-alueina ovat Kainuun maakunta-kaava, Muojärven rantayleiskaava ja Jämsän taajamayleiskaava. Hankkeet tuloksista pidetään loppuseminaarina vuoden 2018 lopussa.

Strateginen hanke C. Uudistuvan metsäalan tilastointi

Kehitetään metsä-, energia- ja kemianteollisuuden rajapintojen, luontomatkailun, metsätalouteen liittyvien palveluiden ja muun metsiin perustuvan liiketoiminnan ja ekosysteemipalveluiden tilastointia.

Hanke on edennyt pääsääntöisesti tavoitteiden mukaisesti.

Metsätilastotuotannon relevanssin arviointi

Luonnonvarakeskus (Luke) on toteuttanut olemassa olevien metsätilastojen relevanssiselvityksen yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja Tilastokeskuksen kanssa. Metsätilastojen sisältö ei muuttunut aikaisemmin laadituista, mutta tilastointifrekvenssiin, tiedonkeruihin ja tiedontuotannon prosessiin tehtiin tarkistuksia sekä olemassa olevien muiden tietolähteiden hyödyntämistä tehostettiin. Metsätilastotuotannon relevanssia on arvioitu tilasto- ja toimintokohtaisesti. Metsätilastojen tiedonkeruuta, tietojärjestelmiä ja tietokantoja on yhtenäistetty. Muutoksista tärkeimpiä ovat tiedonkeruiden laajennukset (puukauppa, hakkuut sekä metsänhoito- ja metsänparannustyöt). Lisäksi metsätilastojen kattavuutta on lisätty tilastoilla metsävaroista, metsien monimuotoisuudesta, työvoimasta, energiasta ja metsäteollisuudesta.

Metsänhoito- ja metsänparannustöiden tilastointi

Luonnonvarakeskus on kehittänyt metsänhoito- ja metsänparannustöiden tilastointia. Tilastossa esitettävien työläjien luokituksia on yksinkertaistettu, ja tietojen julkaisussa on siirrytty maakuntien aluejakoon. Lisäksi tilastoinnissa otettiin huomioon muuttunut kestävä metsätalouden rahoituslaki. Tilaston kattavuutta on parannettu lisäämällä aineistoon otos pienistä ja keskisuurista metsäpalveluyrittäjistä. Hankkeessa on suunniteltu vaihtoehtoisia keinoja metsänomistajien omatoimisen työn tilastoimiseksi. Luonnonvarakeskus on kehittänyt metsätietostandardien mukaista tietoa vastaanottavat rajapinnat.

Metsien suojelun ja METSO-tilastoinnin kehittäminen

Metsien suojelualuetilasto vuoden 2016 alun tilanteesta julkaistiin 15.9.2016 Luken tilastoportaalissa ja tietokannassa. Suojelualuetilaston luokitukset ja tilastointiperiaatteet ovat kansainvälisesti vertailukelpoiset ja pohjautuvat Metsien suojelualue- ja METSO-tilastoinnin kehittäminen -työryhmän (METI) raporttiin (MMM 2015:2). METI-luokittelun pohjana on Metsien suojelun luokittelun ja tilastoinnin yhtenäistämistyöryhmän (SUTI) vuonna 2002 tekemä luokittelu sekä Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n vuonna 2008 tarkentama suojelualueen määritelmä. Tilaston yhteydessä on julkaistu tiedot myös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO:n toteutuksesta ELY-keskuksissa ja Suomen metsäkeskuksessa vuosina 2008–2016.

Pientalojen lämmitysenergian käyttötutkimus

Pientalojen lämmitysenergian käytön tutkimusta ovat tehneet yhteistyössä Luonnonvarakeskus ja Tilastokeskus. Tutkimuksen näkökulma on aikaisempaa laajempi kattaen polttopuun lisäksi myös muut pientalojen energialähteet lämmityskaudella 2016/2017. Tutkimuksen ennakkotieto julkaistiin 22.12.2017. Sen mukaan pientalojen polttopuun käyttö vuonna 2016 oli yhteensä 7 miljoonaa kuutiometriä. Kerättyjä tietoja tullaan käyttämään mm. Luken ja TK:n tilastotuotannossa, biotalouden seurannassa sekä Suomea koskevassa energiankäytön, kasvihuonekaasujen ja päästöjen (SYKE) raportoinnissa. Edellinen, vain pientalojen polttopuuta koskenut tutkimus kohdistui lämmityskauteen 2007/2008. Uudessa tilastointitavassa on vähennetty tiedonantajien rasitetta ja samalla kehitetty tietojen vertailtavuutta muiden energialähteiden käytön tilastointiin.

Metsien tarjoamat ekosysteemipalvelut

Metsien ekosysteemipalveluita koskevat tietotarpeet ja nykyinen tietotuotanto on kartoitettu ekosysteemipalveluiden (CICES-luokittelu) ja niiden tuotantoketjun (Cascade-malli) mukaisessa kaksiulotteisessa kehikossa. Keskeisimmät tietotarpeet tulevat kansallisista politiikkaprosesseista (etenkin KMS2025 ja AMOt) sekä esimerkiksi kestävä kehityksen, ekosysteemitilinpidon ja ekosysteemi-indikaattoreiden tarpeista. Ekosysteemipalveluita koskevaa tietoa tuotetaan näissä prosesseissa sekä aihepiirin (esim. virkistyskäytön) tutkimuksessa ja seurannoissa. Aiheeseen liittyen järjestettiin työpaja 27.11.2017. Luonnonvarakeskus tulee tuottamaan loppuraportin maalikuussa 2018, jossa on myös esitykset tilastoinnin kehittämistarpeista mukaan lukien esitys uusien tilastojen käynnistämisestä, tuotantoprosessista ja kustannuksista.

”Laajennetun” metsäsektorin tilastointi

Tilastokeskus on tuottanut kansantalouden tilinpitoon perustuvia laskelmia biotalouden tuotoksesta, arvonlisäyksestä, työllisten määrästä ja viennistä toimialoittain vuosille 2000–2016. Lisäksi vuonna 2017 Tilastokeskus laati laskelmat biotalouteen liittyvistä investoinneista toimialoittain. Luonnonvarakeskus julkaisee biotalouslaskelmat vuosittain helmi- ja lokakuussa. Laskelmia on tarkennettu etenkin puurakentamisen osalta, ja jatkossa kehittämisen painoalueita ovat kemian teollisuus, luontomatkailu ja virkistys sekä biotuotteiden kuljetukset.

Strateginen hanke D. Aktiivisen metsätalouden, puun markkinoille tulon ja metsänomistusrakenteen kehittäminen

Hankkeen tavoitteena on kehittää selvityksiin perustuen metsätalouden verotusta ja lainsäädäntöä tukemaan aktiivista metsätalouden harjoittamista, puun markkinoille tuloa ja metsänomistusrakenteen muutosta. Lisäksi hankkeessa on tarkoituksena edistää metsätilakoon kasvattamista ja pirstoutumisen pysäyttämistä muun muassa kehittämällä yhteismetsälainsäädäntöä ja uusia metsänomistuksen muotoja sekä vähentämällä metsien kuolinpesäomistusta.

Hanketta toimeenpannaan osana hallitusohjelman Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihankkeen toteutusta. Keskeisistä sidosryhmistä koostuva sparrausryhmä seuraa valmistelutyön etenemistä ja tukee osaltaan valmistelutyötä. Vuoden 2017 aikana hankkeessa toteutettiin seuraavia alatoimenpiteitä:

Puumarkkinoiden kehittäminen

Maa- ja metsätalousministeriö teki maaliskuussa avustuspäätöksen Suomen puukauppa Oy:lle sähköisen puumarkkinapaikan lanseerauksen ja käyttöönoton tukemiseen. Maa- ja metsätalousministeriö tukee siten kokonaisuudessaan kehittämisinvestointia ja sen käyttöönottoa yhteensä 500 000 eurolla vuosina 2016–2018. Sähköisen puumarkkinapaikan käyttöönotto tukee erityisesti passiivisten metsänomistajien tavoittamista ja siten puun kysynnän ja tarjonnan parempaa kohtaamista. Sähköisen puumarkkinapaikan käyttöönotto luo uuden toimintamallin puumarkkinoille joka muun muassa tarkoittaa läpinäkyvyyden lisääntymistä valtakirjakaupassa.

Suomen metsäkeskus toteutti 8 627 kontaktia hiljaisiin metsänomistajiin, tavoitteena kannustaa erityisesti hiljaisia metsänomistajia metsien aktiiviseen hoitoon ja käyttöön.

Sukupolvenvaihdosten helpottaminen

Metsälahjavähennys tuli voimaan vuoden 2017 alusta. Uuden kannustinjärjestelmän tavoitteena on edistää metsätilojen sukupolvenvaihdoksia, kasvattaa metsätilakokoa, edistää yrittäjämäistä metsätaloutta ja lisätä puun tarjontaa.

Suomen metsäkeskuksen vuonna 2017 järjestämiin SPV-tilaisuuksiin (308 kpl) osallistui yhteensä noin 13 200 metsänomistajaa, heidän sukulaistaan tai aihealueen toimijaa. Neuvonnan seurauksena noin 760 sukupolvenvaihdosratkaisua ohjattiin kaupallisille toimijoille viimeisteltäväksi.

Suomen metsäkeskuksella oli vuoden 2017 lopussa käynnissä kaikkiaan 10 alueellista EU-rahoitteista hanketta, joilla edistetään metsätilan omistajavaihdoksia ja metsätilarakenteen parantumista. Ko. hankkeet kattavat lähes koko maan alueen.

Metsänomistusrakenteen kehittäminen

Maa- ja metsätalousministeriö kartoitti Metsäteollisuus Ry:n kanssa toimenpide-ehdotuksia kuolinpesien metsänomistuksen vähentämiseksi. Itä-Suomen yliopiston perhe- ja jäämistöoikeuden professori Antti Kolehmainen toteutti Metsäteollisuus ry:n toimeksiannosta selvityksen nykyisen lainsäädännön kehittämiseksi, jotta enemmistöpäätökset olisivat mahdollisia kuolinpesissä ja verotusyhtymissä. Kolehmainen laati selvityksessään muutosehdotukset perintökaareen ja yhteisomistuslakiin, jotta osakkaiden enemmistö päätöksellä voitaisiin määritellyin edellytyksin suorittaa kuolinpesään tai verotusyhtymään kuuluvan metsätilan metsätaloustoimenpide, jos se perustuu enemmistön hyväksymään metsäsuunnitelmaan. Lisäksi valmistelussa on arvioitu maakaaren selvennyslainhuudon säätämistä pakolliseksi, joka parantaisi kuolinpesien osakkaiden tavoitettavuutta niin viranomaisten kuin kaupallisten toimijoiden osalta.

Esitetyt lainsäädännön kehittämiskohteet kuuluvat oikeusministeriön toimialalle. Toimenpiteiden jatkovalmistelu osalta edellyttää kuitenkin poliittista tahtotilaa, jota ei vuoden 2017 aikana ole kuitenkaan tarvittavalla tasolla esitetty.

Eduskunta hyväksyi joulukuussa varainsiirtoverolain muutoksen, jonka mukaan varainsiirtoveroa ei suoriteta tuloverolaisissa tarkoitettussa toimintamuodon muutoksessa, jossa liikkeen- tai ammatinharjoittaja taikka maa- tai metsätalouden harjoittaja perustaa tätä toimintaa jatkamaan osakeyhtiön. Muutos pienentää osakeyhtiömuotoiseen metsätalouden harjoittamiseen siirtymisen kynnyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö kartoitti alkuvuodesta 2017 yhteismetsälainsäädännön muutostarpeita laajalla sidosryhmäseminaarilla. Sidoryhmät eivät esittäneet erityisiä muutostarpeita lainsäädäntöön jonka koettiin olevan nykyisellään ajantasainen ja toimiva.

Strateginen hanke E. Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä ja resurssitehokas metsänhoito

Maa- ja metsätalousministeriö jatkoi metsätalouden uuden kannustejärjestelmän valmistelua toteuttamalla muun muassa metsäalan sidosryhmille suunnatun alueellisen kuulemiskierroksen. Sidoryhmien näkemysten mukaisesti valmistelua on jatkettu siten, että uusi kannustejärjestelmä perustuisi pääsääntöisesti nykyiseen kestävänsä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain mukaisiin rakenteisiin ja työlajeihin.

Resurssitehokas metsänhoito- hankkeen toiminta alkoi keskeisistä sidoryhmistä koostuvan verkoston johdolla. Osahankkeessa tarkastellaan nopealla aikataululla toteutettavia ja nopeavaikutteisia keinoja metsien kasvun lisäämiseksi sekä metsänhoidon laadun parantamiseksi. Syksyn 2017 aikana verkosto kartoitti tutkimuksen, koulutuksen ja toimintamallien pullonkauloja ravinnetalouden hoidon, suometsänhoidon sekä taimikonhoidon teemoista. Lisäksi erillinen siemenhuollon kehittämissuunnitelman, jonka tehtävänä oli esittää ratkaisuja siemenhuollon nykyisiin pullonkauloihin, kuten esimerkiksi siementuotannon tutkimus ja kehitystoiminnan rahoitukseen liittyviin kysymyksiin ja jalostetun siemenviljelyaineiston saatavuuden parantami-

seen, julkaisi oman raporttinsa 9.2.2018. Raportti on luettavissa osoitteessa <http://mmm.fi/documents/1410837/1504826/Siementuotannon+kehitt%C3%A4misryhm%C3%A4n+raportti+9.2.2018.pdf/b1d5d422-8c6a-4c4b-b424-a8743f1bbccc/Siementuotannon+kehitt%C3%A4misryhm%C3%A4n+raportti+9.2.2018.pdf.pdf>.

Strateginen hanke F. Metsäalan tutkimusstrategia

Metsäalan tutkimusstrategia valmistui joulukuussa 2015. Tutkimusstrategiaa käytetään ministeriöiden rahoittaman tai tulosohtajan tutkimuksen suuntaamiseen, metsäalan ja biotalouden tutkimusrahoituksen suuntaamiseen niin kotimaassa kuin kansainvälisellä tasolla sekä tutkimuslaitosten omien strategioiden kehittämiseen. Se ohjaa tutkimusta tiedon käyttäjien ja sidosryhmien kannalta tärkeisiin aiheisiin.

MMM:n ja muiden ministeriöiden keinot Metsäalan tutkimusstrategian toimeenpanossa ovat tulosohtaus ja T&K-varojen suuntaaminen sekä viestintä. Hallinnonalojen yhteistyötä tulee tiivistää ohjauksessa. Strategiaa hyödynnetään myös EU- ja kansallisten tutkimushakemusten suuntaamisessa.

Strateginen hanke G. Metsäalaa tukeva liikenneinfrastrukturi

Yksityisteiden korjausvelan vähentämiseksi ELY-keskuksilla oli vuonna 2017 käytettävissään 13 miljoonaa euroa yksityisteiden valtionavustuksiin. Vuoteen 2016 verrattaessa valtionavustusten määrä kasvoi viidellä miljoonalla eurolla. Nykyiset toimenpiteet ja avustusten tasot eivät ole riittäviä alemmanasteisen tieverkon korjausvelan poistamiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön valmisteleva yksityistielain uudistamista koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2017. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2020 alusta. Uudistuksen tavoitteena on uusien palveluiden ja työpaikkojen syntymisen edistäminen ja uudenlaisten ansainta- ja palvelutapojen mahdollistaminen.

Liikenneväylien korjausvelkaohjelman toimeenpanoa jatkettiin. Vuonna 2017 ohjelman kautta oli käytettävissä noin 200 miljoonan euron rahoitus. Ohjelman tavoitteena on pysäyttää korjausvelan kasvu ja käännetään velka laskuun. Rahoituksella vastataan erityisesti elinkeinoelämän ja työmatkaliikenteen tarpeisiin. Kokonaisuudessaan liikenneväylien korjausvelan vähentämiseen on myönnetty lisärahoitusta noin 600 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018. Lisäksi Liikennevirasto ja Ely-keskukset teettävät vastaavanlaisia ylläpito-hankkeita vuosittain noin 360 miljoonalla eurolla. Lisäksi hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan investoinneista siirretään väylien kunnossapitoon 364 miljoonaa euroa vuosina 2017–2019.

Korjausvelkatoimenpiteet kohdennetaan muun muassa vilkasliikenteisten seutu- ja yhdysteiden päällysteiden ja rakenteiden parantamiseen, maantie- ja ratasiltojen kuntoon, ratapihoihin ja ratojen turvalaitteisiin sekä biotalouden toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä raakapuuterminaalien kehittämiseen. Linkki korjausvelkaohjelmaan:

<https://www.liikennevirasto.fi/liikennejarjestelma/korjausvelkaohjelma#.Wp0C00-pV3A>

Suomen metsäkeskus ja Metsäteho Oy on käynnistynyt metsätietietofoorumin, jonka pitkän ajan päämääränä on tarjota alusta metsäteiden ajantasaisen olosuhdetiedon yhdistämiseen pysyväisluonteiseen tiettoon.

Tapio Oy:ssä on valmistunut laaja paketti metsäteiden ja vastaavien yksityisteiden kunnossapitoa koskevia oppaita ja ohjeita sekä työkaluja töiden ammatilliseen teettämiseen metsänomistajille, tiekunnille sekä metsätalouden ja maanrakennuksen ammattilaisille.

<http://tapio.fi/julkaisut-ja-raportit/metsatien-kunnossapito-oppaat>

Strateginen hanke H. Uudet työelämän ja koulutuksen yhteistyön toimintamallit

Hankkeessa kehitetään metsäalan toimijoiden ja koulutusorganisaatioiden yhteistoiminnan malleja. Nämä koskevat ammattien ja niihin johtavan koulutuksen sisältöä ja markkinointia sekä yritysten toiminnan kehittämistä ja siihen liittyvää osaamisen kehittämistä (esim. työpaikalla tapahtuva opiskelu, projektityöt, TKI-toiminta). Toteutetaan metsäalan koulutuksen määrällistä ja laadullista ennakoitua sekä tarpeen mukaan osaamisen ja työvoiman saatavuuden laadullinen arviointi.

Hankkeen osahankkeet ovat:

- Koulutuksen työelämävastaavuuden laadullinen arviointi ja kehittäminen
- Metsäalan koulutuksen osaamistarpeiden määrällinen ja laadullinen ennakoitua
- Osaamisen ja täydennyskoulutuksen kehittäminen
- Koulujen välisen yhteistyön kehittäminen

Hanke käynnistyi vuonna 2016 ja keväällä 2016 perustettu Metsäkoulutus Ry tukee voimakkaasti hankkeen tavoitteiden toteutumista. Yhdistyksen toiminta vakiintui 2017. Metsäkoulutus ry:lle luotiin strategia vuosille 2018–2022. Metsäkoulutus ry:n toiminta-ajatus on edistää metsäbiotalouden koulutusta vastaamaan alan osaamistarpeita sekä kehittää yhteistyötä ja koulutuksen vetovoimaa. Yhdistyksen tavoitteena on, että metsäbiotalouden koulutus on arvostettu ja riittävästi resursoitu.

Metsäkoulutus ry:llä oli vuonna 2017 seitsemän koulutuksen kehittämisen hanketta, joissa kehitettiin mm. verkko-oppimisympäristöä, perinteisiä ja digitaalisia opetussisältöjä, metsäbiotalouden koulutuksen markkinointia ja metsäalan koulutuksen laadullista seurantaä jokaisella koulutusasteella. Vuonna 2017 Metsäkoulutus ry:llä oli 42 jäsentä ja 2 kannattajajäsentä.

Koulutuksen työelämävastaavuuden laadullinen arviointi ja kehittäminen

Eduskunta hyväksyi kesäkuussa 2017 ammatillisen koulutuksen lainsäädännön reformin, joka tuli voimaan tammikuussa 2018. Reformin keskeistä sisältöä on työpaikoilla tapahtuvan oppimisen lisääminen, tutkintonaäyttöjen antaminen todellisissa työoloissa sekä lakisääteinen yhteistyövelvoite. Reformin keskeinen tavoite on muuttaa koulutuksen järjestämistä siten, että se voi jatkossa vastata yhä nopeammin ja ketterämmin muuttavan työelämän tarpeisiin. Reformi korostaa osaamisen tunnustamista sen hankkimistavasta riippumatta ja yksilöllisiä oppimispolkuja. Koulutuksen järjestäjien tulee huomioida nykyistä paremmin koulutuksen työelämävastaavuus ja laatu. Tähän pyritään merkittäväällä rahoitusmalliuudistuksella, jossa tuloksellisuus nousee nykyisestä muutamasta prosentista 50 prosenttiin. Reformin tavoitteena on lisätä työelämän ja koulutuksen välistä yhteistyötä esimerkiksi luomalla koulutus-sopimusmalli.

Työtehoseura TTS jatkoi metsäalan koulutuksen laatua, koulutuksessa saavutettuja oppimistuloksia ja niiden työelämävastaavuutta mittaavan laatumittariston laatimista jokaiselle metsäkoulutuksen tutkintotasolle. Mittaristo valmistui vuonna 2017.

Metsäalan koulutuksen osaamistarpeiden määrällinen ja laadullinen ennakoitua

Vuonna 2017 ei toteutettu toimenpiteitä osahankkeen osalta.

Osaamisen ja täydenniskoulutuksen kehittäminen

TTS aloitti loppuvuodesta 2016 hankkeen, jossa kartoitetaan metsäalan henkilöstön lisä-, täydennys - ja muuntokoulutustarpeet ja selvitetään ei-tutkintotavoitteinen muunto- ja täydenniskoulutus tarjoama. Lisäksi selvitetään oppilaitosten ja työelämän välinen nykyinen yhteistyö ja sen muodot. Hankkeen toteuttamista jatkettiin vuonna 2017 ja tulokset valmistuvat vuoden 2018 aikana.

Strateginen hanke I. Talousmetsien luonnonhoito

Hankkeessa kehitetään talousmetsien luonnonhoitoa jokapäiväisessä toiminnassa ottamaan huomioon monimuotoisuus ja ekosysteemipalvelut. Hankkeessa luodaan myös valmiuksia ja uusia kannusteita talousmetsien luonnonhoitomenetelmien nykyistä laajemmalle käyttönotolle. Osana hanketta laaditaan metsäkulttuuriohjelma.

Hankekokonaisuudella pyritään vaikuttamaan tavoitteeseen pysäyttää monimuotoisuuden köyhtyminen. Puunkäytön kasvutavoitteiden rinnalla on tarpeen kiinnittää entistä paremmin huomiota talousmetsien luonnonhoitoon osana jokapäiväistä toimintaa, ns. arkimetsänhoitoa. Hankekokonaisuus tukee osaltaan myös Sipilän hallituksen tavoitteita turvata metsien monimuotoisuutta vapaaehtoisin keinoin.

Talousmetsien luonnonhoito yksityismetsissä

Kemera-rahoitteisen luonnonhoitohanketoiminnan kehittäminen jatkui Suomen metsäkeskuksessa Kasvua ja vaikuttavuutta METSO-luonnonhoitoon -hankkeessa. Vuoden 2017 lopulla päättyneen hankkeen toiminnalla on (1) tuotettu alueelliset luonnonhoidon toteutusohjelmat, (2) kehitetty Zonation-analyysien hyödyntämistä alueellisen luonnonhoidon kohdentamisen tukena, (3) lisätty luonnonhoitopalvelun tuottajien edellytyksiä oman osaamisensa kehittämiseen, sekä (4) lisätty metsänomistajien ja metsätalouden toimijoiden tietoa METSO-elinympäristöjen hoidosta ja kunnostuksesta. Metsien monimuotoisuutta edistävä kulu -luonnonhoitohankkeiden toteuttamiseksi käynnistettiin uusi kehittämistyö, Tuli takaisin metsiin -hanke, jonka tavoitteena on pysäyttää luonnonhoidollisten kulotusten väheneminen ja kääntää hallittu tulen käyttö talousmetsissä kasvu-uralle.

MMM, Suomen metsäkeskus, Tapio Oy, MTK ja Metsäteollisuus jatkoivat Monimetsä-hankkeen kolmevuotisen suunnitelman toteuttamista kokeilutoiminnan muodossa. Kokeiluun valittiin toimintamalleja, jotka parantavat hoito- ja hakkuutöiden toteuttajien edellytyksiä käyttää monipuolisesti luonnonhoitoa koskevia suosituksia.

Useat metsänhoitoyhdistysten neuvojat ja yritysten puunostajat kokeilivat syksyllä 2017 toimintamallia, jossa metsien monimuotoisuutta ja vesiensuojelua edistävät keinot otetaan metsäammattilaisen toimesta keskusteluun silloin, kun metsänomistajan kanssa sovitaan hakkuiden tai metsänhoitopalveluiden toteutuksesta. Hanke oli laatinut kokeilijoiden käyttöön luonnonhoidon tarkistuslistan, jossa luetellaan eri operaatioihin soveltuvia luonnonhoitokeinoja. Tarkistuslistan avulla metsänomistajat voivat antaa hoito- ja hakkuutöiden toteuttajalle luvan ottaa luontoarvot erityisesti huomioon. Neuvonnan tueksi hanke oli tuottanut nettiin luonnonhoidon neuvontatyökalu -sivuston.

Monimetsä-hankkeen toinen kokeilu liittyy luonnonhoitokeinojen käyttöä ja kohdentamista tukevien paikkatietoaineistojen käytön helpottamiseen. Monimetsä-hanke on koontanut luonnonhoidon paikkatietoaineistot uudenlaiseen tarinakarttapalveluun. Palvelu auttaa toimijoita varmistamaan, että heillä on käytössään relevantit aineistot. Tarinakarttaan sisältyy myös informaatiota siitä, kuinka aineistoja hyödynnetään toimenpidesuunnittelussa. Palvelua testataan leimikon suunnittelijoiden toimesta useassa eri organisaatiossa talvella 2018.

Monimetsä-hanke on myös osa ns. pyöreän pöydän metsäkeskusteluprosessia ja toimii sateenvarjona toimijoiden omille talousmetsien luonnonhoitoa kehittäville hankkeille. Käynnissä on useita hankkeita, jotka kehittävät laajavaikutteisten vesiensuojelun ja monimuotoisuuden turvaamisen keinojen käyttöä. Monimetsä-hanke järjestämässä seminaarissa loppuvuonna 2017 hankkeet esittelivät toimintaansa. Yhteistyö jatkuu vuonna 2018 siten, että Monimetsä-koulutuksissa hyödynnetään alueellisten hankkeiden tuottamaa tietoa ja maastokohteita.

Talousmetsien luonnonhoitoa on kehitetty myös osana METSO-ohjelman hankkeita (ks. METSO-ohjelma s. 36).

Suomen metsäkeskus on kehittänyt asiakastyötään siten, että asiakastyössä tarjotaan normaalin metsätalouden rinnalle myös talousmetsien luonnonhoidon neuvontaa.

Metsätalouden vesiensuojelumenetelmistä testattiin erityisesti kaksitasuoman rakentamista luonnonmukaisena menetelmänä. Kaksitasoisesta rakenteesta on esimerkkinä laskuojaan rakennettava tulvatasanne, jolle kehitettiin myös mitoituslaskelma. Toisena kehittämiskohteena oli laserkeilausaineistosta lasketun tarkan korkeusmallin hyödyntäminen kunnostusohjituksen suunnittelussa. Aineiston hyödyntämistä sovellettiin muun muassa vesien johtamisen ja vesiensuojelurakenteiden sijoittamisen suunnitteluun. (ks. myös luku 5.4)

Talousmetsien luonnonhoito valtion talousmetsissä

Metsähallituksen strategiaan linjauksiin kuuluu monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen valtion mailla. Metsähallitus toteutti vuonna 2017 aktiivisia toimia lahoppuun määrän lisäämiseksi talousmetsissä. Vuodelle asetettu tavoite 100 000 uudesta tekopötkkelöstä saavutettiin osana Metsähallituksen normaalia metsätalouden harjoittamista. Muita talousmetsien aktiivisia toimenpiteitä oli muun muassa säästöpuuryhmien polttaminen, paahdeympäristöjen hoitotyöt sekä vieraslajien poistaminen.

Metsäkulttuuriohjelma

Maa- ja metsätalousministeriö kokosi metsäkulttuurityöryhmän syksyllä 2017 työstämään metsäkulttuuria osana kansallista metsäpolitiikkaa. Työryhmän tavoitteena oli tunnistaa ja priorisoida tärkeimpiä toimenpiteitä, joita maa- ja metsätalousministeriö voi hyödyntää Kansallisen metsästrategian päivittämistyössä. Kansallisessa metsästrategiassa esitetyn metsäkulttuuriohjelman sijaan todettiin tarve koota näkemys metsäkulttuurisen näkökulman vahvistamisesta metsästrategian päivittämistyön yhteydessä. Metsäkulttuurisella näkökulmalla on vahva yhteys suomalaisten metsien arvostus -hankkeeseen.

14-jäseninen metsäkulttuurityöryhmä sai työnsä valmiiksi alkukeväällä 2018. Se ehdotti näkemyksensä metsäkulttuurisen näkökulman vahvistamista Kansallisessa metsästrategiassa. Tavoitetilana 2025 olisi, että ”elinvoimaista metsäkulttuuria ja metsiin liittyvää rikasta kulttuuriperintöä arvostetaan, vaalitaan ja hyödynnetään monipuolisesti hyvinvoinnin lähteenä. Kulttuurinen näkökulma metsiin ja metsäsuhteajattelu on tunnistettu ja omaksuttu. Ne ovat metsien kestävä hoidon ja käytön voimavara.”

Työryhmän ehdottamat toimenpiteet:

1. Vahvistetaan metsäkulttuurista näkökulmaa Kansallisessa metsästrategiassa.
2. Määritellään ja otetaan käyttöön kulttuurisen kestävyys käsite metsien hoidossa ja käytössä.
3. Parannetaan metsänomistajien ja metsäammattilaisten metsäkulttuurista lukutaitoa. Kehitetään ja otetaan käyttöön työkaluja ja toimintamalleja metsistä käytävään vuoropuheluun, viestintään ja asiakaskoh- taamisiin.
4. Vahvistetaan metsäkulttuurista näkökulmaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä metsä- ja luontoalan koulutuksissa.
5. Rohkaistaan kansalaisjärjestöjä ja kansalaisia kokemaan ja tallentamaan metsäkulttuuria.

Metsäkulttuurityöryhmä hyödynsi työskentelyssään Suomen Metsämuseo Luston vahvaa osaamista. Lusto on metsäkulttuurin valtakunnallinen asiantuntija. Tapio Oy vastasi työryhmätyöskentelystä MMM:n tilaamana.

Metsäkulttuurin edistämiseen liittyy elävän kulttuuriperinnön kansallinen luettelo, jota laaditaan Suomen vuonna 2013 hyväksymän elävän, aineettoman kulttuuriperinnön suojelemista koskevan Unescon yleissopimuksen puitteissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi Elävän perinnön kansalliseen luetteloon uusina kohteina muun muassa jokamiehenoikeuden, marjastuksen, suomalaisen metsäsuhteen ja tukkilaiskijat. Nämä ovat luettelossa luonto ja maailmankaikkeus -aihealueessa.

Strateginen hanke J. Muut kuin puuntuotannolliset ekosysteemipalvelut - turvaaminen ja markkinoiden kehittyminen

Hankkeessa edistetään muiden kuin puuntuotannollisten ekosysteemipalveluiden turvaamista ja markkinoiden kehittymistä. Hankkeessa kootaan yhteen tietoa metsien eri käyttömuodoista ja niiden hyödyistä, merkityksistä ja arvoista sekä ristiinkytkennoistä. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet ja hallinnolliset/lainsäädännölliset esteet luontoarvopankkien ja vapaaehtoisten sopimuksellisten toimintamallien käyttöönotolle monimuotoisuuden, vesiensuojelun, hiilinielujen, riistatalouden ja metsien virkistysarvojen turvaamisessa ja markkinoiden kehittämisessä.

Hankekokonaisuudella voidaan vaikuttaa tavoitteisiin lisätä metsänomistajien ansaintamahdollisuuksia ekosysteemipalveluita kaupallistamalla sekä lisätä metsien virkistyskäyttöä ja terveysvaikutuksia. Hankekokonaisuudella on liittymäpinta hallitusohjelman Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin - kärkihankkeen luonto- ja virkistysmatkailun vauhdittamista koskevaan toimenpiteeseen.

Ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen

Tapio Oy toteutti Ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen -hanketta. Hankkeessa on kehitetty prosesseja ja konkreettisia välineitä metsien aineettomien hyötyjen kaupallistamiseksi. Hankkeessa on rakennettu aineettomien ekosysteemipalveluiden markkinoita ja jalkautettu vapaaehtoisia sopimuksellisia toimintamalleja, kuten Virkistysarvokauppasopimusta ja Sopimusta palvelutoiminnasta metsäalueella. Vuodelle 2017 hankkeen tehtäväksi tuli suunnitella palvelu, joka yhdistää metsänomistajat ja palveluyritykset. Suunnittelu toteutettiin palvelumuotoilun menetelmillä. Tuloksena saatiin ehdotus yksityismetsien käyttöä edistävästä palvelualustasta, joka yhdistäisi metsänomistajat, palveluntuottajat ja heidän asiakkaansa. Palvelualusta voisi laukaista kasvuun luonnon aineettomiin ekosysteemipalveluihin perustuvaa elinkeinotoimintaa.

Tapio Oy toteutti selvityksen tuloksina hanke on tuottanut muun muassa aihetta koskevaa viestintää, yritysten/palvelun tarjoajien ja metsänomistajien yhteistyötä sekä ”Miten sovin metsäympäristön hyödyntämisestä?” -oppaan.

Tapio selvitti käyttömuodoiltaan erilaisten metsien soveltuvuutta kuntoutus- ja terapiatyöhön sekä sosiaali- ja terveysalan yrittäjien näkemyksiä luontoavusteisen liiketoiminnan kasvusta. Talousmetsät, virkistysmetsät ja kansallispuistot tarjoavat monipuolisesti mahdollisuuksia terveyden edistämiseksi ja sairauksien hoitamiseksi. Luontoavusteisia terapia- ja kuntoutuspalveluja tarjoavat yrittäjät ovat usein sivutoimisia tai niin sanottuja kevytyrittäjiä. Heille on tärkeää tehdä aktiivisesti yhteistyötä alan muiden yrittäjien kanssa tai rakentaa yhteistyötä erilaisten palvelukokonaisuuksien tarjoamiseksi. Luontoavusteisten kuntoutus- ja hoivapalvelujen lisääntyvä kysyntä pohjautuu pyrkimykseen huomioida asiakkaiden tarpeet paremmin hoito-

työssä ja toisaalta yhteiskunnalliseen murrokseen, johon liittyy etäännyminen luonnosta. Raportti on ladattavissa sivulta http://tapio.fi/wp-content/uploads/2018/01/Luontoavusteista_terapiaa_metsassa_raportteja_23.pdf.

Tapio Oy:n toteuttaman metsäpolitiikkafoorumien raportissa tarkastellaan ekosysteemipalveluita, niiden vaihtosuhteita ja synergioita sekä mahdollisuuksia ja keinoja palveluiden yhteensovittamiseksi. Lisäksi tarkastellaan sosiaalista kestävyyttä ja siinä erityisesti työvoiman tarvetta ja saatavuutta. Hankkeen loppuseminaari pidettiin 12.3.2018, ja raportti löytyy Tapio Oy:n nettisivuilta.

Ekosysteemipalveluiden tuotteistamista ja turvaamista on kehitetty myös osana muita METSO-ohjelman hankkeita (ks. METSO-ohjelma s. 40).

Osana valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoimintaa (VN TEAS) toteutettiin Luken, SYKE:n ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyönä Uudet keinot metsä- ja vesialueiden kestävä virkistys- ja matkailukäytön kehittämiseksi ja turvaamiseksi (VirKein) -hanketta. Hankkeessa etsittiin kokonaisnäkemystä luontomatkailualan kehittämiseen Suomessa. Hankkeessa kartoitettiin myös uudenlaisia rahoitusmalleja ja muita kannusteita ekosysteemipalveluiden ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Hankkeen loppuseminaari pidettiin 19.1.2018. Raportit löytyvät sivulta http://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/uudet-keinot-metsa-ja-vesialueiden-kestavan-virkistys-ja-matkailukayton-kehittamiseksi-ja-turvaamiseksi-virkein-.

Muut hankkeet

Luke koordinoi vuosina 2016–2019 EAKR-rahoitteista Uusia tuotteita metsästä (UUTU) -hanketta. Luken lisäksi hanketta toteuttavat Lapin ammattikorkeakoulu, Suomen metsäkeskus, Oulun ammattikorkeakoulu sekä Itä-Suomen yliopisto.

Hanke edistää metsien kestävä ja monipuolista käyttöä ja sen tavoitteet ovat:

- 1) Lisätä metsien ekosysteemipalveluiden monipuolista hyödyntämistä huomioimalla yhteiskunnan, yksityismetsänomistajan ja luonnontuoteyrittäjien tarpeet
- 2) Tuottaa tietoa puun ja muiden ekosysteemipalveluiden, erityisesti luonnontuotteiden rinnakkaisesta tuotannosta
- 3) Kehittää valittujen ekosysteemipalveluiden monipuolisen tuotannon tueksi Metsämittari -työkalu, joka osoittaa ekosysteemipalveluissa tapahtuvia muutoksia metsien käytön seurauksena
- 4) Kehittää, pilotoida ja ohjeistaa luonnontuotteet huomioivaa metsäsuunnittelua yksityismetsissä
- 5) Kehittää luonnontuotteiden tuottamisen kannattavuus- ja vaihtoehtokustannuslaskentaa

Hanke koostuu viidestä työpaketista, jotka käsittelevät muun muassa aluetason ennustemalleja ja laskelmia valituille ekosysteemipalveluille, Metsämittari -skenaariopalvelun kehittämistä, luonnontuotteet huomioivaa tilakohtaista metsäsuunnittelua sekä luonnontuotteiden inventointi-, seuranta- ja laskentamenetelmien kehittämistä.

Vuonna 2017 hanke eteni aikataulun mukaisesti. Kasvillisuusmuuttujia koskevien mallit laatiminen on edennyt mallittamalla eri kasviryhmien peittävyksiä suhteessa puustomuuttujiin. Nämä valmistuvat maaliskuun 2018 loppuun mennessä. Metsämittari-skenaariopalvelun vaatimusmäärittely on valmistunut. Palvelu ilmaisee metsien käytön vaikutukset ekosysteemipalveluihin. Metsämittarin visualisointivaihtoehtoja on kehitetty OAMK:n kurssityönä ja niistä on valittu jatkotyöstettäväksi sopivimmat versiot tammikuussa

2018. Luonnontuotesuunnittelua varten on kehitetty tuotantofunktiot eri luonnontuotteille ja laskettu niille kannattavuuslaskelmat. Luonnontuotepainotteiset suunnitelmat metsänomistajille ovat valmistuneet. Hanke on järjestänyt ja ollut mukana järjestämässä lukuisia seminaareja ja työpajoja, joissa edistetään metsien monikäyttöä, tiedotetaan luonnontuotteista sekä uusista tutkimustuloksista. Hankkeesta ja sen toiminnasta löytyy lisätietoa sen Facebook-sivuilta: <https://www.facebook.com/uusiatuotteitametsasta/>

Ekosysteemipalveluita koskevaa hanketoimintaa on käynnissä muillakin toimijoilla, mm. SYKE:n koordinoima IBC Carbon -hanke alkoi vuoden 2018 alussa (ks. <http://www.ibccarbon.fi/fi-FI>).

Virkistyskäytön kehittäminen

Metsähallitus teki v. 2017 selvityksen valtion retkeilyalueiden ja muiden virkistyskäyttöön varattujen alueiden kehittämisestä ja toimintaedellytysten parantamisesta. Selvitystä aletaan toimeenpanna v. 2018.

Strateginen hanke K. Suomalaisen metsien arvostus

Hankkeessa luodaan edellytyksiä metsien käytön ja metsäluonnon arvostuksen kasvulle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten ja nuorten metsäsuhteen vahvistamiseen sekä metsien kestävä hoidon ja käytön hyväksyttävyyteen. Osana hanketta kehitetään myös metsien arvostuksen mittaamista ja mittareita.

Hankekokonaisuus toteuttaa metsästrategian tavoitetta metsien käytön ja metsäympäristön arvostuksen vahvistumisesta.

Suomalaisen metsäsuhte

Metsään liittyvien toimijoiden metsäsuhteiden kartoitus ([Karhunkorva, Kärkkäinen ja Paaskoski 2017, Metsäsuhteiden kenttä](#)) valmistui alkuvuodesta. Sen pohjalta käynnistettiin Kestävästi metsäsuhteessa – hanke. Sitä toteuttavat Suomen Metsämuseo Lusto ja Suomen Metsäyhdistys yhteistyössä Metsähallituksen kanssa.

Kantar TNS Oy:ltä tilattiin syksyllä kvalitatiivinen ja sen pohjalta tehtävä kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten metsäsuhteiden tilasta. Tutkimus on kansainvälisesti ainutlaatuinen. Metsäsuhte oli Metsäpäivien keskeinen teema ja siitä oli erillinen seminaari, jossa esiteltiin kvalitatiivisen tutkimuksen alustavia tuloksia. Lopulliset tutkimustulokset julkaistaan maaliskuussa 2018.

Lasten ja nuorten metsäsuhteeseen liittyen aloitettiin kaksi opinnäytetyötä. Niissä selvitetään metsäteeman käsittelyä perusopetuksen oppikirjoissa ja sitä, mitkä asiat vaikuttavat peruskoulujen metsäopetukseen.

Laajempien tutkimus- ja koulutushankkeiden ja -verkostojen kartoittaminen sekä keskeisten käsitteiden määrittäminen on aloitettu.

Hankkeessa kehitetään metsäsuhteajatteluun pohjautuvaa menetelmää, joka auttaa metsään liittyviä toimijoita erilaisten arvojen ymmärtämisessä, asiakkaiden kohtaamisessa, kommunikoinnissa ja päätöksenteossa. Menetelmästä on alustava suunnitelma.

Hankkeen kannalta merkittävää on, että suomalainen metsäsuhte valittiin kesäkuussa 2017 Suomen maakuvan yhdeksi pääteemaksi vuodelle 2018 ja marraskuussa 2017 Unescon elävän perinnön kansalliseen luetteloon.

Metsäsuhteajattelulla on keskeinen yhteys metsäkuulttuurisen näkökulman edistämiseen ja siten strategiseen hankkeeseen I.

Nuorisoviestintä

Metsäalan organisaatiot, yritykset, luontokoulut ja -keskukset sekä alaa lähellä olevat harrastusjärjestöt, kuten 4H, partiolaiset ja Suomen Latu edesauttavat toiminnallaan suomalaisten monipuolisen metsäsuhteen rakentumista.

Seuraavassa on poimintoja eri toimijoiden tekemästä työstä. Tässä työssä tyypillistä on yhdessä tekeminen. Yhden tahon järjestämässä tapahtumassa voi olla mukana useita toimijoita, esimerkkinä Suomen Metsäyhdistyksen organisoima Pääkaupunkiseudun metsäviikko, jota toteuttaa yli 20 tahoja tuoden erilaisia näkökulmia metsään.

Varhaiskasvattajille, opettajille ja opintojenohjaajille on järjestetty kursseja ja vierailuja oppilaitoksiin ja yrityksiin. Metsään liittyviä opetusmateriaaleja ja toimintaa on esitelty opetusalan suurimmilla messuilla Educassa Suomen Metsäyhdistyksen, Metsäteollisuus ry:n, Pilkkeen, Riistakeskuksen, Suomen Metsästäjäliiton ja Helsingin yliopiston yhteisosastolla.

Aivan uudenlaista yhteistyötä edusti ULOS-UT-OUT – tapahtuma. Metsän oppimispolku -verkoston Kasvatus metsässä -foorumi, Ympäristökasvatuspäivät, Mitt i Naturen ja Seikkailukasvatuspäivät yhdistettiin yhdeksi suureksi koulutustapahtumaksi. Kahden päivän aikana oli 11 seminaaria ja 78 työpajaa, joihin osallistui 550 opettajaa ja kasvattajaa. Tavoitteena oli antaa eri näkökulmista malleja ja kannustaa opettajia luokkahuoneen ulkopuolella tapahtuvaan opetukseen. Kokemus oli erittäin hyvä ja seuraava ULOS-UT-Out -tapahtuma on vuonna 2020.

Pilkkeen järjestämä metsäsektorin yhteinen Bioaika -tapahtumakiertue oli lahja 100 -vuotiaalle Suomelle. Kiertue kulki läpi Suomen kertoen sen valoisasta, biotalouteen perustuvasta tulevaisuudesta. Koko kiertueella tavoitettiin noin 30 000 lasta ja nuorta. Pääkohderyhmä koulukiertueella olivat lukiolaiset. Bioaikarekkaan pääsi tutustumaan myös viimeistä kertaa järjestetyillä Metsämessuilla, joilla vieraili vuosittain lähes 9000 koululaista opettajineen.

Metsäteollisuus ry:n organisoimassa Mahdollisuuksien metsä -kampanjassa metsäalan yritysten henkilöstö kiersi kertomassa 9-luokkalaisille alasta ja koulutuksesta. Yhdessä Suomen Metsäyhdistyksen organisoiman Metsävisan kanssa tavoitettiin lähes 60 000 yläkoululaista.

Alakoululaiset oppivat metsien kestävästä käytöstä ja metsäluonnosta koululaisten metsäpäivillä – ja viikoilla, joita järjestävät lukuisten toimijoiden verkostot eri puolilla Suomea. Suomen Metsäyhdistys organisoii 16. Pääkaupunkiseudun metsäviikon sekä neljällä tehdaspaikkakunnalla metsäpäivät yhdessä UPM:n kanssa. Metsäkeskus järjesti metsätoritapahtuman Vaasan torilla. Kaikkiin edellä mainittuihin tilaisuuksiin kutsuttiin koulujen kuudennet luokat. 4H:n koordinoimat metsäpäivät tavoittavat vuosittain 30 -40 000 koululaista.

Eräkummit järjestivät ensimmäistä kertaa erätaitokilpailun 7-luokkalaisille. Suomen Metsästäjäliiton leiri-, kerhotoimintaan, teemapäiville ja kouluvierailuille osallistuu noin 3000 lasta ja nuorta.

Partio tavoittaa vuosittain noin 40 000 nuorta. Metsäohjelma (www.partio-ohjelma.fi/metsaohjelma) on osa partio-ohjelmaa, jolloin partiolaiset tutustuvat metsäluontoon, metsätalouteen ja ammatteihin.

Muun muassa Metsähallitus, metsänhoitoyhdistykset ja yritykset ovat tarjonneet kesätöitä, harjoittelupaikkoja ja mahdollisuuksia tutustua metsäalan työelämään. 4H-Metsätyö on tuotteistettu. Tavoitteena on saada paljon nuoria tekemään töitä metsässä joko työntekijöinä tai yrittäjinä.

Suomen Latu koulutti reilut 1000 varhaiskasvattajaa ja opettajaa Metsämörri -, Luonnossa kotonaan - päiväkotia ja Muumien ulkoilukoulutoimintaan. Luonto- ja ympäristökoulutoiminta raportoi antaneensa opetusta lähes 32 000 koululaiselle. Luvusta puuttuu melkein puolen tiedot.

Edellä mainittujen tahojen raporttien mukaan lapsia ja nuoria tavoitettiin noin 300 000 ja opettajia 12 000.

5 Metsästrategian toteuttaminen muiden strategioiden ja ohjelmien sekä metsähallinnon kautta

Metsästrategian strategisten hankkeiden toteuttamisen lisäksi on useita strategioita ja ohjelmia, jotka osallistavat toteuttavat metsästrategian tavoitteita. Alla on kuvattu eri strategioiden ja ohjelmien toteuttamista suhteessa kansallisen metsästrategian tavoitteisiin.

5.1 Liiketoiminnan edistäminen

Biotalousstrategia

Kansallinen metsästrategia tukee metsien osalta biotalousstrategian toteuttamista, mutta samalla se toteuttaa KMS:n tavoitteita 3.1 ja 3.2. Suomen biotalousstrategiaa toteutetaan usean eri ministeriön yhteistyönä. Työn koordinointi toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Muut vastuutahot ovat MMM, OKM, VNK, VM ja YM.

Vuoden 2017 aikana Metsä Fibren Äänekosken biojalostamoinvestointi tehdas valmistui. Valtio on tukenut investointia muun muassa alueen infraparannuksilla ja energiatuella. St1 Biofuels Oy:n etanolin tuotantolaitos käynnistyi Kajaanissa. Muita suunnitteilla olevia biotehdashankkeita ovat Finnpulp Oy:n havusellutehdas Kuopioon, Boreal Bioref Oy –biojalostamohanke Kemijärvellä, KaiCell Fibers Oy –hanke Paltamoon (Kainuu), sekä kiinalaisen Sunshine Kaidi New Energy Group biopoltonesteen tuotantolaitos Kemiin,

Kesäkuussa 2017 julkaistiin Wood-Based Bioeconomy Solving Global Challenges –selvitys, joka nosti esille suomalaisen metsäbiotalouden uusia tuotteita, innovaatiota ja yritysten välisiä ekosysteemejä. Julkaisua on esitellyt loppuvuoden 2017 aikana useilla kansainvälisillä foorumeilla. Julkaisun johtoajatukseksi on, että Suomessa luodaan maailmanlaajuisiin ongelmiin kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja ja niistä uutta liiketoimintaa. Selvityksen mukaan käynnissä olevia toimenpiteitä metsäbiotalouden liiketoimintaperustan ja raaka-ainepohjan monipuolistamiseksi tulee jatkaa. Kestävien, kysyntälähtöisten uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämistä ja liiketoimintaekosysteemien muodostumista tulee edistää.

Vuoden 2017 aikana jatkettiin Tekesin BioNets-ohjelmaa. Siinä käynnistetään ekosysteemejä, joissa yritykset pääsevät kehittämään yhteistyössä uusia ratkaisuja. Tällä hetkellä käynnissä on viisi ekosysteemiä ja uusia voidaan tarvittaessa käynnistää. Ekosysteemeihin osallistuvat yritykset, tutkimuslaitokset ja muut toimijat toteuttavat omia ja yhteisiä tutkimus- ja kehityshankkeita sekä vaikuttavat tavoitteita tukevan liiketoimintaympäristön syntymiseen. Kullekin ekosysteemille on valittu koordinaattori, joka kehittää ekosysteemin toimintaa ja vie tunnistettuja liiketoimintakärkiä kohti tavoitteita.

Ravinteiden kierrätyksen läpimurto -ekosysteemin (Raki) tavoitteena on mahdollistaa ravinteiden kierrätyksen läpimurto, luoda uutta suomalaista liiketoimintaa kansainvälisille markkinoille ja nostaa ravinteiden kierrättämiseen liittyvän liiketoiminnan arvoa.

Pakkauslaakson tarkoituksena on luoda Suomeen uudenlainen, koko maailmassa uniikki pakkausalan ekosysteemi, jolla taataan elinvoimaisen ja kilpailukykyisen pakkausteollisuuden säilyminen Suomessa.

Uudet selluloosa- ja kuitutuotteet -ekosysteemissä tähdätään puukuitupohjaisiin tekstiileihin ja komposiittimateriaaleihin liittyvän osaamisen kehittämiseen kohti kansainvälistä liiketoimintaa.

Ligniiniekosysteemin tarkoituksena on luoda Suomeen globaalistikin ainutlaatuinen ekosysteemi, jonka avulla ligniinin parissa työskentelevät teknologiatoimittajat, nykyiset ja mahdolliset tuottajat ja jatkokäsittelijät valjastetaan yhdeksi verkostoksi.

Tekstiilien lajittelu- ja hyödyntämisketju -ekosysteemin (TELAKETJU) tavoitteena on rakentaa vahva kotimainen arvoketju postotekstiilien hyödyntämiseksi.

Vuoden 2017 aikana valmisteltiin Finpron ja Tekesin toimintojen yhdistäminen ja Business Finland aloitti toimintansa vuoden 2018 alusta. Business Finland luo uutta kasvua auttamalla yrityksiä kansainvälistymään sekä tukemalla ja rahoittamalla innovaatioita. Huippuasiantuntijamme, uusien tietojen ja kansainväliset verkostot nopeuttavat markkinoiden mahdollisuuksien tunnistamista ja niiden muuttamista globaaleiksi menestystarinoiksi. Biotalousohjelman sektorikohtaisia osat sahatavara, agroteknologia, jätteistä energiaa, pakkaukset sekä innovatiiviset biotuotteet jatkavat käytännössä entisen kaltaisinaan, joskin ohjelmien budjetit on leikattu noin 30 %.

Sahateollisuuden kasvu-/vientiohjelma Wood from Finland on edistynyt hyvin ja ohjelmaan tuli mukaan 4 uutta yritystä (nyt yhteensä 23 yritystä). Vuoden 2017 aikana Kiina nousi Suomen suurimmaksi sahatavaran vientimaaksi saavuttaen lähes 1,8 miljoonan kuutiometrin määrän. Kasvua syntyi 65 % vuoteen 2016 verrattuna. Vuoden 2017 aikana ohjelman pääpaino on ollut männyn osuuden kasvattaminen sahatavaran viennistä sekä uusien maantieteellisten alueiden, esim. Pohjois-Kiina ja uusien asiakassegmenttien löytäminen, esim. ovi-, ikkuna ja parkettiteollisuudesta. Erityisen positiivista on männyn osuuden kasvu Kiinan viennissä (yli 200 %:n kasvu); tällä viennillä korvattiin Pohjois-Afrikan lähes seisahtuneissa olevia markkinoita. Lisäksi Kiinan vienninedistämisdelegaatioihin on osallistunut lämpöpuun ja kyllästetympuun yrityksiä.

Wood from Finland –ohjelman uutena kohdemarkkinana nousi Intia, jonka potentiaalista teetettiin konsulttiselvitys ja vuoden 2018 aikana maahan tehdään 2-3 vienninedistämissamatkaa. Kenian/Itä-Afrikan markkinoista luovuttiin tehdyn jakelukanavaselvityksen perusteella. Toimet Iranissa jäivät heikoiksi pääosin logistisista ja rahaliikenne syistä.

Luontomatkailu

Suomeen suuntautuvassa kansainvälisessä matkailussa lyötiin viime vuonna kaikki ennätykset. Ulkomaiset yöpymiset kasvoivat 813 000 yöpymisellä ennätyselliseen 6,6 miljoonaan. Kuten matkailu yleensä, myös luontomatkailu kasvoi. Vuonna 2017 ulkomaiset yöpymiset kasvoivat Lapissa 22 prosenttia, Järvi-Suomessa 12 prosenttia ja rannikko- ja saaristoalueella 8 prosenttia.

Puhdas luonto ja metsät korostuvat yhtenä Suomen matkailun vetovoimatekijänä. Luontomatkailun laajan määritelmän vuoksi empiirinen matkailutilastointi on kuitenkin vaikeaa. On kuitenkin arvioitu, että neljäsosa koko Suomen matkailusta on varsinaista luontomatkailua, mutta yli puolet on luontoon perustuvaa matkailua. Työ- ja elinkeinoministeriön tammikuussa 2015 julkaisemassa Suomen matkailun kasvun ja uudistumisen tiekartassa 2015–2025 on metsäluonto ja sen hyödyntäminen matkailullisesti nostettu strategiselle tasolle.

Hallitus nosti matkailun kasvun jatkumisen yhdeksi kärjekseen syksyllä 2017. Matkailun kasvun tukemiseksi työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valmisteltiin Kasvunkärki Matkailu 4.0 – nopeaa kasvua ja työllisyyttä -toimenpideohjelma, jonka toimeenpanoon myönnettiin lisärahoitusta vuoden 2018 budjettiin. Yksi toimen-

pideohjelman kulmakivistä on Visit Finlandin matkailun edistämisesurssien vahvistaminen. Lisärahoituksen turvin Visit Finland pyrkii varmistamaan viime vuoden aikana koetun kiinnostuksen ja matkailun ripeän kasvun jatkumisen. Lisärahoitus antaa mahdollisuuden myös uusien markkinoiden kartoittamiseen ja avaamiseen sekä ulkomaisten investointien houkutteluun.

Vuonna 2017 jatkettiin VNTEAS-tutkimushanke ”Uudet keinot metsä- ja vesialueiden kestävän virkistys- ja matkailukäytön kehittämiseksi ja turvaamiseksi” VirKein (2016–2017) toteuttamista, jossa etsitään kokonaisnäkemystä luontomatkailualan kehittämiseen Suomessa (ks. Strateginen hanke J. Muut kuin puuntuotannolliset ekosysteemipalvelut - turvaaminen ja markkinoiden kehittyminen, sivu xx).

Luonnontuoteala

Luonnontuotteet on mainittu biotalousstrategiassa: ”Luonnontuotteet tarjoavat biotaloudelle uusia liiketoimintamahdollisuuksia, ja niiden tuotteistamista ja vientiä voitaisiin kasvattaa merkittävästi uusien kuluttajaintrendien ansiosta”.

Luonnontuotealan toimialaraportti julkistettiin toukokuussa 2017. Luonnontuotealaan kuuluu kaikki yritys-toiminta raaka-aineiden talteenotosta tuotteiden jatkojalostukseen sekä luonnontuotteiden käyttö palveluissa kuten hyvinvointi- ja matkailualoilla. Luonnontuotteita ovat mm. marjat, sienet, yrtit ja terva sekä erikoisluonnontuotteet kuten mahla, pettu, turve ja koristekasvit. Ala tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia erityisesti maaseudulle, mutta erikoistumisen ja palveluiden kautta myös kaupunkeihin.

Luonnontuotteilla on merkitystä noin 750 yritykselle. Luonnontuotealan liikevaihto on kasvussa ja syksyn 2017 barometrin mukaan 35 prosenttia luonnontuotealan yrityksistä katsoo yleisien suhdannenäkymien paranevan. Kasvua haetaan laajentamalla toimintaa uusiin tuotteisiin ja palveluihin. Myös vienti tarjoaa kasvun mahdollisuuksia.

Maailmalla trendiksi noussut terveystietoisuus kasvattaa luonnontuotteiden kysyntää ja vientimahdollisuuksia. Puhtailla luonnontuotteillamme on maailmalla hyvä maine. Niiden merkitys lisääntyy myös lisäarvoviteiden, luonnonkosmetiikan, luonnontuotteisiin perustuvien hyvinvointituotteiden ja -palveluiden sekä luonnonmukaisten eläintuotteiden raaka-aineina.

5.2 Energia- ja ilmastopoliittiset linjaukset

Energia- ja ilmastopoliittiset linjaukset kotimaassa

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia valmistui marraskuussa 2016. Strategiassa esitellään toimenpiteet joilla Suomi täyttää EU:n 2030 energia- ja ilmastotavoitteet ja saavuttaa hallitusohjelman energiapoliittiset tavoitteet. Energia- ja ilmastostrategialla toteutetaan osaltaan hallitusohjelman Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti -kärkihanketta. Energia- ja ilmastostrategialla tulee olemaan tärkeä rooli, kun Energiaunionin hallintomalli otetaan käyttöön. Strategiassa tarkastellaan myös 2020-luvulla käyttöön otettavia uusiutuvan energian ohjauskeinoja sekä metsien käytön vaikutuksia metsien hiilinielujen kehittymiseen. Strategian yksi keskeisimpiä linjauksia on, että kivihiilen ja öljyn käytöstä siirrytään vahvasti kohti uusiutuvaa energiaa. Linjausten mukaan toimittaessa uusiutuvan energian osuus energian loppukulutuksesta nousee yli 50 prosenttiin 2020-luvulla.

Strategian skenaariolaskelmien mukaan puupohjaista energiaa syntyisi vuonna 2030 kaikkiaan 120 -130 TWh. Metsäteollisuuden investointien ja kasvavien hakkuumäärien myötä myös energiaksi hyödynnettävien sivuvirtojen (jäteliemet, puru ja kuori) määrä kasvaa. Kansallisessa metsästrategiassa asetettu tavoite runkopuun hakkuiden nostamisesta 80 miljoonan kuution vuositasolle on yhteneväinen energiastrategian

linjausten kanssa, jossa vuotuisten hakkuiden arvioidaan nousevan 79 miljoonaan kuutiometriin. Puunjalostuksen sivuvirtojen kasvavasta määrästä johtuen strategiassa ei tehty esityksiä uusiksi politikatoimiksi metsähakkeen käytölle sähkön ja lämmöntuotannossa, vaan nojataan pitkälti nykyiseen metsähakkeen sähköntuotantotukijärjestelmään ja energiaverotukseen. Vuoden 2030 tasolla metsähakkeen määräksi sähkön ja lämmöntuotannossa arvioidaan strategiassa noin 15 milj.m3 vuodessa. Liikenteen biopolttoainoiden valmistuksessa puubiomassojen käytön arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa merkittävästi ja osa tästä voi olla myös metsähaketta.

Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmään kuuluvat myös vähintään kerran kymmenessä vuodessa laadittava pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma sekä ilmastomuutoksen kansallinen sopeutumissuunnitelma. Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma valmistui syyskuussa 2017.

Vuonna 2014 hyväksytyn kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman toimeenpanon tueksi tuotettiin vuoden 2016 aikana ELASTINEN -hankkeessa (Ennakoiva lyhyen aikavälin sää-, talous- ja ilmatoriskien hallitseminen) työvälineitä, joilla pyritään vahvistamaan eri toimialojen kykyä arvioida ja hallita sää-, talous- ja ilmatoriskejä. Hankkeen tuloksia hyödynnetään jatkossa sopeutumissuunnitelman toteuttamisessa. Valtionhallinnon yhteisessä sopeutumistyössä painotettiin sopeutumisen seurannan ja sopeutumisviestinnän kehittämistä, yhteistyön lisäämistä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa sekä pyrittiin edistämään ilmastokestävyyden työvälineiden saatavuutta. MMM:n hallinnonalan toimialojen ilmatoriskejä ja haavoittuvuuksia sekä toimialojen kykyä vastata niihin selvitettiin yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen kanssa.

Metsähakkeen käytön edistämiseksi merkittävimmät politiikkakeinot ovat metsähakkeen sähköntuotantotuki ja energiaverotus. Vuonna 2017 metsähakkeen sähköntuotantotukijärjestelmässä oli 53 metsähakevoimalaa. Viimeisin tukijärjestelmään liitetty voimalaitos otettiin käyttöön syksyllä 2017 Naantaliin Turun seudun Energiantuotanto Oy:n toimesta. Hakesähkön tuotantotukea on maksettu viime vuosina vuositasolla noin 2,1–2,3 terawattitunnin metsähakesähkön tuotannosta. Vuonna 2017 muuttuvaa tuotantotukea maksettiin voimalaitoksille 27,5 miljoonaa euroa jolla tuotettiin noin 1,6 TWh sähköä.

Nykyiseen, kesäkuussa 2015 voimaan tulleeseen kestävän metsätalouden rahoitusjärjestelmään (Kemera) ei sisälly erillisiä energiapuutukia, mutta nuoren metsänhoidon pinta-alatuki edesauttaa osaltaan myös pieniläpimittaisen energiapuun tarjontaa.

5.3 Metsäluonnon monimuotoisuutta turvaavat ohjelmat ja strategiat

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO tukee Kansallisen metsästrategian tavoitetta 3.2. ”Metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy vuoteen 2020 mennessä ja luonnon monimuotoisuudelle suotuisa tila on varmistettu vuoteen 2050 mennessä”.

METSO-ohjelmassa saavutettiin ympäristöministeriön vuodelle 2017 asettama 3 400 hehtaarin suojelutavoite lähes kokonaan. Vapaaehtoiseen suojeluun perustuvassa ohjelmassa suojeltiin luonnonsuojelulain perusteella yhteensä 3 388 hehtaaria, josta oli valtion maanostoja luonnonsuojeluun 1 209 hehtaaria, yksityisiä suojelualueita 2 132 hehtaaria ja määräaikaista rauhoitussopimuksia 47 hehtaaria. Eniten luonnonsuojelulain nojalla suojeltiin monimuotoisuudelle merkittäviä kangasmetsiä ja soita. Kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötukisopimuksia tehtiin 1 855 hehtaarin alalla ja luonnonhoitohankkeita toteutettiin METSO-elinympäristöissä 111 hehtaarilla. Ympäristötukikohteista suurin osa oli pienvesien lähimetsiä ja monimuotoisuudelle merkittäviä kangasmetsiä.

Luonnonsuojelualueverkoston kehittämiseksi asetetusta 96 000 hehtaarin tavoitteesta on vuoden 2017 loppuun mennessä toteutettu noin 67 prosenttia. Toteutukseen lasketaan ELY-keskusten METSO-toteutus 51 521 hehtaaria vuosina 2008–2017 sekä Metsähallituksen 13 000 hehtaarin valtion maiden METSO-suojelu vuonna 2014. Ympäristötukisopimuksilla ja luonnonhoitohankkeiden toteutuksella on puolestaan toteutettu yhteensä 52 prosenttia (42 720 ha) niille asetetusta kokonaistavoitteesta (82 000 ha). Pinta-alatavoitteet tulisi saavuttaa vuoteen 2025 mennessä.

Vuonna 2017 Metsähallitus ennallisti ja toteutti luonnonhoitoa valtion suojelualueilla (METSO-alueella) yhteensä 3 305 hehtaarin alalla. Yhteensä Metsähallitus on toteuttanut ennallistamis- ja luonnonhoitotoimia valtion suojelualueilla 20 488 hehtaarin alalla vuosina 2008–2017. Vuonna 2017 Metsähallitus toteutti yksityisillä suojelualueilla kertaluontoisia kunnostustoimia 119 hehtaarilla. METSO-kauden 2008–2017 aikana Metsähallitus on tehnyt ennallistamis- ja luonnonhoitotoimia yksityisillä suojelualueilla yhteensä 1 698 hehtaarin alalla.

Maaliskuussa 2017 laaja joukko metsä- ja ympäristöalan toimijoita vetosi METSO:n puolesta esittäen METSO-ohjelman toteuttamisen rahoituksen vahvistamista. Hallitus myönsi puolivälitarkastelussaan 2017 viiden miljoonan euron vuotuisen lisärahoituksen METSO-ohjelman toimeenpanoon, tästä kolme miljoonaa euroa ympäristöministeriön hallinnonalalle ja kaksi miljoonaa euroa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle.

Luonnonvarakeskuksen METSO-tutkimushankkeissa on selvitetty mm. METSOssa suojeltujen kohteiden ekologista laatua ja kohteiden valintaperusteiden toimivuutta. Tutkimuksen mukaan METSOssa on onnistuttu suojelemaan monia arvokkaita metsäkohteita. Valintaperusteet toimivat hyvin ja METSO-ohjelmassa suojellut kohteet ovat keskimäärin laadukkaita. Parhaimmilla eli ensimmäisen luokan kohteilla uhanalaisia lajeja oli selvästi enemmän kuin kakkos- ja kolmosluokan kohteilla.

Ekologiset päätösanalyysit yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena -hankkeen (MetZo II) tuottamia Zonation-metsäanalyysien tuloksia käytetään ELY-keskuksissa ja Suomen metsäkeskuksessa mm. maanomistajien METSO-ohjelmaan tarjoamien kohteiden arviointiin ja METSO-viestinnän kohdentamiseen. Zonation-tulosten perusteella on päivitetty Metsään.fi -palveluun ”potentiaalinen METSO-kohde” -merkintä, jonka maanomistaja voi nähdä omien maittensa osalta. Valmisteilla on uusi metsäisten elinympäristöjen Zonation-analyysi päivitettyillä paikkatietoaineistoilla sekä suo- ja metsäelinympäristöjä samanaikaisesti tarkasteleva analyysi.

Vuonna 2017 oli käynnissä neljä valtakunnallista luonnonhoidon kehittämishanketta ja neljä METSO-yhteistoimintaverkostoa. Hankkeissa on keskitytty mm. metsien virkistys- ja luontomatkailuvaikutusten huomiointiin osana METSOa, metsänomistajien omaehtoiseen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, lehtojen luonnonhoitoon, metsäkanalinnuille sopivien elinympäristöjen tunnistamiseen metsävaratiedoista ja erilaisten suojavyöhykehakkuiden vaikutuksiin sekä kulotuksiin.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma 2012–2020

Valtioneuvosto teki vuonna 2012 periaatepäätöksen Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta. Periaatepäätöksen mukaisesti asianomaiset ministeriöt valmistelivat strategiaa toimeenpanevan toimintaohjelman, joka hyväksyttiin vuonna 2013. Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelman toteutumisen seurannasta vastaa ympäristöministeriön asettama laajapohjainen biodiversiteetti-työryhmä. Biodiversiteetti-työryhmä asetettiin uudelleen v. 2017 ja samalla myös kolme sen alatyöryhmää,

jotka käsittelevät viestintää, kansainvälisiä asioita sekä alkuperäiskansoihin ja perinnetietoon liittyviä asioita.

Toimintaohjelmassa on 105 toimenpidettä, joiden edistämiseksi on määritelty vastuutahot. Strategian väliarviointi toteutettiin viimeksi vuonna 2016. Väliarvioinnin tiedot löytyvät toimintaohjelman sivuilta http://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ ja_toimintaohjelma/Seurantaryhma.

Biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen ministerityöryhmä käsitteli 8.6.2016 väliarvion Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta ja toimintaohjelmasta vuoteen 2020 ja teki seuraavat linjaukset:

- Kannustaa asianomaisia ministeriöitä jatkamaan hyvää yhteistyötä kaikkien toimijatahojen ja sektoreiden kanssa ja tähdentää valtavirtaistamisen merkitystä strategisten tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä.
- Selvitetään mahdollisuudet strategisten tavoitteiden kannalta keskeisen METSO -toimintaohjelman lisärahoitukseen vaalikauden aikana.
- Edellyttää että asianomaiset ministeriöt ylläpitävät METSO -toimintaohjelman toimintavalmiuksia sopeutettuna pienentyneeseen rahoituskehikseen, jotta edellytykset metsien lisäsuojeluun ja hankkeiden tehokkaaseen käynnistämiseen säilyvät, kun valtion taloudellinen tilanne paranee.
- Vahvistetaan indikaattoreiden avulla ja hyödynnetään systemaattisesti kerättyä tietoa suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Edellyttää, että olemassa olevien selvitysten ja hankkeiden pohjalta jatketaan kansallisen ekosysteemitilpidon kehittämistä, joka mahdollistaa nykyistä monipuolisemmat luonnonvarojen määrän, tilan ja riittävyyden tarkastelut, esimerkiksi biotalouden kestävyden näkökulmasta.

Biodiversiteettityöryhmä on jatkanut työtään näiden ministerityöryhmän linjausten mukaisesti tavoitteenaan mm. biodiversiteettisopimuksen kuudennen maaraportin laatiminen v. 2018.

Helmikuussa 2017 julkaistiin selvitys, jossa tarkastellaan esimerkkejä muissa maissa toteutetuista kompensatiomekanismeista ja suomalaista lainsäädäntöä sekä habitaattipankin toimintamalleja ja toimintaedellytyksiä Suomessa: <http://www.ym.fi/download/noname/%7BE8DC5E9F-1D8F-4FD2-BF5E-B87C4EF6BCDF%7D/125763>

Pyöreän pöydän metsäkeskusteluprosessi

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen käynnisti tammikuussa 2016 pyöreän pöydän metsäkeskusteluprosessin, jossa käsitellään laajalla osallistujajoukolla metsien käytön kestävyyttä erityisesti metsäluonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Prosessia vetävät ministerit Tiilikainen ja Leppä yhdessä. Prosessiin osallistuu kolmisenkymmentä metsä- ja luonnonsuojelualan organisaatiota. Tavoitteena on löytää uusia keinoja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseen.

Osana prosessia lanseerattiin tammikuussa 2017 Luontolahjani satavuotiaalle -kampanja (<http://www.luontolahjani.fi/fi/etusivu/>). Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlan kunniaksi maanomistajia kutsuttiin perustamaan yksityisiä luonnonsuojelualueita. Vastaavasti valtio osallistuu kampanjaan suojelemalla yksityisten osallistujien suojelualueita vastaavan pinta-alan. Kampanja ylitti 1800 hehtaarin tavoitteensa. Yksityisiä suojelualueita perustettiin yhteensä 3064 hehtaaria. Lisäksi kunnat suojelevat yhteensä 1980 hehtaaria.

Talousmetsien luonnonhoidon osalta pyöreän pöydän keskusteluissa on vuonna 2017 käsitelty Monimetsä-hanketta, Metsäteollisuuden metsäympäristöohjelmaa sekä MTK:n, Energiateollisuuden ja Metsähallituksen toimenpiteitä. Lisäksi on keskusteltu kompensatioista. Monimuotoisuustutkijoille järjestettiin tapaaminen elokuussa 2017.

Metsäteollisuuden metsäympäristöohjelma

Metsäteollisuus käynnisti vuonna 2016 alan yhteisen viisivuotisen metsäympäristöohjelman. Ohjelman tavoitteena on parantaa metsäteollisuuden toimintaa metsäympäristöasioissa sekä lisätä aktiivista ja avointa viestintää. Ohjelma koostuu useista tutkimus- ja kehityshankkeista, joita toteutetaan yhdessä yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kanssa. Ohjelman puitteissa selvitetään muun muassa erilaisten metsänkäsittelymenetelmien vaikutusta metsäluontoon sekä turve- että kivennäismailla. Tavoitteena on, että tulosten avulla metsätalouden kestävyden parantamiseen tähtäävät toimet voidaan suunnata mahdollisimman tehokkaasti. Ohjelmassa parannetaan myös metsänomistajien ja alan toimijoiden tietämystä lahoppuun merkityksestä sekä keinoista lisätä lahoppuuta talousmetsissä. Lisäksi ohjelmassa kehitetään metsien suojelun ja puukaupan yhdistävää tukimallia. Vuonna 2018 arvioidaan metsäympäristöohjelman edistymistä sekä suunnitellaan jatkohankkeita yhdessä sidosryhmien kanssa.

Kestävä kehitys

YK:n jäsenmaat sopivat syyskuussa 2015 New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa globaaleista kestävästä kehityksen tavoitteista ja toimintaohjelmasta (Agenda 2030). Valtioneuvoston selonteko kestävästä kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta ilmestyi helmikuussa 2017 (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/2017). Toimintaohjelmaan sisältyy metsien kestävä käyttö osana biotalouden kehittämistä.

Suomen kansallinen tulkinta globaalista kestävästä kehityksen toimintaohjelmasta on Kestävästä kehityksen yhteiskuntasitoumus *”Suomi jonka haluamme 2050”*. Se on kansallinen kestävästä kehityksen strateginen linjaus, joka sisältää vision, periaatteet ja kahdeksan tavoitetta Suomelle vuoteen 2050 asti. Sitoumus päätettiin keuhällä 2016 vastaamaan Agenda2030:n periaatteita, tavoitteita ja toimeenpanon keinoja.

5.4 Metsätalouden vesiensuojelua tukevat ohjelmat ja strategiat

Vesienhoidon toteutusohjelma

Metsätalouden vesiensuojelua toteutetaan vesienhoidon toteutusohjelman kautta. Toteutusohjelma tukee Kansallisen metsästrategian tavoitetta 3.2. Toisella vesienhoidon suunnittelukaudella on määritelty ne vesimuodostumat, joiden erinomainen tai hyvä ekologinen tila on vaarassa heikentyä kaudella 2016–2021 ja ne muodostumat, joilla on riski, että vesien hyvää ekologista tilaa ei saavuteta 2015 tai 2021. Näille riskivesille on määritelty merkittävät tilaa heikentävät osatekijät. Metsätalouden on arvioitu olevan 54 % riskivesistä merkittävä osatekijä. Metsätalouden pääasialliset vesistöjä kuormittavat toimenpiteet ovat kunnostusojitus, maanmuokkaus, energiapuun korjuu ja metsälannoitus, joiden seurauksena vesistöihin kohdistuva kiintoaine-, humus- ja ravinnekuormitus lisääntyy. Merkittävintä haittaa aiheutuu lisääntyneestä kiintoaineen huuhtoutumisesta. Ravinnekuormituksen merkitys on vähäisempi.

ELY-keskukset ovat yhteistyössä alueellisten yhteistyöryhmien kanssa laatineet vesienhoitosuunnitelmat ja niiden toimenpideohjelmat. Valtioneuvosto hyväksyi 3.12.2015 vesienhoitosuunnitelmat vuoksiksi 2016–2021.

Metsänhoidon lisätarpeita vuosille 2016–2021 arvioitaessa todettiin, että suunnitelmissa esitettävät metsätalouden vesiensuojelutoimet tulee ottaa kattavasti käyttöön vesistövaikutusten minimoimiseksi. Kuormituksen vaikutuksille herkimmille alueille tulee lisäksi kohdentaa metsätalouden perusvesiensuojelutasoa tehokkaampia toimenpiteitä. Luonnonhoitohankerahoitusta tulee suunnata erityisesti vesiensuojelutoimenpiteisiin.

Metsätalouden vesiensuojelun osalta toisella hoitokaudella tullaan jatkamaan samoja vesienhoitotoimenpiteitä kuin ensimmäisellä kaudella. Uutena toimenpiteenä on tullut ainoastaan jatkokasvatuskelvottomien ojitettujen soiden jättäminen ennallistumaan.

Toimenpiteitä ja hankkeita vesiensuojelun tehostamiseksi

Suomen metsäkeskus on kehittänyt metsätalouden toimijoiden käyttöön tietoa ja työkaluja vesiensuojelun tehostamiseksi. Avoimena karttapalveluna jaettavia paikkatietoaineistoja voidaan hyödyntää vesiensuojelun tehostamisessa mm. suuntaamalla tietojen avulla maastosuunnittelua kohteille, joissa kiintoaineen huuhtoutuminen on todennäköisintä. Laserkeilausaineistosta tehtyä maanpintamallia ja pintavesien virtausverkkoa on mahdollista hyödyntää esim. valuma-aluejärjestyksessä ja käyttää tietoa apuna vesiensuojelurakenteiden suunnittelussa ja mitoituksessa. Aineistoja voidaan ottaa käyttöön toimijoiden omissa paikkatietojärjestelmissä. Osaa palveluista voidaan käyttää myös nettiselaimen kautta esim. maastossa mobiililaitteella. Aineistoja sekä niiden käyttöä on esitelty metsätalouden toimijoille järjestetyissä koulutuksissa.

Ympäristöhallinnon ja Metsäkeskuksen yhteishankkeessa on löydetty uusia toimintatapoja mm. suojelusoiden huomioimiseen metsätaloustoimenpiteiden ja kunnostusojitusten yhteydessä. Toiminnalla voidaan saavuttaa sekä vesiensuojelun että monimuotoisuushyötyä. Tätä OHKE -hanketta on toteutettu yhteistyössä Tapion Oy:n vetämän Paikkatiedon hyödyntäminen kunnostusojituksen suunnittelussa -hankkeen kanssa, jossa on kehitetty kunnostusojitussuunnittelijalle toimintamallia tilanteessa, jossa on mahdollista johtaa vesiä kunnostusojitushankkeen yhteydessä naapurissa olevalle Natura-alueelle. Tavoitteena on parantaa suojelualueiden elinympäristöjen tilaa erityisesti kohteilla, joissa aiempi lähistöllä toteutettu kuivatus on kuivattanut myös suojelualue-alueen sisällä olevaa aluetta. Paikkatiedon hyödyntäminen kunnostusojituksen suunnittelussa -hankkeella laserkeilausaineistosta tuotetun korkeusmallin hyödyntämisestä on laajennettu koskemaan myös koko kunnostusojituksen suunnittelua ja erityisesti vesiensuojelurakenteiden suunnittelua.

Yllä mainittujen hankkeiden yhteistyön tuloksia viedään käytäntöön Metsähallituksen luontopalveluiden vetämällä, vuosina 2017 – 2023 toteutettavalla Hydrologia LIFE -hankkeella. Hankkeen tavoitteena on turvata uhanalaistunutta suo- ja vesiluontoa ennallistamalla Natura-soita. Samalla parannetaan tulvasuojelua. Tapio Oy ja Suomen metsäkeskus ovat mukana hankkeella vuosina 2017 – 2020 kehittämässä menetelmiä, joiden avulla voidaan huomioida Natura-alueiden ennallistamista kaipaavat kohteet kunnostusojituksen yhteydessä. Tätä silmällä pitäen hankkeella toteutetaan viisi mallikohdetta, joissa johdetaan kunnostusojitushankkeen vesiä kuivahtaneelle ennallistettavalle suojelualueelle. Tämä edistää samalla vesiensuojelua sekä soiden monimuotoisuutta.

FRESHABIT LIFE IP –hankkeessa on kehitetty mallinnustyökaluja, joiden avulla voidaan tarkentaa arvioita metsätalouden toimenpiteiden aiheuttamasta kuormituksesta sekä kohdistaa vesiensuojelutoimenpiteitä tämän perusteella kustannustehokkaasti. Tuloksia voidaan hyödyntää valuma-alueen vesiensuojelun suunnittelussa sekä yksittäisten metsätaloustoimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Vuoden 2016 aikana tapahtunut kehitystyö tähtää kansalliseen integroituun valuma-aluemalliin sisältyvien mallinnustyökalujen tulosten käyttöönottoon vuodesta 2017 alkaen. Kehitystyötä jatketaan FRESHABIT LIFE IP –hankkeessa tulevana vuosina.

Tapio Oy:n toimesta on kehitetty ja testattu luonnonmukaisen vesirakentamisen keinoja metsätalouden vesiensuojelun tarpeisiin. Luonnonmukaisen vesirakentamisen esimerkkinä kunnostusojituksessa toteutettiin vuosina 2016 – 2017 ensimmäinen pilottikohde tulvatasanteen soveltamisesta metsätaloudessa. Tätä kaksitasouomaratkaisua on käytetty aiemmin maatalouden luonnonmukaisena vesiensuojelumenetelmänä. Hankkeen tuloksena tuotettiin Tapion verkkosivuille kuvaus tulvatasanteen rakentamisesta kunnostusojituksen yhteydessä. Lisäksi tuotettiin kaikkien käyttöön laskentamenetelmä (excel) tulvatasanteen mitoittamiseksi. Hankkeen tuloksia hyödynnetään Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) vetämässä Ok-ajat kuntoon hankkeessa, johon Tapio osallistui partnerina. Hankkeen tavoitteena on aktivoida maanomistajia pitämään viljelysten ja metsäojitusalueiden peruskuivatus ja vesiensuojelurakenteet kunnossa ja samalla hyödyntämään luonnonmukaisia vesiensuojelumenetelmiä.

Metsätalous pohjavesialueilla - hankkeen tarkoituksena on ollut avata ja pitää yllä keskustelua metsäelinkeinotoiminnan mahdollisuuksista pohjavesialueilla. Tapio Oy:n vetämän hankkeen ja yhteistyöverkoston avulla tavoitteena on ollut parantaa metsätaloustoimijoiden ja talousvesistä vastaavien toimijoiden sekä viranomaisten keskinäistä vuoropuhelua ja yhteistyötä erityisesti kunnostusojitukseen liittyvissä asioissa. Toimintamuotona ovat olleet työpajat ja yhteistyöpalaverit. Lisäksi on toteutettu pilottialue, jossa seurataan käytännössä kunnostusojituksen vaikutuksia pohjaveteen sellaisella alueella, jota potentiaalisesti käytettäisiin talousveden ottamiseen. Metsätalous pohjavesialueilla -hankkeen tavoitteena on lisäksi ollut kehittää kunnostusojituksen suunnittelijan käyttöön vapaita paikkatietoaineistoja hyödyntävä riskinarviointityökalu, jonka avulla voidaan arvioida kunnostusojituksen vaikutusta pohjavesialueella. Vuonna 2017 tuotettiin perusteet riskityökalun kehittämiseksi.

Suomen metsäkeskuksen toimesta laadittuihin alueellisiin metsäohjelmiin sisältyvät luonnonhoidon toteutusohjelmat (Totelmat) sisältävät suunnitelman julkisilla varoilla tuetun luonnonhoidon kohdentamisesta. Totelmat suuntaavat kestävänsä metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015, Kemera) mukaisten varojen käyttöä sekä yhtenäistävät ja tehostavat luonnonhoitotöiden toteutusta. Totelmissa esitetään vesiensuojeluhankkeiden alueelliset painopistealueet, joiden valinnassa on käytetty vesienhoidossa määritellyjä metsätalouden painopistealueita.

Kaikkiaan Kemera-varoilla rahoitettuja luonnonhoitohankkeita on suunniteltu tehtäväksi 162 kappaletta. Näistä noin puolet (79 kpl) on vesiensuojeluhankkeita ja noin neljännes (44 kpl) elinympäristöjen hoito- ja ennallistamishankkeita. Muita hanketyyppejä esitetään toteutettavaksi 40, joista yleisin on monimuotoisuutta edistävä kulutus, 21 hanketta.

Kemera –rahoitusta oli vuonna 2017 käytettävissä luonnonhoitohankkeisiin 1,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 oli rahoitettuja luonnonhoitohankkeita toteutuksessa kaikkiaan 77 kpl, joista pääosa on vesiensuojeluhankkeita. Vuonna 2017 toteutettiin Kemera-lain mukaisia hankehakuja kaksi ja niissä oli hankehaussa uusia Kemeran luonnonhoitohankkeita 19 kpl. Uusista hankkeista 16 kpl oli metsätalouden vesiensuojelun tehostamiseen liittyviä.

Pienvesistrategia

Joulukuussa 2015 ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteistyönä julkaisemassa Pienvesien suojele- ja kunnostusstrategiassa on esitetty toimenpiteitä pienvesien tilan parantamiseksi.

Alle on listattu toimenpiteitä, joiden toteuttaminen on aloitettu osana pienvesistrategian toimeenpanoa vuonna 2017:

Metsänomistajia kannustetaan käyttämään Metsään.fi-palvelua

- Metsäkeskus toteuttaa vuositasolla noin 10 000 metsänomistaja-asiakasneuvontaa, jossa annetaan Metsään.fi palvelun pohjalta myös luonnonhoidon neuvontaa. Metsään.fi palvelun käyttäjätavoite 75 000 kpl vuodelle 2017 ylittyi (92 885). (Suomen metsäkeskus/ Tapio Oy)

Vesistökuunnostusverkoston roolia valtakunnallisena toimijana kehitetään

- Valtakunnallisen vesistökuunnostusverkoston toimintaa on edelleen kehitetty vuonna 2017. Verkosto on kaikille avoin yhteydenpitofoorumi, joka välittää tietoa ja kokemuksia vesistöjen kunnostamisesta. Verkoston toiminta on tavoittanut myös metsätalouden toimijoita ja metsäsektorin osallistuminen mm. vuosiseminaariin oli aktiivista. (SYKE)

Metsäbiotaloutta kestävästi Pirkanmaalla -hanke

- Hanke järjestää mm. neuvonta- ja infotilaisuuksia metsänomistajille, maanmuokkauksia ja kunnostusohjelmia tekeville yrittäjille sekä metsäalan toimijoille. Yhteistyössä maanomistajien ja toimijoiden kanssa rakennetaan mallikohteita, joita hyödynnetään neuvonnassa ja tutustumisretkeilyillä. Lisäksi kehitetään paikkatiedon hyödyntämistä toimenpiteiden suunnittelussa. Hanketta rahoittaa Pirkanmaan ELY-keskus ja hankkeen hallinnoinnista ja toteutuksesta vastaa Suomen metsäkeskus.

Metsätalouden toimijoiden käyttöön tarjotaan tietoa ja työkaluja pienvesien säilyttämiseksi ja kehitetään paikkatietopohjaisia menetelmiä pienvesien tilan kartoittamisessa

- Paikkatietoaineistoja voidaan hyödyntää mm. vesiensuojelun suunnittelussa suuntaamalla tietojen avulla suunnittelua kohteille, joissa maalajien huuhtoutuminen on todennäköisintä. Aineistoja ja niiden käyttöä on esitelty metsätalouden toimijoille järjestettävissä koulutuksissa. FRESHABIT LIFE IP –hankkeessa on järjestetty pienvesien tilan inventointikoulutus sekä kehitetty paikkatietopohjaista pienvesielinympäristöjen tilan arviointimenetelmää. Hankkeeseen sisältyvän integroidun valuma-aluemallin kehitystyö toteutettiin vuonna 2016 ja otettiin käyttöön 2017. Vuoden 2017 aikana hanke toteutti useita kunnostustoimenpiteitä pienvesien valuma-alueilla ja habitaateissa. (Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, SYKE)

5.5 Maaseutupoliittiset linjaukset

Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma

Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma tukee osaltaan metsästrategian tavoitteita liittyen infrastruktuuriin, kaavoitukseen, yrittäjyyden edistämiseen sekä ekosysteemipalveluihin (1.1., 1.2., 2.2, 3.1., 3.2.).

Kansallisen metsästrategian 2025 tavoitteiden saavuttamista on edesautettu muun muassa maaseutupoliitiikan verkostojen kautta. Vuosina 2017–2019 maaseutupoliitiikan verkostot muodostuvat seuraavien painopisteiden ympärille.

- Harvaan asutut alueet
- Elinvoimainen toimintaympäristö
- Kansalaistoiminta ja hyvinvointi
- Osaaminen ja työllisyys
- Ruotsinkieliset alueet

Maaseudun kehittämisohjelma

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 hyväksyttiin 12.12.2014 (www.maaseutu.fi). Vuosina 2014–2020 maaseutuohjelmasta on haettavissa reilut 8 miljardia euroa erilaisia tukia, joiden avulla kehitetään maaseutua. Haku on alkanut 2015 keväällä ja päätöksenteko alkaa yritystuissa 2015 joulukuussa ja hanketuissa tammikuussa 2016. Hankerahoitusta voidaan hyödyntää osaamisen ja innovaatioiden, maaseudun yritystoiminnan monipuolistamisen sekä ympäristöhyötyjen kehittämisen osalta.

Maaseutuohjelmasta voidaan myöntää yrityksen perustamistukea uusien yritysten perustamiseen ja toimivien yritysten uusiutumiseen maaseudulla (pienet yritykset). Tuen ulkopuolelle on rajattu varsinainen metsätalous. Tukea voidaan kuitenkin harkinnan mukaan myöntää metsätaloutta palvelevaan yritystoimintaan, jolla on uutuusarvoa.

Maaseutuohjelmasta voidaan myöntää investointitukea

- puutavaran jalostukseen ja puutuotteiden valmistukseen maaseudulla (pienet yritykset).
- investointitukea uusiutuviin energialähteisiin perustuvaan hajautettuun lämmön ja sähkön tuotantoon ja jakeluun.
- ympäristön- ja maisemanhoitopalveluihin ja metsäpalveluyrittäjyyteen sekä matkailu-, virkistys-, kulttuuri- ja muihin vapaa-ajan palveluihin, mukaan lukien hyvinvointiin ja terveyden ylläpitoon sekä edistämiseen liittyvät palvelut, joiden tuottamisessa hyödynnetään vihreää infrastruktuuria mukaan lukien metsät.

Elintarvikkeiden tarjontaa monipuolistetaan erikois- ja laatutuotteiden jalostukseen, kuten luonnontuotteiden jalostamiseen tehtävillä investoinneilla.

5.6 Alueelliset metsäohjelmat

AMO-toimeenpano v. 2017 osana kansallisen metsästrategian toimeenpanoa

Vuonna 2015 laadittiin metsäneuvostojen johdolla 14 alueellista metsäohjelmaa (AMO) kaudelle 2016–2020. Ohjelmien sisällöissä korostuvat Kansallisen metsästrategian tavoitteiden rinnalla kunkin alueen omat metsäbiotalouden kehittämistavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet. Metsäohjelmien keskeinen tavoite on metsien lisääntyvän, monipuolisen ja kestäväen käytön kautta tuoda työtä ja hyvinvointia maakuntiin. Tämä edellyttää entistä parempaa luontoarvojen huomioimista. Samassa yhteydessä laadittiin alueelliset luonnonhoidon toteutusohjelmat, jotka suuntaavat Metsäkeskuksen luonnonhoidon rahoitusta sekä yhtenäistävät ja tehostavat luonnonhoitoa Suomen metsäkeskuksessa.

Alueelliset metsäneuvostot seuraavat ja edistävät metsäohjelmien toteutumista. Suomen metsäkeskuksen yhtenä tulosmittarina on, että v. 2017 on käynnistetty 94 AMOissa priorisoitua toimenpidettä. Alueiden ilmoitusten mukaan ohjelmien toteutus etenee vauhdilla, sillä vuoden lopussa oli käynnissä 181 priorisoitua hanketta tai toimenpidettä. Vuoden 2017 lopulla käynnistettiin metsäneuvostoissa AMOjen toimenpiteiden päivitystyö. Tarkoituksena on päivittää ja priorisoida AMOjen toimenpiteet vastaamaan mahdollisimman hyvin ohjelmien loppukauden (2018–2020) tuloksellista toimeenpanoa varten.

Alueellisten metsäohjelmien toimenpiteitä toteutetaan usein aluekehityshankkeiden kautta. Metsäkeskus on tällä EU-ohjelmakaudella onnistunut erilaisten kumppanuuksien avulla metsällisten hankkeiden käynnistämässä ympäri maan. Metsäkeskuksella on tällä hetkellä käynnissä noin 80 EU-osarahoitteista kehittämishanketta, jotka toteuttavat alueellisten metsäohjelmien ja Kansallisen metsästrategian tavoitteita. Hankkeista 15 on valtakunnallisia. Keskeisimmät hankkeiden teemat ovat metsätilarakenteen kehittäminen,

bioenergian käytön edistäminen ja talousmetsien luonnonhoidon kehittäminen. Hankkeet ovat merkittävä resurssi koulutuksen ja viestinnän toteutuksessa.

Liitteessä 1 esitetään esimerkkejä priorisoiduista AMO-toimenpiteistä.

5.7 EU:n ja kansainvälinen metsäpolitiikka

Kansainväliset ja EU-tason energia- ja ilmastopoliittiset linjaukset

Metsäsektoriin vaikuttavat keskeisesti energia- ja ilmastopoliittikan linjaukset, joita tehdään mm. kansainvälisen ilmastopoliittin ja EU:n energia- ja ilmastopoliittikan valmistelussa ja toteuttamisessa.

Pariisin ilmastopoliittin astui voimaan 4.11.2016. Suomi ratifioi sen 14.11.2016. Tavoitteeksi on asetettu, että ihmisen toiminnasta aiheutuvien päästöjen ja nielujen tulisi olla tasapainossa tämän vuosisadan toisella puoliskolla. EU on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasujen päästöjä vuoteen 2030 mennessä 40 prosenttia vuoden 1990 tasosta ja asettanut tavoitteeksi uusiutuvien energianlähteiden osuuden nostamisen vuoteen 2030 mennessä vähintään 27 prosenttiin. Nämä vuoteen 2030 asti ulottuvat EU:n energia- ja ilmastotavoitteet ohjaavat keskeisesti EU:n toimenpiteitä vuoden 2020 jälkeen ja tähän liittyen komissio on antanut vuosina 2016-2017 useita uusia lainsäädäntöehdotuksia. Näistä metsäsektoria koskevat erityisesti uusiutuvaa energiaa, bioenergian kestävyttä sekä hiilinielua koskevat EU-säädökset ja laskentaperiaatteet.

Uusi päästökauppadirektiivi sekä taakanjako- ja LULUCF-asetukset muodostavat kokonaisuuden, jolla toimeenpannaan Pariisin ilmastopoliittin ja ohjataan EU:n ilmastopoliittikkaa vuosina 2021–2030. Metsätalouden näkökulmasta näistä tärkein on Komission heinäkuussa 2016 julkaisema LULUCF-asetusehdotus maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous -sektorin (LULUCF) sisällyttämisestä EU:n ilmastopoliittikkaan. EU:n jäsenmaat, komissio ja parlamentti pääsivät joulukuussa 2017 sopuun asetuksesta eli siitä, miten hiilinielut ja metsien ja maankäytöstä aiheutuvat päästöt otetaan huomioon EU:n ilmastotavoitteissa vuoteen 2030 saakka. Merkittävin neuvottelukysymys käsitteli metsien päästöjen ja nielujen laskentaa. Päätöksen mukaan kukin jäsenmaa asettaa itse sovittuja kriteerejä käyttäen hoidetun metsämaan vertailutason kausille 2021–2025 ja 2026–2030. Vertailutason määrittämisen kriteerinä on metsien hiilensidontakyvyn ylläpito ja vahvistaminen pitkällä aikajänteellä Pariisin ilmastopoliittin mukaisesti. Metsistä saatavaa laskennallista nieluhyötyä rajoitetaan tiukasti perusvuoden päästöihin sidotulla kattoluvulla. Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei metsänielua voida hyödyntää täysimääräisesti muista maankäytöstä aiheutuvien päästöjen kattamiseen. Suomi sai hyvin metsäisenä maana kuitenkin erillisjouston, jonka avulla se voi tarvittaessa kompensoida esimerkiksi maankäytön muutoksesta aiheutuvia päästöjä.

Komission marraskuussa 2016 julkaisemaan nk. puhtaan energian paketti sisältää useita energiasektoria koskevia lainsäädäntöehdotuksia. Metsätalouden ja puupohjaisen energian näkökulmasta näistä tärkein on ehdotus uudeksi uusiutuvan energian direktiiviksi sekä siihen sisältyvä esitys sitoviksi EU-tason kestävyyskriteereiksi biomassoilta. Koska nykyisin voimassa olevassa direktiivissä kestävyyskriteerit ovat koskeneet vain nestemäisiä biopoltoaineita, merkitsee ehdotus kestävyyskriteerien soveltamisalueen laajentumista myös kiinteisiin energiabiomassoihin vuodesta 2021 lähtien. Metsäbiomassojen osalta Suomi on pitänyt hyvänä komission pohjaesitystä, jonka mukaan metsäbiomassojen tuotannon kestävyys tarkastelu voi tapahtua maatasolla ja hyödyntäen mm. olemassa olevaa lainsäädäntöä ja muita järjestelmiä. Vuoden 2017 aikana sekä jäsenmaat että Euroopan parlamentti valmistelivat muutosehdotuksia komission pohjaesitykseen. Neuvosto vahvisti näkemyksensä direktiiviesitykseen joulukuussa 2017 ja parlamentin täysistunto tammikuussa 2018.

EU:n metsästrategian toimeenpano

EU:n metsästrategian toimeenpano ja komission Pysyvän metsäkomitean – jossa jäsenmaat ovat edustettuina – parempi hyödyntäminen valmistelutyössä on tuonut ryhtiä siihen, kuinka metsänäkökulmaa on tuotu eräisiin Suomelle tärkeisiin lainsäädäntöaloitteisiin. Pysyvän metsäkomitean rooli on ollut vahva komission valmistellessa esitystä kiinteiden biomassojen kestävyyskriteereiksi, ja komission marraskuussa 2016 antama uusiutuvan energian direktiiviehdotus noudattaa kestävyyskriteerien osalta varsin hyvin Pysyvän metsäkomitean suosituksia. Vuoden 2016 aikana saatiin myös vireille työ, jonka tavoitteena on EU:n toiminnan kansainvälisissä metsäprosesseissa tuominen osaksi EU:n metsästrategian tavoitteita ja sitä kautta EU:n sisäisen ja ulkoisen metsiin liittyvän politiikkavalmistelun lähentyminen ja politiikkajohdonmukaisuuden parantuminen. Tämä ei kuitenkaan ole vielä tyydyttävällä tavalla tuonut kansainvälisiä metsiin liittyviä tavoitteita osaksi EU:n metsästrategiaa. EU:n metsästrategian väliarvio tullaan toteuttamaan vuoden 2018 aikana. Komissio on tilannut strategian toimeenpanoa koskevan selvityksen, jonka on tarkoitus valmistua syyskuussa 2018. Tämän jälkeen Pysyvä metsäkomitea laatii aiheesta lausunnon, jonka jälkeen komissio laatii varsinaisen väliarvion.

Maa- ja metsätalousministeriön kahdenvälinen metsäyhteistyö vuonna 2017

Kahdenvälisen metsäyhteistyön pääkohteet olivat edelleen Kiina ja Venäjä. Syyskuussa 2016 pidettiin Suomi-Kiina metsäyhteistyöryhmän 19. kokous Jyväskylässä ja sovittiin seuraavan kahden vuoden työohjelma. Vuoden 2017 toukokuussa järjestettiin alueellisen metsätalouden kehittämishankkeen avaustilaisuus Liaoning'in provinssissa, ja myöhemmin joulukuussa suunnittelukokous. Vastaavasti Suomi-Venäjä metsäyhteistyöryhmän kokous pidettiin joulukuussa Pushkinossa, jossa sovittiin vuosityöohjelmasta. Maa- ja metsätalousministeriö allekirjoitti yhteistyöasiakirjan (MoU) Uruguayn kanssa biotaloudesta ja kiertotaloudesta. Vuoden aikana ministeriössä vieraili useiden maiden delegaatioita, mm. Uruguaysta ja Malesiasta,

6 Hallinnon joustavuuden kehittäminen

Tavoitteena on, että hallinto, sen yhteistyö ja palvelut tukevat alan kilpailukykyä ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Suomen metsäkeskus

Vuoden 2017 aikana Kemeran sähköinen asiointi vahvistui. Metsänhoitoyhdistykset alkoivat käyttää sähköistä hakumenettelyä. Metsänomistajat tai heille palveluja tarjoavat yritykset ovat voineet hakea Kemera-tukea sähköisesti Metsään.fi -palvelun kautta. Nuoren metsänhoidon hakemuksista jätettiin 69 % sähköisesti, totetusilmoituksista 66 %. Sähköinen asiointi nopeuttaa päätöksentekoa ja säästää Metsäkeskuksen voimavaroja verrattuna paperisiin hakemuksiin.

Eduskunta hyväksyi muutokset metsätietolakiin 11.12.2017. Lain sisällön varmistuttua keskityttiin sen vaatimien järjestelmämuutosten toteuttamiseen. Tavoitteena on ollut, että lain voimaan tulon mennessä 1.3.2018 on mahdollista luovuttaa avointa metsätietoa tiedostoina valitulle maantieteelliselle alueelle. Avoimen metsätiedon uskotaan stimuloivan uusia palveluja metsänomistajille.

Elinkeinojen edistämiseksi Metsäkeskus on toteuttanut hiljaisiin metsänomistajiin kohdistettua metsien hoitoon, käyttöön ja luonnonhoitoon aktivoivaa asiakkuusohjelmaa. Yrityksille ja yhteisöille on puolestaan

tarjottu niiden kysytyihin tarpeisiin perustuvia palveluja. Asiakastyön mittareiden perusteella työ on ollut vaikuttavaa ja siitä saatu palaute hyvää tai erinomaista.

Metsäkeskus on ollut osatoteuttajana useissa elinkeinojen edistämiseen ja luonnonhoitoon tähtäävissä hankkeissa. Metsäkeskus jalkauttaa hankkeissa ja muuten saatua osaamista koulutusten ja aktiivisen viestinnän kautta. Suuri osa hankkeista ja koulutuksista liittyy käynnissä oleviin tilarakenteen, metsänhoidon ja tuhojen, luonnonhoidon ja biotalouden asiantuntijaohjelmiin.

Alueellisten metsäohjelmien toimenpiteiden päivytystä valmisteltiin vuonna 2017 tavoitteena ohjelmien toimenpiteiden päivittäminen ja toteutuksen aktivointi. Metsäkeskus on ollut aktiivinen luodakseen toimivat koko metsäalaa hyödyttävät yhteistyösuhteet tuleviin maakuntiin. Yhteistyön rakentamisessa on hyödynnetty muun muassa käynnissä olevaa kumppanuusohjelmaa

Metsähallitus

Metsähallituksen strategia päivitettiin vuonna 2016. Metsähallituksen toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, metsähallituslain uusiminen, Sipilän hallituksen hallitusohjelman linjaukset ja valtion omistajapolitiikan muutokset edellyttivät strategian uusimista. Hallitusohjelmassa on sekä koko Metsähallitusta, mutta myös erikseen liiketoimintoja ja julkisten hallintotehtävien hoitoa koskevia tavoitteita puun lisäkäytöstä vesien suojeluun ja globaaliin luontomatkailuun. Strategiatyö painottui metsähallituslain uudistamisen vaatimusten ja hallitusohjelman toteuttamiseen.

Strategian asema on Metsähallituksessa erilainen verrattuna yksityisiin yrityksiin. Metsähallituksen toimintaa määrittelevät ja ohjaavat strategian lisäksi erityislaki, valtioneuvostotason omistajapolitiikka sekä ministeriöiden tulosohjaus. Metsähallituksessa strategian sisältöön kohdistuu näin normaalia enemmän reunaehtoja. Strategia toimiikin erityisesti johtamisen ja kehittämisen linjauksena ja työkaluna. Uusi strategia on tehty vuosille 2016–2020. Valtio-omistajalla, asiakkailta ja sidosryhmillä on valtion maiden käyttöä ja Metsähallituksen toimintaa koskevia monenlaisia odotuksia ja tavoitteita. Metsähallitukselta edellytetään tuloja valtiolle, alueellista kehittämistä, kansalaisten palvelujen ja hyvinvoinnin tarjoamista ja edistämistä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä esimerkiksi toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Olemalla monipuolisen biotalouden edelläkävijä Metsähallitus haluaa vastata näihin odotuksiin ja tavoitteisiin.

Metsähallituksella on sidosryhmätutkimuksen mukaan edelleen hyvä maine yhteiskuntavastuussa. Tutkimus kohdistettiin Metsähallituksen keskeisille sidosryhmille: asiakkaille, hallinnon ja politiikan alalle, metsäsektorin liitoille ja järjestöille, kansalaisjärjestöille, medialle, koulutuksen sekä tutkimuksen ja matkailun toimijoille. Vastaajien mielestä Metsähallituksen tärkeimmät tehtävät ovat luonnonvarojen hoitaminen ja eri näkökohtien tasapainottaminen. Tässä tehtävässä Metsähallitus on onnistunut hyvin. Metsähallitus toimii vastaajien mielestä kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti ja noudattaa toiminnassaan eettisiä periaatteita. Vuosittain tehtävässä tutkimuksessa Metsähallituksen maine vuosina 2012–2017 on ollut kokonaisuudessaan hyvin vakaa, mutta yleistrendi on edelleen hieman laskeva. Tuloksien saavuttamisen onnistumisen arvio oli noussut selvästi, mutta kaikki muut osa-alueet olivat hiukan laskeneet. Maine on edelleen hyvällä tasolla: vuonna 2017 mainemittarin kokonaisarvo oli 62 eli kaksi pistettä matalampi kuin edellisvuonna 2016.

Metsähallitusta pidetään luotettavana ja yhteistyötä sen kanssa tuloksellisena. Joustavuudessa, muutokkykyisyydessä ja tehtävän selkeydessä on aiempaa enemmän parannettavaa. Metsähallitukselta toivotaan vastuullisempaa otetta sekä yhteiskunnallisella että alueellisella tasolla. Korkeimmat mainearviot antoivat asiakkaat ja hallinto. Kansalaisjärjestöt ja matkailualan toimijat antoivat edellisvuosien tapaan matalimmat arviot.

Luonnonvarakeskus

Luonnonvarakeskuksen kolmas toimintavuosi toteutui pääosin suunnitellun mukaisesti. Luken asiantuntemukselle oli käyttöä laajasti. Luke saavutti tulostavoitteet, jotka oli kirjattu valtion talousarvioon sekä maa- ja metsätalousministeriön kanssa laadittuun tulossopimukseen.

Vuonna 2017 Luke verkottui niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Kansainvälistä, strategisen tason institutionaalista yhteistyötä tehtiin erityisesti Euroopassa, Kiinassa ja Indonesiassa. Luke näkyi aktiivisesti EU-foorummeilla ja järjesti tilaisuuksia komission ja Euroopan parlamentin edustajien kanssa. Jäsenyys Helsinki EU Officessa mahdollisti aiempaa vahvemman ja näkyvämmän jalansijan suomalaisen biotalouden tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vaikuttamiseen EU:ssa. Yhteistyötä FAO:n kanssa vahvistettiin luonnonvarakysymysten ja tilastoinnin teemoissa.

Vuonna 2017 painotettiin monialaisen luonnonvaraosaamisen tunnistamista ja kiinnittämistä Luken projekteihin. Tutkimuksen keskeisinä elementteinä ovat läpi Luken leikkaavat temaattiset tutkimusohjelmat: Pohjoinen vihreä biotalous, Sininen biotalous, Innovatiivinen elintarvikeketju sekä Kestävä luonnonvaratalous yhteiskunnassa. Temaattisten ohjelmien neuvottelukunnat (StAB) tukivat tutkimusohjelmien toiminnan suuntaamisessa ja asiakkuusfokusoineissa. Asiakasprosessia tiivistettiin ja tehtiin uusia avauksia tavoitteena biotalouskentässä toimivien yritysasiakkuuksien kasvattaminen.

Keskeisesti metsiin liittyvä Pohjoinen vihreä biotalous –temaattisen tutkimusohjelman strategiseksi painopisteeksi on valittu biomassatuotannon kestävä lisääminen sekä biotalouden raaka-ainehuollon että ilmastomuutoksen hillinnän tarpeisiin tuotti päätöksentekijöille tärkeää tietoa puuntuotannon kasvun lisäämismahdollisuuksista ja hiilensidonnin ja hakkuiden välisistä riippuvuuksista. Lisäksi ohjelmassa panostettiin voimakkaasti muuttuvan ilmaston ja kasvuympäristön aiheuttamien riskien hallintaan ja torjuntaan ja jatkossa tämä osaaminen linkitetään metsien hiilensidontakapasiteetin tulevaisuusarvioihin. Luken biomassaresurssien mallintamisosaamista kehitettiin palvelemaan monipuolisesti alan teollisia investointeja kehittämällä edelleen laskenta- ja optimointityökaluja biomassojen pitkän aikavälin saatavuuden arvioimiseksi. Luken ja SYKEN yhteistyönä selvitettiin mm. eri hakkuutasojen vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen.

Kaksi H2020 BBI -hanketta on päässyt täyteen vauhtiin. Näistä metsänuudistamisen ja puunkorjuun operaatioihin keskittyvä Efforte (Efficient forestry for sustainable and cost-competitive bio-based industry) on Luken koordinoima. Luken koordinoimassa H2020 Diabolo – Hajautettua, integroitua ja yhtenäistä metsätietoa biotalouden ennakointiin -hankkeessa tuotettiin entistä tarkempaa, yhtenäisempää ja oikea-aikaisempaa tietoa metsävaroista Euroopan kansallisten metsien inventointien (ENFIN) yhteistyöverkoston kautta. Itä-Suomen yliopiston koordinoimassa STN -ohjelman rahoittamassa FORBIO - Kestävä, ilmastoneutraali ja resurssitehokas metsäbiotalous -hankkeessa Luke kehittää resurssitehokasta puunhankintaa ja selvittää, miten kasvava biotalous vaikuttaa Suomen puumarkkinoihin.

Luken tutkimustuloksia julkaistiin korkean vaikuttavuuden tieteellisissä sarjoissa, kuten tiedelehti *Naturessa* ja sen alasarjoissa. Tavoitteena ollutta 650 tieteellisen vertaisarvioitun julkaisun määrää ei saavutettu, vaan jäätiin edellisvuoden tasolle (574 vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia). Muu julkaisutuotanto oli sen sijaan hieman asetettua tavoitetta runsaampaa. Bibliometrisen analyysin perusteella Luken tutkimuksen vaikuttavuus kasvoi. Verkkopalvelujen käyttö oli suunnilleen edellisvuoden tasolla. Luken tuottamista 49 biotalouden alan tilastoista tuotettiin suunnitellusti 158 tilastojulkistusta. Luken tilastojen laatutaso ylläpidettiin hyvällä tasolla. Ruoka- ja luonnonvaratilastojen e-vuosikirja ilmestyi kolmannen kerran ja saavutti laajan käyttäjäkunnan. Luke menestyi hyvin avoimen tieteen toimintakulttuurin arvioinnissa. Luke oli hyvin esillä myös yleismedioissa.

Luken asiantuntijat olivat vuonna 2017 tutkimukseen pohjautuen esillä asiantuntijoina keskeisissä yhteiskunnallisissa keskusteluissa koskien esimerkiksi metsien kestävää käyttöä ja niiden roolia biotalouden raa-

ka-aineiden ja palveluiden tuottajana, ilmastokysymyksiä ja hiililaskentaa, ruoantuotannon ja kulutuksen vastuullisuutta ja ympäristövaikutuksia sekä suurpetopoliittikkaa. Luken tutkijat ovat erityisesti panostaneet LULUCF-tarkastelun (land use, land use change and forests) taustaselvitysten tekemiseen. Luken asiantuntijat osallistuivat aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun metsävarojen käytöstä ja metsätalouden kestävydestä sekä monimuotoisuustarkasteluista. Luke osallistui YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (SDG) indikaattorien tiedontuotannon arviointiin sekä YK:n Euroopan talouskomission (UNECE) ilmastonmuutoksen tilastojen ja indikaattorien asiantuntijatyöryhmän työhön (Forest Europe).

Luken talous on tasapainossa, kilpailtu EU-rahoitus on selvässä kasvussa, ja Lukeen on saatu isoja uusia tutkimusprojekteja, joista monia se koordinoi. Luken osaaminen ja asemoituminen bio- ja kiertotalouden uusien ratkaisujen tuottajana kiinnittyy vahvasti kansallisiin biotalouden arvoketjuihin. Vuonna 2017 Luken tehtiin 1286 henkilötyövuotta (2016: 1317 htv). Vähennystä oli 2 %. Henkilöstöstä tutkijoita oli 49 % (2016: 47 %). Vuosi 2017 oli myös voimakkaan toimipaikkarakennetta koskevan uudistuksen vuosi. Luke toimii uudistusten jälkeenkin vahvasti koko Suomessa alueellisena organisaationa, mutta aiempaa vahvemmin yliopistokampuksille kiinnittyneenä, aiempaa enemmän tavoitteellista ja profiloivaa yhteistyötä tekeväenä ja aiempaa enemmän monialaista osaamista kooten. Samalla vankkaa ammattiosaamista edellyttävää aineistonkeruuta keskitettiin aineistonkeruusta vastaaville toimipaikoille.

Lynet (Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä) jäi vuoden 2017 lopussa historiaan, ja kymmenen valtion tutkimuslaitosta (vain VATT ja UPI jäivät ulkopuolelle) muodostivat Tutkimuslaitosten yhteenliittymän (Tulanet). Koko tutkimuslaitoskentän kattava Tulanet-yhteenliittymä on tarpeen ottaen huomioon tutkimusjärjestelmään kohdistuvat suuret odotukset ja tutkimuslaitosten erityispiirteet.

7 Vuoden 2018 keskeiset toimenpiteet ja kehitysehdotukset

Metsäala on viime vuosina sopeutunut metsäteollisuuden rakennemuutokseen, useisiin organisaatiomuutoksiin sekä hallinnon ja lainsäädännön muutoksiin. Sopeutuminen on ollut menestyksekkästä; metsäala kasvaa, digitalisoituu ja monipuolistuu sekä tuotannon että palveluiden osalta. Metsäalan investointien kehitys on positiivista ja uusia metsäalan jalostusastetta kasvattavia investointihankkeita on suunnitteilla. Metsäala on myös yhdessä lähtenyt aktiivisesti kehittämään luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi toimenpiteitä, jotka on otettu käyttöön laajasti.

Puukaupassa hyödynnetään jo paljon digitalisaation mahdollisuuksia, ja kehitteillä on useita muita sähköisiin palveluihin liittyviä hankkeita, jotka toteutuessaan parantaisivat tuottavuutta ja esimerkiksi markkinoiden toimivuutta. Digitalisaatio kehityy nopeasti ja metsätietolain muutos antaa merkittäviä mahdollisuuksia sähköisten palveluiden kehittämiseen. Metsätieto ja sähköiset palvelut -hanke on mahdollistanut erinomaista kehitystä metsävaratiedon hyödyntämisen lisäämiseksi, mutta vuoden 2018 painopisteenä on turvata kehityksen jatkuminen kärkihankerahoituksen loppuessa.

Vaikka metsäalan kehitys on ollut suotuisaa, yhteisen kehittämisen tulee jatkua myös tulevaisuudessa. Perinteisesti metsäalan yhteinen kehittäminen on ollut helpompaa vaikeina aikoina. Tällöin kaikkien osapuolten on ollut pakko hakea suunnanmuutosta ja kyseenalaistaa vanhat toimintamallit. Metsäalan yhteisen kehittämisen suurin haaste lienee se, että onnistutaanko merkittäviä edistysaskelia toteuttamaan niin sanottuna parempina aikoina.

Valtaosa kansallisen metsästrategian mitattavista tavoitteista kehittyi myönteiseen suuntaan. Metsäalan kehityksessä voidaan kuitenkin havaita muutamia osa-alueita, joiden piiriin kuuluvat tavoitteet eivät kehity riittävän nopeasti tai ylipäättänsä toivottavaan suuntaan. Metsäalan asettamien tavoitetasojen seurannassa

voidaan muun muassa huomata, että METSO-toimintaohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nykyistä suurempaa panostusta ja että taimikonhoidon lisäämiseksi tarvitaan uusia toimintamalleja sekä kysynnän ja tarjonnan parempaa kohtaamista. Siten vaikka talousmetsien luonnonhoidon edistämiseksi on tehty merkittävää työtä, monimuotoisuuden turvaamista tulee edelleen tehostaa edelleen. Metsien kasvukyvyn ylläpito sekä laadukkaan raaka-aineen tuotanto edellyttää puolestaan panostusta metsien varhaiskehitykseen ja esimerkiksi taimikonhoitoon. Havaintojen johdosta vuoden 2018 painopisteeksi metsästrategian toimeenpanossa priorisoidaan talousmetsien luonnonhoitoa ja MONIMETSÄ-hankkeen jalkautusta, metsien kasvun lisäämistä ja Resurssitehokas metsänhoito -hankkeen jatkoa sekä metsätalouden uuden kannustejärjestelmän jatkovalmistelua.

Metsästrategiassa asetettu puun käytön lisäämistavoite näyttää toteutuvan, jos nykyisenkaltainen kehitys jatkuu. Puun käytön lisääminen edelleen edellyttää suunnitteilla olevien investointien toteuttamista sekä olemassa olevan kapasiteetin kilpailukyvyyn säilyttämistä. Toinen perusedellytys puun käytön lisääntymiselle liittyy raaka-aineen saatavuuteen ja metsien hoitoon. Metsiä tulee hoitaa ja käyttää aktiivisesti ja pitkäjänteisesti, jotta metsät mahdollistavat niiden monipuolisen hyödyntämisen. Aktiivinen ja pitkäjänteinen metsätalous edellyttää puolestaan metsätalouden säilymistä kannattavana. Esimerkiksi ravinnetalouden edistäminen parantaa metsätalouden kannattavuutta, lisää metsien kasvua ja paikkatietoa hyödyntämällä voidaan minimoida haitallisia ulkoisvaikutuksia.

Vuonna 2018 jatketaan strategisten hankkeiden toimeenpanoa samanaikaisesti kun metsästrategia päivitetään. Esimerkiksi metsäalaa tukeva kaavoitus -, ja Metsäalan tutkimusstrategia -hankkeissa toiminnan painopiste on siirtynyt jo saavutettujen tulosten jalkauttamiseen ja eri toimenpiteiden tai linjausten käytön viemiseen ja jalkauttamista tulee jatkaa. Aktiivisen metsätalouden, puun markkinoille tulon ja metsänomistusrakenteen kehittäminen -hankkeen toimeenpanossa puolestaan keskitytään toimenpiteiden toteuttamiseen kuolinpesien vähentämiseksi. Toimenpiteissä eteneminen edellyttää poliittista tahtotilaa.

Metsien monikäytön edistäminen on myös yksi vuonna 2018 priorisoitavista teemoista. Muiden kuin puun tuotantoon liittyvien ekosysteemipalveluiden kaupallistaminen edellyttää nykyistä suurempaa panostusta, jotta asiaan saadaan aidosti kehitystä.

Kokonaisuudessaan metsästrategian toimeenpanossa tulisi erityisesti keskittyä vuoden 2018 aikana seuraaviin teemoihin:

- Talousmetsien luonnonhoito ja MONIMETSÄ-hankkeen jalkautus
- Metsien kasvun lisääminen ja Resurssitehokas metsänhoito -hankkeen jatko
- Uuden kannustejärjestelmän jatkovalmistelu
- Kuolinpesien elinkaaren nopeuttaminen
- Ekosysteemipalveluiden tuotteistaminen ja tarvittavat kannusteet
- Metsätieto ja sähköiset palvelut -hanke ja kehityksen jatkon turvaaminen

LIITTEET

Kansallinen metsästrategia 2025 – Tavoitteet

1 Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille

1.1 Metsäala kasvaa, alan yritykset uudistuvat sekä uusia ja kasvavia yrityksiä kehittyy

Tavoitteet:

- Poliittiset päätökset ja uusi lainsäädäntö parantavat metsäalan yritysten uudistumisen ja kasvun edellytyksiä.
- Jalostusarvo kasvaa ja resursseja hyödynnetään tehokkaasti.
- Kotimaisen puupohjaisen energian tuotanto lisääntyy.
- Metsiin perustuva monipuolinen palveluliiketoiminta sekä luonnontuoteala kasvavat.

1.2 Raaka-aineiden saatavuus mahdollistaa metsien käytön lisäämisen ja uudet investoinnit

Tavoitteet:

- Metsävarat ovat runsaat, terveet, hyväkasvuiset ja vastaavat biotalouden lisääntyviin tarpeisiin.
- Puu- ja metsäpalveluiden markkinat ovat tasapainoiset ja kilpailulliset.
- Kuljetus- ja tietoliikenneväylien palvelukyky, tehokkuus ja toimivuus paranevat.

1.3 EU:n ja kansainvälinen metsäpolitiikka edistävät metsien ja puun kestävää käyttöä, hyväksyttävyyttä ja kilpailukykyä

Tavoitteet:

- Kansainväliset sopimukset ja organisaatioiden työ edistävät ja tukevat metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä biotaloutta.
- EU:n metsästrategia ja metsiin vaikuttavat aloitteet vahvistavat metsäalan yritystoimintaa sekä turvaavat metsien ja puun kestävän käytön edellytykset ja hyväksyttävyyden.
- EU:n ja kansainvälinen energia- ja ilmastopolitiikka heijastaa metsien, kestävän metsätalouden ja puupohjaisten tuotteiden todellisia ilmastohyötyjä ja puupolttoaineet lasketaan energian tuotannossa jatkossakin 0-päästöisiksi uusiutuviksi energianlähteiksi.
- Metsäalan kehitysyhteistyö tukee köyhyyden vähentämistä, metsien hyvää hallintoa ja hyötyjen oikeudenmukaista jakoa, ja muu kahdenvälinen metsäyhteistyö tukee kaupallista toimintaa ja investointeja sekä laajasti suomalaisen luonnonvaraosaamisen vientiä.

2 Metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat

2.1 Metsäalan osaaminen on monipuolista ja vastaa muuttuvia tarpeita

Tavoitteet:

- Julkisin varoin rahoitettava T&K-toiminta ja rakenteet tukevat erityisesti metsiin liittyvän biotalouden liiketoiminnan kehittämistä, tuotteiden ja palveluiden kaupallistamista, kokeiluhankkeita sekä markkinoiden ja muiden toimintaympäristön muutosten ennakkointia.
- Koulutuksen ja työelämän yhteistyö vahvistuu.
- Eri koulutusasteilta valmistuneiden määrä ja osaaminen vastaa metsäalan rekrytointitarvetta ja osaamisvaatimuksia.
- Metsäalan tutkimusstrategia ohjaa tutkimustoimintaa biotalouden tarpeiden mukaisesti.
- Henkilöstön osaaminen on ajanmukaista ja sen työhyvinvointi paranee.

2.2 Hallinto on joustava, vaikuttava ja asiakaslähtöinen

Tavoitteet:

- Hallinto, sen yhteistyö ja palvelut tukevat alan kilpailukykyä ja vastaavat asiakkaan tarpeisiin.
- Metsiin liittyvän tiedon ja tilastoinnin avoimuus, kattavuus ja ajantasaisuus tukevat niiden laajaa hyödyntämistä.
- Ympäristöhallinnon lupaprosessit ovat joustavia ja nopeita sekä tukevat investointihankkeiden toteutumista ja ylläpitävät korkean ympäristönsuojelun tasoa.
- Kaavoitusjärjestelmä tukee metsätalouden ja monipuolisen liiketoiminnan mahdollisuuksia.

3 Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä sekä monipuolisessa käytössä

3.1 Metsätalous on aktiivista ja yritysmäistä

Tavoitteet:

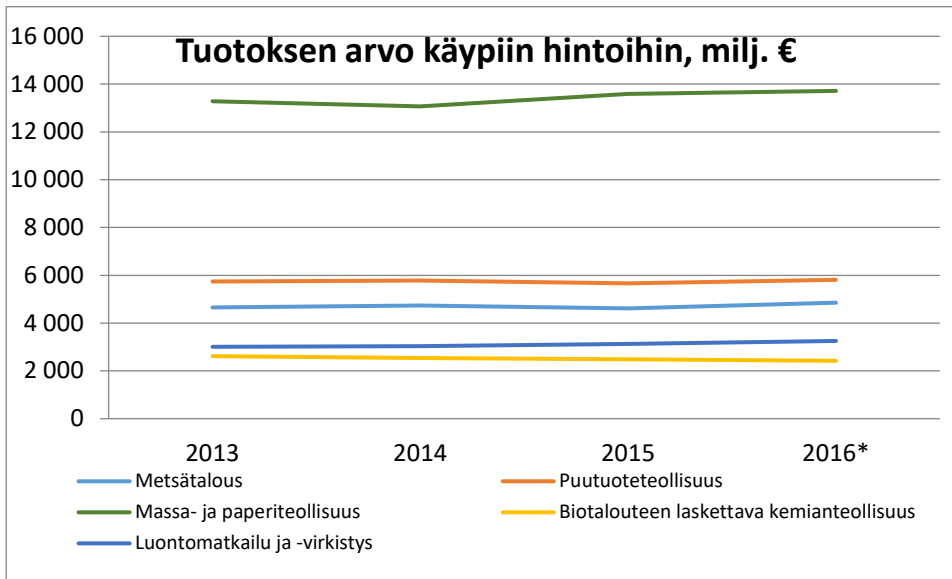
- Aktiivinen ja yritysmäinen metsätalous lisääntyvät, tilakoko kasvaa ja metsänomistusrakenne tukee metsien aktiivista käyttöä.
- Metsätalouden kannustejärjestelmä on metsänomistajien kannalta vaikuttava ja aktivoiva.
- Metsänomistajien ansaintamahdollisuudet lisääntyvät ekosysteemipalveluita kaupallistamalla.

3.2 Metsäluonnon monimuotoisuus sekä ekologinen ja sosiaalinen kestävyys vahvistuvat

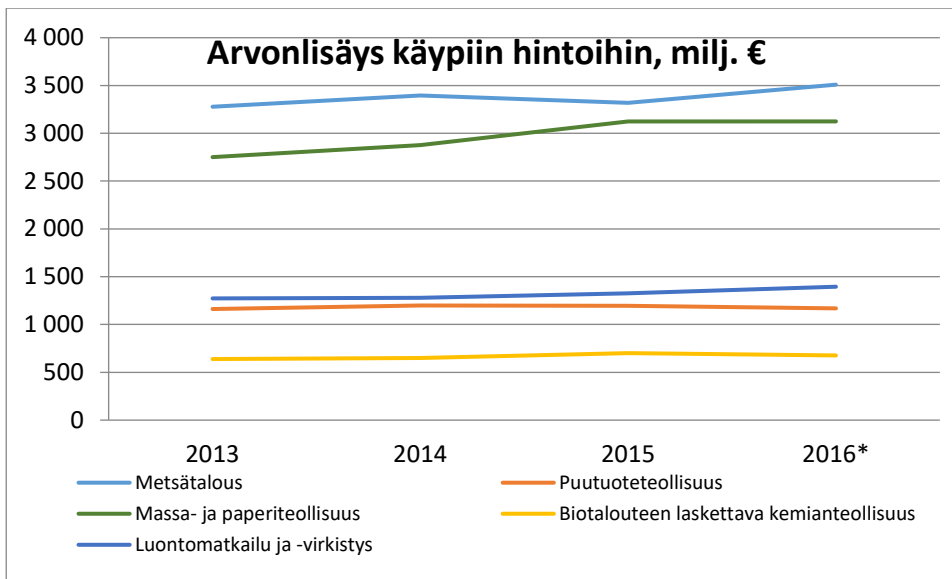
Tavoitteet:

- Metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy vuoteen 2020 mennessä ja luonnon monimuotoisuudelle suotuisa tila on varmistettu vuoteen 2050 mennessä.
- Metsätalouden aiheuttamat vesistöhaitat on minimoitu käyttämällä parhaita käytettävissä olevia menetelmiä.
- Metsien monipuolistuva hoito ja käyttö tukee ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista.
- Metsien virkistyskäyttö ja terveysvaikutukset kasvavat ja metsät ovat kaikkien saavutettavissa.
- Metsien käytön ja metsäympäristön arvostus vahvistuu.

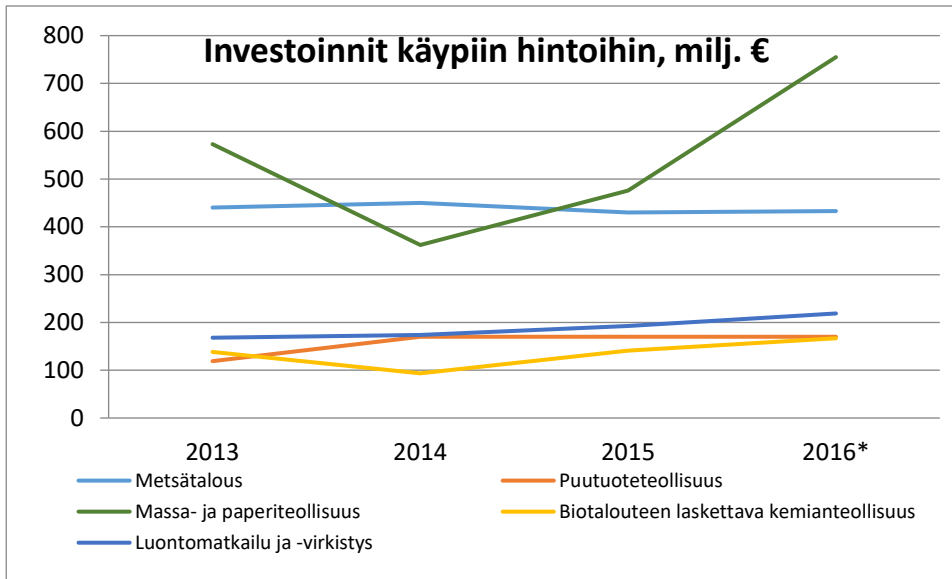
Tuotoksen arvon, arvonlisäyksen ja investointien kehitys 2013–2016

Kuva 1. Tuotoksen arvon kehitys toimialoittain vuosina 2013–2016. Lähde: Luke.

Kuva 2. Arvonlisäyksen kehitys toimialoittain vuosina 2013–2016. Lähde: Luke.

Kuva 3. Investointien kehitys toimialoittain vuosina 2013–2016. Lähde: Luke.

Esimerkkejä alueellisten metsäohjelmien priorisoiduista toimenpiteistä

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa: 50 miljoonaa euroa lisää -työryhmä

Metsäkeskus on kutsunut maakunnallisen metsäneuvoston linjauksen mukaisesti koolle työryhmän, jossa on mukana MTK, MHY:t, Metsä Group, UPM, Keitele Forest, EPV Energia Oy ja Metsäkeskus. Tavoitteena on lisätä alueen hakkuita miljoonalla kuutiometrillä vuodessa, mikä merkitsisi 50 miljoonan euron välitöntä lisäystä aluetalouteen puunmyyntituloina sekä puun korjuun ja kuljetuksen yritystuloina.

Työryhmä toteutti 2017 hakkuita aktivoivan kirjekampanjan n. 9000 metsänomistajalle ja järjesti tiedotustilaisuuksia hakkuiden lisäsmahdollisuuksista kuntakohtaisesti tiedotusvälineille. Puun tarjonta AMO-alueella lisääntyi 16,1 % vuonna 2017 verrattuna edellisvuoteen.

Häme (Kanta-Häme ja Päijät-Häme): Kaavoituksen vaikutusten arviointia ja neuvontaa

Kanta-Hämeen maakuntakaavan metsätalousvaikutusten arviointi on Hämeen liiton ja SMK:n toimeksiantoyhteistyönä toteutettu pienhanke Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040- laadintaa kohdentuva. Hankkeen toimenpiteet on toteutettu valmiiksi loka-joulukuussa 2017 Hämeen liiton erillisrahoituksella. Pienprojektista on tehty metsätalousvaikutusten tarinakartta. Aineistoina käytimme Kanta-Hämeen liiton kaavoitusaineistoa valmistelussa ja voimassa olevan maakuntakaavan osalta ja Suomen metsäkeskuksen tuoreimpia metsävaratietoja.

Kehittyvä metsänomistus on Manner-Suomen maaseuturahoituksella toteutettava tiedonvälityshanke, joka kohdentaa metsänomistajille mm. SPV- neuvontaan, yhteismetsiin ja pilotoi myös yksityismailla metsänvuokrausta osana aloittavan yrittäjän metsätalouden harjoittamista sekä Päijät- että Kanta-Hämeessä. Hanke toteutetaan vuosien 2017 - 2019 aikana, Suomen metsäkeskuksen ja Mhy Päijät-Hämeen yhteistyönä. Hanke on käynnistynyt loppuvuodesta 2017.

Pirkanmaa: Metsäbiotaloutta kestävästi Pirkanmaalla

Pirkanmaalla on käynnissä mittava Metsäkeskuksen hallinnoima Metsäbiotaloutta kestävästi Pirkanmaalla-hanke. Kestävä hakkuiden lisääminen Pirkanmaalla edellyttää kuitenkin panostusta mm. talousmetsien luonnonhoitoon ja vesiensuojeluun. Maakuntaan on jo nyt perustettu 5 kpl metsätalouden vesiensuojelun ja luonnonhoidon malliratoja, vesiensuojelukoulutuksiin on osallistunut 155 ja luonnonhoitokoulutuksiin 174 metsänomistajaa. Tilaisuuksien palautekeskiarvo on ollut 4,43 ja suositteluindeksi keskiarvo 70,07.

Vesiensuojeluneuvontaa on annettu 27 maanmuokkausurakoitsijalle. Uutta teknologiaa hankkeessa edustaa paikkatietojärjestelmään luotava vesiensuojelun hallintajärjestelmä. Työnimenä käytetty ”kuormituslaskuri” on pilotointi vaiheessa. Laskurilla pystyy valuma-aluekohtaisesti määrittämään uudistushakkuiden ja maanmuokkauksien vesistöille aiheuttaman fosfori- ja typpikuormituksen sekä kunnostusojituksen aiheuttaman fosforikuormituksen. Metsätalouden ravinnekuormitusta mallintava valuma-aluekohtainen metsävaratietoon perustuva laskuri on herättänyt runsaasti kiinnostusta mm. Syke:ssä ja ELY –keskuksissa.

Lounais-Suomi: Ryskettä Lounais-Suomen metsiin

Maaseuturahaston rahoittama hanke pyrkii monipuolisella tiedottamisella lisäämään taimikonhoitoa, harvennuksia ja metsäenergian korjuuta yksityismetsissä, aktivoimaan metsäalan toimijoita ojitettujen soiden hakkuihin ja tuhkalannoituksiin, parantamaan metsänomistajien tietämystä metsistään ja oman alueensa palveluntarjoajista ja puun ostajista.

Hanke käynnistyi v. 2017 alusta aktiivisesti. Se lähetti 3700 tiedotetta metsänomistajille tarpeellisista metsänhoito- ja hakkuukohteista. Mukaan liitettiin luettelo töitä toteuttavista toimijoista. Hanke järjesti 17 kustannustehokas taimikonhoito -tiedotustilaisuutta metsänomistajille. Tilaisuudet keräsivät runsaasti osallistujia. Lisäksi järjestettiin kauppakeskuksessa kontaktipäivä, johon saatiin kattavasti koottua metsäalan

toimijoita keskustelemaan noin tuhannen kävijän kanssa. Hanke on pyrkinyt lisäämään aktiivisesti metsäalan eri toimijoiden tunnettavuutta metsänomistajien suuntaan.

Lappi: ”Arktinen älykäs metsäverkosto”

Arktinen älykäs metsäverkosto on hanke, jossa SMK on päätoteuttajana ja osatoteuttajina on maakunnan keskeisiä metsäalan toimijoita. Hankkeen tavoitteena on arktisen älykkään metsäklusterin perustaminen, Lapin metsätalouden toimintaedellytysten vahvistaminen, arktisen metsäosaamisen tunnetuksi tekeminen ja hyödyntäminen alan yritysten ja sidosryhmien toiminnassa kotimaassa ja kansainvälisesti. Tavoitteena on erityisesti yritysten tarpeista lähtevä kehittäminen metsään liittyvien elinkeinojen kestävä ja vähähiilisen toiminnan turvaamiseksi, kannattavuuden kohentamiseksi ja uusien tuotteiden ja palveluiden luomiseksi.

Hankkeen toimenpiteinä ovat arktisen älykkään metsäklusterin kartoitus ja kuvaus, arktisen metsäklusterin esittelymateriaalin julkaiseminen olemassa olevien kanavien kautta (esim. House of Lapland), arktisen metsätalouden harjoittamisen esimerkki- ja esittelykohteiden etsiminen, biotaloustreffien järjestäminen, uuteen EU-rahoituskauteen valmistautuminen, benchmarking Suomessa ja kansainvälisesti sekä metsäklusteriin liittyvien kansainvälisesti vertailtavien tilastojen koostaminen ja julkaisu.

Pohjois-Pohjanmaa: Vesienhoitoa VYYHTI II –hankkeessa

ProAgria Oulu, Suomen metsäkeskus ja SYKE toteuttavat metsäohjelman vesiensuojelun tavoitetta VYYHTI II –hankkeessa. Maakunnallinen vesienhoidon asiantuntijoiden verkosto on koottu tukemaan paikallisia kunnostajia vesien- ja ympäristönhoitotöissä. Verkostoa on esitetty osaksi uuden maakunnan vesienhoidon edistämisen toimeenpanoa. Hankkeessa on laadittu vesienhoidon pilottialuesuunnitelmia ja edistetty niiden toteuttamista, aktivoitu omaehtoista kunnostustoimintaa ja tuettu paikallisten kunnostajien verkostoitumista mm. metsänomistajajapienryhmillä. Hankkeessa on myös rakennettu kunnostushankkeiden suunnittelua helpottavaa paikkatietotyökalua.

Kainuu: Kuhmon Kantolan alueen Master Plan

Kantolan alueen kestävä kehittäminen –hankkeen tavoitteena on kasvattaa alueen puutuoteklusterin liikevaihtoa 70-100 miljoonalla eurolla ja luoda 50-70 uutta työpaikkaa vuoden 2020 loppuun mennessä. Master Planin tavoitteena oli koostaa olemassa olevat kehitystoimet yksiin kansiin. Hankkeen tuloksena syntyi mm. Kantolan alueen strateginen visio ja Master Plan, Kantolan alueen yritysten sivuvirtaselvitys sekä digitalisaatioselvitys.

Strategisen vision tavoitteena on luoda pitkän aikavälin edellytykset Kantolan teollisuusalueen yritysten kasvuun. Master Plan pitää sisällään vision toteutussuunnitelman, tiekartan vision toteutumiseen ja karttaa selittävän raportin. Aineistoa hyödynnetään Kantolan teollisuusalueen brändin rakentamisessa.

Toteutushankkeena on nyt käynnistynyt Woodpolis2020 kehityshanke, jossa kehitetään Kuhmon Kantolan Woodpolis puutuoteteollisuusaluetta siten, että alueesta syntyy älykkäästi erikoistunut puutuoteollisuusalue. Tehokkaasti toimivassa kokonaisuudessa yritykset pystyvät tekemään jatkossa paremmin yhteistyötä tiiviillä alueella ja alueelle syntyy uusia palveluita yhteistoiminnan tehostamiseksi.

Österbotten: Skogsevenemang för 12-åringar på Vasa Torg

Skoldagen för elever i årskurs 6 (12-åringar) som arrangerades på Vasa Torg den 14.11.2017 är något av det bästa som hänt inom skogsbranschen på länge. Evenemanget i sig drog 500 elever till torget som via guidade turer och undervisning fick ta del av hur skogsbruket utvecklats under 100 år. Störst intresse väckte dock samarbetsparternas utställningar och arbetsdemonstrationer som på ett mycket handgripligt sätt beskrev vad allt annat man kan göra i skog och natur än bara avverka virke. På plats fanns exempelvis scouter, motorsågskonstnärer, viltvårdsrepresentanter, snickare, livsmedelstillverkare och hudvårdsprodukter. Sammantaget kan man säga att skoldagen var ett praktexempel på hur skogsbruk kan integreras i vårt samhälle och vilken oerhörd mångfald aktiviteter och utkomstmöjligheter som skog och mark erbjuder.

Uusimaa: Metsätalous ja kaavoitus

Metsätalous ja kaavoitus – Skogsbruk och planläggning on ELY-keskuksen rahoittama hanke. Kaavoitus on Uudellamaalla kriittinen tekijä metsäsektorin kannalta. Hankkeen myötä olemme pystyneet luomaan keskusteluyhteyksiä kaikkiin kuntiin yleiskaavoituksesta ja metsätaloudesta, koulutamme metsänomistajia, metsäalan toimijoita ja kaavoittajia sekä tiedotamme asiasta tapahtumissa. Projektin vastaanotto on ollut erinomainen ja yhteistyö eri toimijoiden välillä hyvää.